

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ:

Η εξέλιξη του Ισοζυγίου Πληρωμών της Ελλάδος από το έτος 1980 μέχρι 2010

Σπουδάστρια: Σούρμπη Μαρία Α.Μ.: 6883

Εποπτεύων Καθηγητής: Αλεξόπουλος Ανδρέας

Πάτρα, Ιούνιος 2013

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Σκοπός της παρούσης πτυχιακής εργασίας, είναι να ερευνήσουμε τις διακυμάνσεις του Ισοζυγίου Πληρωμών της Ελλάδος και των επιμέρους λογαριασμών, κατά την περίοδο 1980-2010 και να βγάλουμε συμπεράσματα, σχετικά με τη πορεία, τις εξελίξεις και τις προοπτικές των εθνικών λογαριασμών, το ρόλο που παίζουν στη διαμόρφωση της θέσης της χώρας στη διεθνή αγορά και να παραθέσουμε προτάσεις για τη βελτίωση της οικονομίας της χώρας.

Κατά τη διάρκεια της έρευνας μας, συναντήσαμε αρκετές δυσκολίες: πρώτα απ' όλα, όσον αφορά τη συλλογή του υλικού. Στο διαδίκτυο είναι αναρτημένες οι Εκθέσεις του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος από το 1997 έως και σήμερα, από τις οποίες πήραμε στοιχεία και συμπεράσματα. Για τη περίοδο 1980-1996 θα έπρεπε, να πάρουμε πληροφορίες από τα μηνιαία στατιστικά δελτία της Τράπεζας της Ελλάδος (πράγμα αρκετά δύσκολο), αλλά ευτυχώς βρήκαμε στο διαδίκτυο την περίληψη της μεταπτυχιακής εργασίας του Π. Φώτου (2003), που αναφέρεται στο Ισοζύγιο Πληρωμών της Ελλάδος μεταπολεμικά.

Δεύτερον, για να μπορέσουμε να ανεξαρτητοποιηθούμε από τον πληθωρισμό και το νόμισμα (δολάρια, δραχμές, ευρώ), κρίναμε σκόπιμο να εκφράσουμε τα διάφορα μεγέθη σαν ποσοστό του ΑΕΠ, η οποία είναι μια συνήθης πρακτική και μας δείχνει την πραγματική εικόνα της κατάστασης. Όμως, μέχρι το 1998 τα τρέχοντα μεγέθη εκφράζονταν σε δολάρια και από το 1999 και μετά σε ευρώ. Από το ΔΝΤ βρήκαμε το ΑΕΠ της Ελλάδος σε δολάρια, αλλά μετά αναγκαστήκαμε να χρησιμοποιήσουμε στοιχεία από την Ελληνική Στατιστική Αρχή για το ΑΕΠ της Ελλάδος σε ευρώ, γιατί η μετατροπή του δολαρίου σε ευρώ λόγω μεγάλων διακυμάνσεων είναι ριψοκίνδυνη.

Τρίτον, σε αυτή τη μεγάλη χρονική περίοδο, πάνω στην οποία είναι βασισμένη η έρευνα μας, άλλαξαν οι επιμέρους λογαριασμοί τόσο σε ονομασία όσο και σε περιεχόμενο, με αποτέλεσμα να μην είναι απολύτως ενιαία η εργασία μας, δεδομένου ότι μερικοί επιμέρους λογαριασμοί δεν είναι άμεσα συγκρίσιμοι. Χρησιμοποιήσαμε πολλούς πίνακες και διαγράμματα, λόγω του μεγάλου αριθμού των επιμέρους λογαριασμών και των πολλών αλλαγών.

Τέταρτον, η οικονομική κρίση του 2008/09, δυσκόλεψε τη μελέτη και τα συμπεράσματα της εργασίας μας αυξάνοντας τη δυσκολία της.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η εργασία μας αναφέρεται στο Ισοζύγιο Πληρωμών της Ελλάδος την περίοδο 1980-2010 και στην μελέτη των επιμέρους λογαριασμών της ίδιας περιόδου.

Το Ισοζύγιο Πληρωμών μετά το 1980 αποτελείται από δύο μεγάλους επιμέρους λογαριασμούς: το Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών και το Ισοζύγιο Κεφαλαίων. Η διαφορά τους είναι ότι, το Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών δεν ενέχει τη δυνατότητα αντιστροφής, ενώ αντίθετα το Ισοζύγιο Κεφαλαίων ενέχει τη δυνατότητα αντιστροφής στο μέλλον.

Από τον ορισμό του, το Ισοζύγιο Πληρωμών είναι λογιστικά ισοσκελισμένο, όπως και στην περίπτωση της Ελλάδας που μετά το 1980, το Ισοζύγιο Κεφαλαίων τροφοδοτεί το έλλειμμα του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών.

Το Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών χωρίζεται σε δύο επιμέρους λογαριασμούς: το Εμπορικό Ισοζύγιο που αφορά τα υλικά αγαθά (εισαγωγές-εξαγωγές) και το Ισοζύγιο Αδήλων Συναλλαγών που αφορά τις υπηρεσίες.

Μετά το 1999 και ιδιαιτέρως μετά το 2005, το Ισοζύγιο Αδήλων Συναλλαγών διασπάστηκε σε επιμέρους λογαριασμούς, (λόγω και της εισόδου της χώρας μας στην ΕΕ), όπως και το Ισοζύγιο Κεφαλαίων, λόγω της μορφής των επενδύσεων τα τελευταία χρόνια.

Η σημασία του Ισοζυγίου Πληρωμών, αποτελεί προσδιοριστικό (συνήθως περιοριστικό) παράγοντα στην διαμόρφωση της οικονομικής πολιτικής. Επιπλέον, συνδέει την εγχώρια οικονομία με το διεθνές νομισματικό σύστημα. Βέβαια, η είσοδος στην ΟΝΕ και η χάραξη της οικονομικής πολιτικής από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, εξασθένησε τα τελευταία χρόνια τη σημασία του Ισοζυγίου Πληρωμών. Το Κράτος πρέπει, να πάρει μέτρα για την αποφυγή της ανισορροπίας (ελλειμμάτων) στο Ισοζύγιο Πληρωμών. Αυτά θα μπορούσαν να είναι: η πολιτική της αύξησης των εξαγωγών και της μείωσης των εισαγωγών ή η «αποθέρμανση» της οικονομίας μέσω σταθεροποιητικών προγραμμάτων και «εξωτερικά» μέτρα για την προστασία των εγχώριων προϊόντων.

Η έρευνα μας, σχετικά με τους διάφορους λογαριασμούς του Ισοζυγίου Πληρωμών, κατέδειξε τα εξής: όσον αφορά το Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (που παραμένει μονίμως ελλειμματικό), μετά την επιδείνωση του την περίοδο 1981-1985, εφαρμόστηκε σταθεροποιητικό πρόγραμμα που αρχικά απέδωσε, αλλά το έλλειμμα διευρύνθηκε πάλι το 1990, με αποτέλεσμα νέο σταθεροποιητικό πρόγραμμα, πάλι με πρόσκαιρη απόδοση. Το έλλειμμα του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών διογκώθηκε ξανά υπερβαίνοντας το 12% του ΑΕΠ.

Η ένταξη μας στην ΟΝΕ (2001), περιορίζει πλέον τις κινήσεις μας για σταθεροποίηση του ελλείμματος, η σημασία όμως του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών παραμένει ως δείκτης ανταγωνιστικότητας στο περιβάλλον της ΟΝΕ. Η δημοσιονομική κρίση του 2008/09, επηρέασε το Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών, λόγω κυρίως της μείωσης των εξαγωγών (κυρίως καυσίμων).

Κυριότερος παράγοντας, του ελλείμματος του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών, είναι το Εμπορικό Ισοζύγιο, που λόγω της διάρθρωσης της ελληνικής οικονομίας είναι μονίμως ελλειμματικό, σε όλη τη διάρκεια της έρευνας μας. Ιδιαιτέρως, η δαπάνη για εισαγωγές καυσίμων μεγεθύνουν το έλλειμμα, η δε δαπάνη εισαγωγών για καταναλωτικά αγαθά μας κάνει απαισιόδοξος. Ένα μικρό σημάδι βελτίωσης, φαίνεται μετά το 1990 και την κατάρρευση των Ανατολικών Καθεστώτων και το άνοιγμα μας στις αγορές αυτές, όπως και οι βελτιούμενες σχέσεις μας με την Ινδία και την Κίνα.

Το έλλειμμα του Εμπορικού Ισοζυγίου, τροφοδοτείται σε μεγάλο βαθμό από το Ισοζύγιο Αδήλων Συναλλαγών, λόγω των τριών μεγάλων συγκριτικών πλεονεκτημάτων της Ελλάδας όπως, ο τουρισμός, τα μεταναστευτικά εμβάσματα και οι μεταφορές πλοίων την περίοδο 1980-1998. Η είσοδος μας στην ΕΟΚ (και νυν ΕΕ), μας τροφοδότησε με μεταβιβάσεις, όπως τα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα (ΜΟΠ) και τα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης (ΚΠΣ).

Την περίοδο 1999-2010, ενώ το Ισοζύγιο Υπηρεσιών και το Ισοζύγιο Τρεχουσών Μεταβιβάσεων παραμένουν πλεονασματικά, αντίθετα το Ισοζύγιο Εισοδημάτων ήταν ελλειμματικό, λόγω κυρίως της εξυπηρέτησης του εξωτερικού δημόσιου και ιδιωτικού χρέους.

Την ελλειμματικότητα του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών ισοσταθμίζει η πλεονασματικότητα του Ισοζυγίου Κεφαλαίων την περίοδο 1980-2002, που οφείλεται κυρίως, στην γενικότερη οικονομική πολιτική της Ελλάδας, που ευνοεί την προσέλκυση κεφαλαίων από το εξωτερικό και το δημόσιο δανεισμό, όπως και η προσπάθεια κερδοσκοπίας, λόγω υψηλότερων δραχμικών επιτοκίων. Όταν δε η δραχμή εντάχθηκε, στον Μηχανισμό Συναλλαγματικών Ισοτιμιών, το Ισοζύγιο Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών εκτινάχθηκε. Όσον αφορά το Ισοζύγιο Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών (Άμεσες, Χαρτοφυλακίου και Λοιπές Επενδύσεις), παρέμειναν σε χαμηλό επίπεδο την περίοδο 2003-2010, επιδεινούμενες στο τέλος της περιόδου, λόγω της οικονομικής κρίσης του 2008. Σ' αυτό το σημείο, πρέπει να τονιστεί, η μηδενική συμμετοχή των Ξένων Άμεσων Επενδύσεων, η υψηλή συμμετοχή των επενδύσεων χαρτοφυλακίου και η αύξηση των διασυνοριακών δανείων, άρα και των λοιπών επενδύσεων.

Γενικά, μιλώντας για την περίοδο 1980-2010, οι παράγοντες που επηρεάζουν αρνητικά την εξέλιξη του Ισοζυγίου Πληρωμών, είναι η χαμηλή εισοδηματική ελαστικότητα των εξαγωγών (κυρίως στα γεωργικά προϊόντα), το μικρό μέγεθος των εγχώριων βιομηχανιών και ο χαμηλός βαθμός καθετοποίησης της ελληνικής βιομηχανίας (όπως και το μικρό μέγεθος των επενδύσεων), η εξάρτηση της χώρας μας από εισαγωγές πρώτων υλών και ιδιαίτερως καυσίμων, ο μεγάλος πληθωρισμός και η περιορισμένη εισροή ιδιωτικών κεφαλαίων.

Οι προτάσεις που παραθέσαμε για την βελτίωση του Ισοζυγίου Πληρωμών είναι οι εξής:

- 1) Δημιουργία ενός νέου τοπίου για τις Ξένες Άμεσες Επενδύσεις και η βελτίωση της εγχώριας και ιδιαίτερως, της διαρθρωτικής ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας. Σημαντική επίσης, είναι η διαμόρφωση μιας συνεπούς και μακροπρόθεσμης εθνικής αναπτυξιακής στρατηγικής.
- 2) Βελτίωση της εξαγωγικής μας πολιτικής, μέσω κυρίως της τυποποίησης προϊόντων όπως το ελαιόλαδο, προβολής και διαφήμισης, φορολογικής πολιτικής και αναδιοργάνωσης των εμπορικών και οικονομικών υπηρεσιών του εξωτερικού.
- 3) Βελτίωση των παρεχομένων τουριστικών υπηρεσιών, με στόχευση στον τουρισμό υψηλού εισοδήματος και στον ετήσιο τουρισμό (αντί για εποχικό).
- 4) Με δεδομένο ότι, μόνο το ¼ των πλοίων ελληνικών συμφερόντων έχει ελληνική σημαία, λόγω φορολογίας και σύνθεσης πληρωμάτων, πρέπει να εξεταστεί προσεκτικά, με ποιο τρόπο οι Έλληνες εφοπλιστές θα επανέλθουν. Άλλη επιδίωξη, είναι η αύξηση των ναύλων των θαλάσσιων μεταφορών.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	1
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	2
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ	
ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΠΛΗΡΩΜΩΝ (ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ).....	7
1.1 Γενικά.....	7
1.1.1 Αλλαγές στον Λογαριασμό του Ισοζυγίου Πληρωμών.....	7
1.2 Ισοζύγιο Πληρωμών.....	9
1.3 Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών.....	10
1.4 Εμπορικό Ισοζύγιο.....	11
1.5 Ισοζύγιο Υπηρεσιών.....	11
1.5.1 Ταξιδιωτικές Υπηρεσίες.....	11
1.6 Ισοζύγιο Εισοδημάτων.....	12
1.7 Ισοζύγιο Μεταβιβάσεων.....	12
1.7.1 Ισοζύγιο Τρεχουσών Μεταβιβάσεων.....	12
1.7.2 Ισοζύγιο Κεφαλαιακών Μεταβιβάσεων.....	13
1.8 Ισοζύγιο Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών.....	13
1.8.1 Άμεσες Επενδύσεις.....	13
1.8.2 Επενδύσεις Χαρτοφυλακίου.....	14
1.8.3 Λοιπές Επενδύσεις.....	14
1.9 Η Λογιστική του Ισοζυγίου Πληρωμών.....	15
1.10 Ισορροπία του Ισοζυγίου Πληρωμών.....	16
1.11 Αίτια ανισορροπίας του Ισοζυγίου Πληρωμών.....	16
1.12 Μέτρα για την αντιμετώπιση των ελλειμμάτων του Ισοζυγίου Πληρωμών.....	17
1.13 Η Διεθνής Επενδυτική Θέση.....	18
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ	
Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΙΣΟΖΥΓΙΟΥ ΠΛΗΡΩΜΩΝ.....	19
2.1 Γενικά.....	19
2.2 Η σημασία του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών.....	21
2.3 Η σημασία του Εμπορικού Ισοζυγίου.....	21
2.4 Η σημασία του Ισοζυγίου Κεφαλαίων.....	21
2.5 Συναλλαγματικά Διαθέσιμα.....	22

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΤΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΠΛΗΡΩΜΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1980-2010.....	23
3.1 Οι εξελίξεις στο Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών 1980-2010.....	23
3.2 Οι εξελίξεις στο Εμπορικό Ισοζύγιο 1980-2010.....	26
3.3 Οι εξελίξεις στο Ισοζύγιο Αδήλων Συναλλαγών 1980-1998.....	32
3.4 Οι εξελίξεις στο Ισοζύγιο Υπηρεσιών 1999-2010.....	35
3.5 Οι εξελίξεις στο Ισοζύγιο Εισοδημάτων 1999-2010	37
3.6 Οι εξελίξεις στο Ισοζύγιο Μεταβιβάσεων 1999-2002.....	39
3.6.1 Οι εξελίξεις στο Ισοζύγιο Τρεχουσών Μεταβιβάσεων 2003-2010.....	40
3.6.2 Οι εξελίξεις στο Ισοζύγιο Κεφαλαιακών Μεταβιβάσεων 2003-2010.....	42
3.7 Οι εξελίξεις στο Ισοζύγιο Κεφαλαίων 1980-1998 και στο Ισοζύγιο Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών 1999-2002.....	44
3.8 Οι εξελίξεις στα Ισοζύγια Άμεσων Επενδύσεων, Επενδύσεων Χαρτοφυλακίου και Λοιπών Επενδύσεων 2003-2010.....	47

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ.....	52
4.1 Γενικά.....	52
4.2 Συμπεράσματα από την έρευνα μας για την περίοδο 1980-2000.....	52
4.3 Συμπεράσματα από την έρευνα μας για την περίοδο 2000-2010.....	53
4.4 Προτάσεις Πολιτικής.....	54
4.4.1 Δημιουργία ενός νέου τοπίου για τις Ξένες Άμεσες Επενδύσεις	55
4.4.2 Θέσεις για μια νέα Εξαγωγική Πολιτική.....	56
4.4.3 Προβλήματα και προοπτικές του τουρισμού.....	58
4.4.4 Γενικότερες προοπτικές των θαλάσσιων μεταφορών.....	58
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	59

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στην εποχή της παγκοσμιοποίησης, ο εξωτερικός τομέας μιας οικονομίας είναι ιδιαίτερα σημαντικός, καθώς αντανακλά τη δυνατότητα μιας χώρας να αντιμετωπίσει με επιτυχία τις προκλήσεις του διεθνούς οικονομικού περιβάλλοντος. Γενικότερα, η ανταγωνιστικότητα μιας οικονομίας, όπως αποτυπώνεται στα διάφορα μεγέθη του Ισοζυγίου Πληρωμών αντανακλά τη διεθνή θέση της χώρας και επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό τις προοπτικές ανάπτυξης της.

Το ισοζύγιο πληρωμών* είναι η συστηματική στατιστική καταγραφή όλων των οικονομικών συναλλαγών που συντελέστηκαν κατά τη διάρκεια δεδομένης χρονικής περιόδου μεταξύ των κατοίκων μιας χώρας και των κατοίκων του λοιπού κόσμου. Στον όρο «κάτοικοι» περιλαμβάνεται και το δημόσιο. Οι συναλλαγές καταγράφονται με το διπλογραφικό σύστημα. Αυτό έχει ως συνέπεια το ισοζύγιο πληρωμών να μην παρουσιάζει ούτε έλλειμμα ούτε πλεόνασμα, αφού σε κάθε πληρωμή αντιστοιχεί ακριβώς ισόποση εισπράξη. Αν οι εισπράξεις από εξαγωγές αγαθών, άδηλους πόρους, εισροή κεφαλαίων κ.λπ. είναι μεγαλύτερες από τις πληρωμές για εισαγωγές, άδηλες πληρωμές κ.λπ., η διαφορά θα εκδηλωθεί ως αύξηση του συναλλαγματικού αποθέματος, δηλαδή ως χρέωση του συναλλαγματικού αποθέματος ίση με το πιστωτικό υπόλοιπο των συναλλαγών.

Τα κύρια κονδύλια του ισοζυγίου πληρωμών της Ελλάδας από πλευράς εισροής συναλλάγματος είναι: οι εξαγωγές αγαθών, η εισροή τουριστικού, ναυτιλιακού και μεταναστευτικού συναλλάγματος και εισροή κερδών και τόκων από επενδύσεις στο εξωτερικό και φυσικά, η εισροή κεφαλαίων. Από πλευράς εκροής συναλλάγματος τα κύρια κονδύλια είναι: οι εισαγωγές αγαθών, εκροή συναλλάγματος για πληρωμή υπηρεσιών (τουρισμός, κέρδη, τόκοι κ.λπ.), μεταβιβαστικές πληρωμές και πληρωμή χρεολυσίων.

Στην παρούσα πτυχιακή εργασία εξετάσαμε, το Ισοζύγιο Πληρωμών της Ελλάδος και τους επιμέρους λογαριασμούς αυτού, την περίοδο 1980-2010.

Στο πρώτο κεφάλαιο αναπτύξαμε, την έννοια του Ισοζυγίου Πληρωμών και των επιμέρους λογαριασμών, τις αλλαγές που έγιναν στο Ισοζύγιο Πληρωμών, τη λογιστική καταγραφή του, την ισορροπία του Ισοζυγίου Πληρωμών, τα αίτια ανισορροπίας, τα μέτρα αντιμετώπισης των ελλειμμάτων και τη Διεθνή Επενδυτική Θέση. Στο δεύτερο κεφάλαιο αναλύσαμε, χωριστά την σημασία κάθε λογαριασμού. Στο τρίτο κεφάλαιο, βασίζεται το κυρίως μέρος της έρευνας μας, εκθέσαμε κάθε λογαριασμό και ως προς την απόλυτη τιμή του και σαν ποσοστό του ΑΕΠ. Με βάση τα διαγράμματα που φτιάξαμε, παραθέσαμε και ερμηνεύσαμε τις αλλαγές κάθε λογαριασμού κατά την διάρκεια της εξεταζόμενης περιόδου. Οι δυσκολίες που συναντήσαμε είναι ότι, με τις αλλαγές των επιμέρους λογαριασμών η σύγκρισή δεν είναι απόλυτα εφικτή. Στο τέταρτο κεφάλαιο βγάλαμε, συμπεράσματα από την έρευνα μας και παραθέσαμε προτάσεις, στα κατά τη γνώμη μας σημαντικότερα θέματα, που πρέπει να αντιμετωπιστούν για την βελτίωση του ελλείμματος του Ισοζυγίου Πληρωμών, ενόψει της μεγάλης οικονομικής κρίσης που αντιμετωπίζει η χώρας μας από το 2008/09.

*Προκόπης Παυλόπουλος: Εγκυκλοπαίδεια ΠΑΠΥΡΟΣ LAROUSSE BRITANNICA, τόμος 25, σελ.658

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΠΛΗΡΩΜΩΝ (ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ)*

1.1 Γενικά

Οι οικονομικές συναλλαγές της χώρας μας με τις υπόλοιπες χώρες του κόσμου καταγράφονται σε ένα λεπτομερή λογαριασμό που ονομάζεται **Ισοζύγιο Εξωτερικών Συναλλαγών** ή **Ισοζύγιο Διεθνών Συναλλαγών** ή απλούστερα **Ισοζύγιο Πληρωμών**.

Στο Ισοζύγιο Πληρωμών περιλαμβάνονται οι εξής κατηγορίες:

- I. Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών
 1. Εμπορικό Ισοζύγιο (Εξαγωγές καυσίμων, πλοίων, εισπράξεις από πώληση λοιπών εμπορευμάτων/παγίων – Εισαγωγές καυσίμων, πλοίων, εισπράξεις από πώληση λοιπών εμπορευμάτων/παγίων).
 2. Ισοζύγιο Υπηρεσιών (Εισπράξεις από ταξιδιωτικό, μεταφορές και λοιπές υπηρεσίες – Πληρωμές από ταξιδιωτικό, μεταφορές και λοιπές υπηρεσίες).
 3. Ισοζύγιο Εισοδημάτων (Εισπράξεις-πληρωμές από αμοιβές, μισθοί, τόκους, μερίσματα, κέρδη).
 4. Ισοζύγιο Τρεχουσών Μεταβιβάσεων [Εισπράξεις Γενικής Κυβέρνησης (π.χ. μεταβιβάσεις ΕΕ.) και Λοιπών Τομέων (π.χ. μεταναστευτικά εμβάσματα) – Πληρωμές Γενικής Κυβέρνησης].
- II. Ισοζύγιο Κεφαλαιακών Μεταβιβάσεων. Περιλαμβάνει: Κεφαλαιακές Μεταβιβάσεις (εισπράξεις – πληρωμές) Γενικής Κυβέρνησης και Λοιπών Τομέων.
- III. Ισοζύγιο Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών
 1. Άμεσες Επενδύσεις (Κατοίκων στο εξωτερικό π.χ. ίδρυση επιχείρησης από Έλληνα υπήκοο στην Αίγυπτο – Μη κατοίκων στην Ελλάδα π.χ. ίδρυση νέας επιχείρησης από αλλοδαπό υπήκοο)
 2. Επενδύσεις Χαρτοφυλακίου (Απαιτήσεις – Υποχρεώσεις π.χ. αγορά ομολόγων Ε.Δ. από αλλοδαπό υπήκοο = υποχρέωση).
 3. Λοιπές Επενδύσεις (Απαιτήσεις – Υποχρεώσεις, όπου εντάσσονται και τα δάνεια της Γενικής Κυβέρνησης).
 4. Μεταβολή Συναλλαγματικών Διαθεσίμων (Μείωση – Αύξηση).
- IV. Τακτοποιητέα Στοιχεία (των προηγούμενων κατηγοριών - το άθροισμα τους πρέπει να είναι μηδέν).

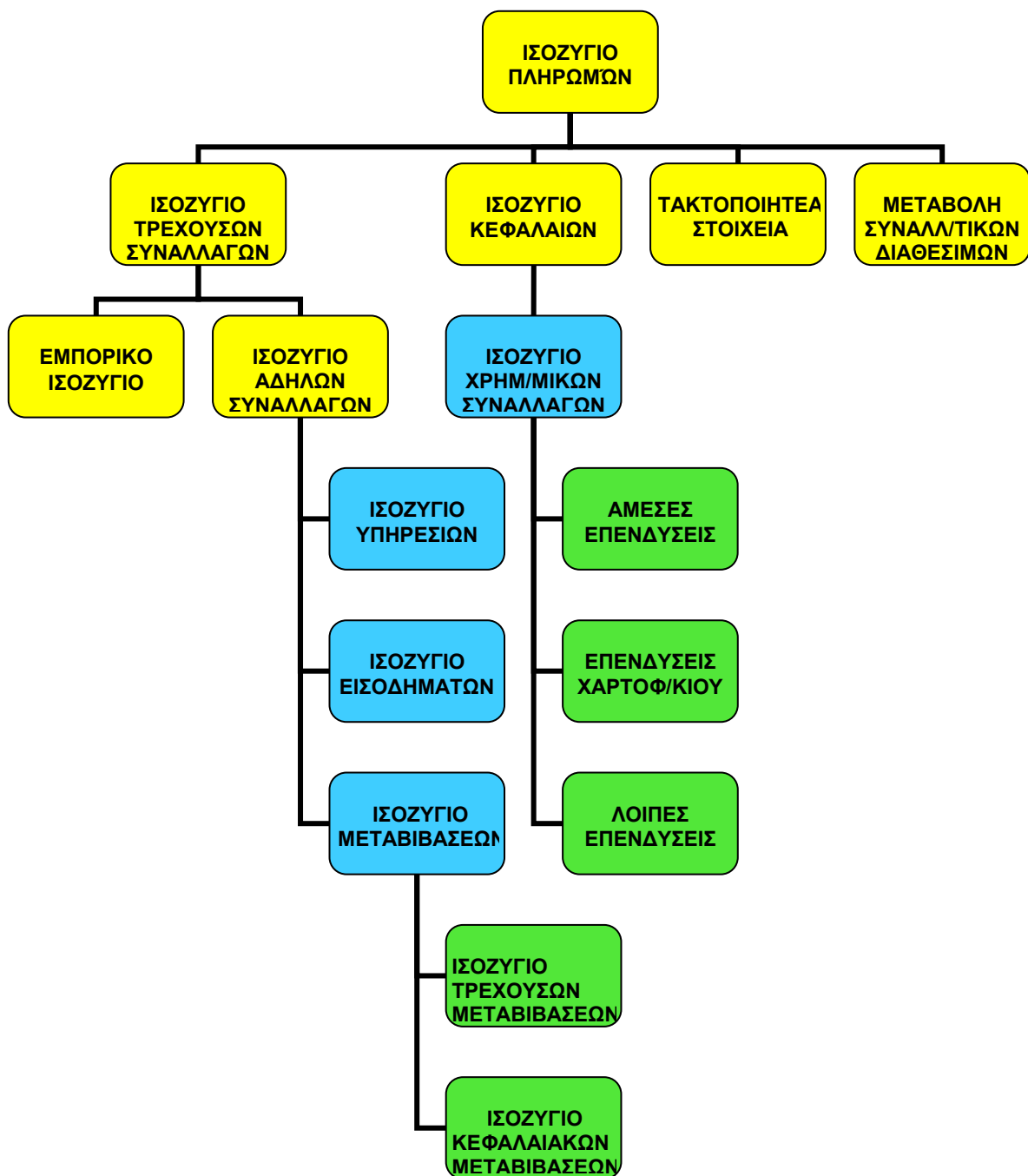
1.1.1 Αλλαγές στον Λογαριασμό του Ισοζυγίου Πληρωμών

Κατά τη διάρκεια των ετών, πάνω στα οποία είναι βασισμένη η έρευνα μας, τα μεγέθη του Ισοζυγίου Πληρωμών είτε άλλαξαν ονόματα, είτε διασπάστηκαν σε επιμέρους λογαριασμούς. Συγκεκριμένα, με οδηγία του ΔΝΤ (IMF – Balance of Payments Manual, 5th edition, 1993), το Ισοζύγιο Αδήλων Συναλλαγών στην Έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος από το 1999 διασπάστηκε σε: Ισοζύγιο Υπηρεσιών – Ισοζύγιο Εισοδημάτων – Ισοζύγιο Μεταβιβάσεων, το δε Ισοζύγιο Κεφαλαίων μετονομάστηκε σε Ισοζύγιο Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών. (βλ. και Έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος 1998, σελ. 227-228).

Το 2005, το Ισοζύγιο Μεταβιβάσεων χωρίστηκε σε δύο μέρη: το Ισοζύγιο Τρεχουσών Μεταβιβάσεων, το οποίο εντάσσεται στο Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών και το Ισοζύγιο Κεφαλαιακών Μεταβιβάσεων, το οποίο αποτελεί χωριστή ενότητα. Έτσι, το νέο Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών περιλαμβάνει: το Εμπορικό Ισοζύγιο, το Ισοζύγιο

*Το παρόν κεφάλαιο, εκτός από τα σημεία που αναφέρεται ρητά η προέλευση τους, είναι βασισμένο στις αναφορές της Τράπεζας της Ελλάδος (www.bankofgreece.gr)

Υπηρεσιών, το Ισοζύγιο Εισοδημάτων και το Ισοζύγιο Τρεχουσών Μεταβιβάσεων, ενώ το Ισοζύγιο Κεφαλαιακών Μεταβιβάσεων αποτελεί, ανεξάρτητο τμήμα του Ισοζυγίου Πληρωμών. Στη νέα αυτή, παρουσίαση του Ισοζυγίου Πληρωμών το αλγεβρικό άθροισμα του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών και του Ισοζυγίου Κεφαλαιακών Μεταβιβάσεων, αντιστοιχεί στο Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών, όπως αυτό παρουσιαζόταν για τα στοιχεία που αφορούσαν ως και τον Ιούνιο 2005 (βλ. δελτίο τύπου της Τράπεζας της Ελλάδος 16.09.2005, και Νομισματική Πολιτική – Ενδιάμεση Έκθεση 2005, Οκτώβριος 2005, σελ. 131 κ.ε.). Ταυτόχρονα το Ισοζύγιο Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών διαιρέθηκε στα εξής μέρη: Άμεσες Επενδύσεις – Επενδύσεις Χαρτοφυλακίου – Λοιπές επενδύσεις. Οι αλλαγές φαίνονται στο παρακάτω σχεδιάγραμμα:

Επίσης, η Τράπεζα της Ελλάδος στο πλαίσιο της πλήρους εναρμόνισης με τη σχετική μεθοδολογία από τον Ιανουάριο του 2006, προχώρησε στον υπολογισμό και ενσωμάτωση στο Ισοζύγιο Πληρωμών και άλλων λεπτομερειών, σχετικά με τα κέρδη από επενδύσεις και τόκους, όπως αναφέρεται στην Έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος του 2005, σελ. 311 και 313.

1.2 Ισοζύγιο Πληρωμών

Σύμφωνα με την Τράπεζα της Ελλάδος: το Ισοζύγιο Πληρωμών είναι ένας στατιστικός πίνακας στον οποίο καταγράφονται οι συναλλαγές μεταξύ κατοίκων και μη κατοίκων, ανεξαρτήτως νομίσματος συναλλαγής, κατά τη διάρκεια ορισμένης χρονικής περιόδου, συνήθως το έτος.

Η έννοια του κατοίκου και μη κατοίκου βασίζεται στον ορισμό του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (εγχειρίδιο για το Ισοζύγιο Πληρωμών, 5^η έκδοση) και χρησιμοποιείται αποκλειστικά για στατιστικούς σκοπούς.

Σύμφωνα με τον Ιωάννη Κ. Χρηστίδη «Διεθνείς Οικονομικές Σχέσεις» (σελ. 96-97) Εκδόσεις ΔΚ, Πάτρα 2006:

Κάτοικοι της Ελλάδος θεωρούνται:

1. Φυσικά Πρόσωπα

- Τα φυσικά πρόσωπα, ανεξάρτητα από υπηκοότητα, που κατοικούν ή προτίθενται να κατοικήσουν για τουλάχιστον ένα έτος στην Ελλάδα.
- Οι κάτοικοι Ελλάδος που υπηρετούν στο εξωτερικό σε πρεσβείες, προξενεία, στρατιωτικές και λοιπές υπηρεσίες της χώρας.
- Οι κάτοικοι Ελλάδος που σπουδάζουν ή νοσηλεύονται στο εξωτερικό, ανεξάρτητα από τον χρόνο σπουδών ή νοσηλείας.
- Οι κάτοικοι Ελλάδος που απασχολούνται σε πλοία, αεροσκάφη και άλλα μέσα μεταφοράς, τα οποία ασκούν δραστηριότητα, μερική ή ολική, εκτός Ελλάδος.
- Οι κάτοικοι Ελλάδος που ταξιδεύουν ή διαμένουν στο εξωτερικό για περίοδο μικρότερη του έτους.
- Οι Έλληνες που διαμένουν για διάστημα μεγαλύτερο του έτους στο εξωτερικό (μετανάστες), θεωρούνται κάτοικοι για τους σκοπούς κατάρτισης του ισοζυγίου πληρωμών κατά παρέκκλιση από το γενικό ορισμό του Δ.Ν.Τ.

2. Νομικά Πρόσωπα

- Οι φορείς του τομέα της Γενικής Κυβέρνησης (κεντρική και περιφερειακή διοίκηση, τοπική αυτοδιοίκηση και Ν.Π.Δ.Δ.).
- Οι οργανισμοί και επιχειρήσεις οποιασδήποτε νομικής μορφής (Α.Ε., Ε.Π.Ε., Ο.Ε., Ε.Ε. συνεταιρισμοί κ.λπ.), που έχουν την έδρα τους στην Ελλάδα, ως και τα αλλοδαπά νομικά πρόσωπα που είναι εγκατεστημένα και λειτουργούν στην Ελλάδα. Διευκρινίζεται ότι, περιλαμβάνονται και οι επιχειρήσεις που διαχειρίζονται πλοία, καθώς και οι επιχειρήσεις που έχουν συσταθεί σύμφωνα με τις διατάξεις ειδικών νόμων που τις εξαιρούν, μερικώς ή ολικώς, από την εκάστοτε ισχύουσα συναλλαγματική ή φορολογική νομοθεσία.
- Τα υποκαταστήματα, τα πρακτορεία και οι οποιαδήποτε άλλης μορφής αντιπροσωπείες νομικών προσώπων μη κατοίκων, που λειτουργούν στην χώρα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι τα υποκαταστήματα που έχουν στην Ελλάδα τα πιστωτικά ιδρύματα ξένων χωρών.

Από λογιστικής πλευράς το Ισοζύγιο Πληρωμών είναι ένας λογαριασμός, στον οποίο καταχωρίζονται όλες οι διεθνείς οικονομικές συναλλαγές μιας χώρας ως κονδύλια χρεώσεων, ή ως κονδύλια πιστώσεων. Κάθε συναλλαγή, που δημιουργεί υποχρέωση πληρωμής προς τις άλλες χώρες, στο Ισοζύγιο Πληρωμών καταγράφεται ως χρέωση και προσδιορίζεται με ένα αρνητικό πρόσημο (-). Κάθε συναλλαγή, που δημιουργεί απαίτηση πληρωμής από τις άλλες χώρες, καταγράφεται ως πίστωση και προσδιορίζεται με ένα θετικό πρόσημο (+).

Από το 1999, η Τράπεζα της Ελλάδος* προσάρμοσε τη μεθοδολογία κατάρτισης του Ισοζυγίου Πληρωμών της χώρας στις συστάσεις και τους ορισμούς του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (IMF), όπως αυτές έχουν καθοριστεί στην τελευταία (5^η) έκδοση του εγχειριδίου για το Ισοζύγιο Πληρωμών (IMF – Balance of Payments Manual, 5th edition, 1993). Επίσης, στην έκδοση αυτή θεσπίζεται η υποχρέωση κάθε χώρας να καταρτίζει και να υποβάλλει στοιχεία για τη Διεθνή Επενδυτική Θέση της χώρας.

Ο μηχανισμός συλλογής των στατιστικών πληροφοριών για την κατάρτιση του Ισοζυγίου Πληρωμών από την Τράπεζα της Ελλάδος, σήμερα βασίζεται στο ‘μικτό’ σύστημα. Στο σύστημα αυτό, η βασική πηγή άντλησης στοιχείων του Ισοζυγίου Πληρωμών είναι τα εγχώρια Νομισματικά Χρηματοπιστωτικά Ιδρύματα (περιλαμβανομένης και της Τράπεζας της Ελλάδος), όπου αυτά υποχρεωτικά παρέχουν στην Τράπεζα της Ελλάδος μηνιαία αναλυτική πληροφόρηση για όλες τις συναλλαγές κατοίκων Ελλάδος με μη κατοίκους, τις οποίες διεκπεραιώνουν, είτε για ίδιο λογαριασμό είτε για λογαριασμό πελατών τους. Σημειώνεται ότι, από την 1^η Ιουλίου 2002, η Τράπεζα της Ελλάδος, έχει καθιερώσει το ποσό των 12.500 ευρώ ως κατώφλι εξαίρεσης αναγγελίας από τα πιστωτικά ιδρύματα συναλλαγών Ισοζυγίου Πληρωμών. Το παραπάνω, κατώφλι εξαίρεσης αναγγελίας αυξήθηκε από την 1^η Ιανουαρίου 2010 στις 50.000 ευρώ.

Η άλλη πηγή στατιστικών στοιχείων για το Ισοζύγιο Πληρωμών, είναι η απευθείας από τους κατοίκους συναλασσόμενους παροχή πληροφόρησης όπως π.χ. από τα ελληνικά διυλιστήρια, από τους κατοίκους και μη κατοίκους ταξιδιώτες, από το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους και τους κατοίκους που διενεργούν διασυνοριακές συναλλαγές, χωρίς τη μεσολάβηση εγχώριου πιστωτικού ιδρύματος.

Αναλυτική παρουσίαση σχετικά με τη μεθοδολογία και τις στατιστικές πηγές που χρησιμοποιούνται για την κατάρτιση του Ισοζυγίου Πληρωμών και της Διεθνούς Επενδυτικής Θέσης των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης περιέχεται στην έκδοση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας ‘European Union balance of payments/international Investment position statistical methods’, Μάιος 2007.

Τα στοιχεία του Ισοζυγίου Πληρωμών δημοσιεύονται στις πιο κάτω εκδόσεις της Τράπεζας της Ελλάδος:

- α) Στοιχεία για το SDDS (μηνιαίο)
- β) Στατιστικό Δελτίο Οικονομικής Συγκυρίας (μηνιαίο)
- γ) Οικονομικό Δελτίο (εξαμηνιαίο)
- δ) Νομισματική Πολιτική – Ενδιάμεση Έκθεση (εξαμηνιαίο) και
- ε) Έκθεση Διοικητή (ετήσια).

1.3 Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών

Οι βασικές κατηγορίες συναλλαγών που περιέχει το Ισοζύγιο Πληρωμών είναι αυτές των αγαθών, των υπηρεσιών, των εισοδημάτων, των τρεχουσών μεταβιβάσεων, των μεταβιβάσεων κεφαλαίου και των χρηματοοικονομικών συναλλαγών.

Το άθροισμα των ισοζυγίων (εισπράξεις μείον πληρωμές) των αγαθών, των υπηρεσιών, των εισοδημάτων και των τρεχουσών μεταβιβάσεων είναι ο λογαριασμός του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών, του οποίου το υπόλοιπο εάν είναι θετικό αντανakλά την καθαρή επένδυση της χώρας στο εξωτερικό, ενώ εάν είναι αρνητικό αντανakλά την καθαρή επένδυση στη χώρα από το εξωτερικό. Το απόλυτο μέγεθος του υπολοίπου του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών μαζί με τις μεταβιβάσεις κεφαλαίου, πρέπει να ισούται με το απόλυτο μέγεθος του υπολοίπου του Ισοζυγίου Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών.

Όταν το Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών, μαζί με τις μεταβιβάσεις κεφαλαίου είναι ελλειμματικό ή πλεονασματικό, αυτό αντισταθμίζεται πάντοτε από ένα θετικό ή αρνητικό Ισοζύγιο Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών και επομένως, το Ισοζύγιο Πληρωμών είναι

* Τράπεζα της Ελλάδος (www.bankofgreece.gr)

πάντοτε λογιστικά ισοσκελισμένο. Αυτό όμως, στην πραγματικότητα δεν συμβαίνει διότι, η καταγραφή των συναλλαγών του Ισοζυγίου Πληρωμών δεν είναι αφενός, πλήρης και αφετέρου, ακριβής και για τον λόγο αυτόν υπάρχει και ο λογαριασμός `τακτοποιητέα στοιχεία´ με τον οποίο πάντοτε εξισώνονται τα δύο παραπάνω ισοζύγια.

1.4 Εμπορικό Ισοζύγιο

Στο Εμπορικό Ισοζύγιο καταγράφονται οι χρηματικές ροές που αφορούν σε συναλλαγές με αγαθά (πληρωμές/εισαγωγές και εισπράξεις/εξαγωγές), των οποίων η κυριότητα αλλάζει μεταξύ ενός κατοίκου και μη κατοίκου.

Επιπλέον, στο Εμπορικό Ισοζύγιο καταχωρίζονται οι τριγωνικές συναλλαγές, η αξία της επεξεργασίας αγαθών, η αξία επισκευής αγαθών και η αξία των αγαθών για τον εφοδιασμό πλοίων και αεροπλάνων.

Το Εμπορικό Ισοζύγιο, με όλες τις παραπάνω κατηγορίες συναλλαγών που καταρτίζει η Τράπεζα της Ελλάδος, καταρτίζεται με βάση τις στατιστικές πληροφορίες (στοιχεία συναλλασσόμενου, αξία αγαθών, χώρα προέλευσης και προορισμού, είδος εμπορεύματος και νόμισμα συναλλαγής) που αναγγέλλονται από τα εγχώρια πιστωτικά ιδρύματα. Επιπλέον, η Τράπεζα της Ελλάδος, για λόγους διασταύρωσης των στοιχείων, αντλεί απευθείας πληροφόρηση από τα διυλιστήρια για τις πληρωμές και εισπράξεις που αφορούν σε εισαγωγές και εξαγωγές καυσίμων, αντιστοίχως. Σημειώνεται ότι, τα στοιχεία εξωτερικού εμπορίου που δημοσιεύονται από την Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ), βασίζονται στην τελωνιακή στατιστική και επομένως, διαφοροποιούνται από αυτά του Ισοζυγίου Πληρωμών.

Η αξία των εξαγωγών αναγγέλλεται σε όρους FOB (Free on Board), ενώ αυτή των εισαγωγών συνήθως σε όρους CIF (Cost, Insurance, Freight). Η Τράπεζα της Ελλάδος, με βάση είτε τις πληροφορίες που αναγγέλλουν οι τράπεζες είτε, όπου αυτές δεν είναι διαθέσιμες, εφαρμόζοντας ένα σταθερό συντελεστή 5% μετατροπής cif/fob, δηλαδή $FOB = CIF * (1-0.05)$, επανεκτιμά τις εισαγωγές σε αξία FOB, ενώ το 5% κατανέμεται αναλόγως στις μεταφορικές και ασφαλιστικές υπηρεσίες.

1.5 Ισοζύγιο Υπηρεσιών

Στο Ισοζύγιο Υπηρεσιών καταγράφονται οι χρηματικές ροές (εισπράξεις και πληρωμές) που προκύπτουν από συναλλαγές κατοίκων Ελλάδος με μη κατοίκους, με αντικείμενο τη μεταξύ τους παροχή υπηρεσιών. Το Ισοζύγιο Υπηρεσιών καταγράφει όλες τις επί μέρους κατηγορίες υπηρεσιών, όπως αυτές ορίζονται στο εγχειρίδιο Manual on statistics of international trade in services, 2002, του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ).

Οι στατιστικές πληροφορίες για όλες τις κατηγορίες υπηρεσιών, εκτός από τις ταξιδιωτικές υπηρεσίες, αναγγέλλονται στην Τράπεζα της Ελλάδος από τα εγχώρια πιστωτικά ιδρύματα που μεσολαβούν στον διακανονισμό αυτών των συναλλαγών.

1.5.1 Ταξιδιωτικές Υπηρεσίες

Από την είσοδο της Ελλάδος στη Ζώνη του Ευρώ το 2002, η Τράπεζα της Ελλάδος, διενεργεί μηνιαία δειγματοληπτική έρευνα στα κυριότερα σημεία εισόδου-εξόδου της χώρας, «Έρευνα Συνόρων», για τη συλλογή των αναγκαίων πληροφοριών για την εκτίμηση των ταξιδιωτικών δαπανών.

Η Έρευνα Συνόρων αποτελείται, ουσιαστικά από δύο ανεξάρτητες έρευνες: α) την Έρευνα Εισπράξεων, η οποία αποσκοπεί στην εκτίμηση της δαπάνης των ταξιδιωτών με κατοικία στο εξωτερικό που επισκέπτονται την Ελλάδα και β) την Έρευνα Πληρωμών, η οποία αποσκοπεί στην εκτίμηση της δαπάνης των ταξιδιωτών με κατοικία την Ελλάδα που επισκέπτονται το εξωτερικό.

Ανάλυση της μεθοδολογίας της «Έρευνας Συνόρων» παρουσιάζεται αναλυτικά στο Οικονομικό Δελτίο: Τεύχος 27, Ιούλιος 2006, σελ.71.

Περισσότερες λεπτομέρειες στην Έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος 2008, σελ. 148-150.

1.6 Ισοζύγιο Εισοδημάτων

Στο Ισοζύγιο Εισοδημάτων καταγράφονται οι χρηματικές ροές που προκύπτουν από συναλλαγές (εισπράξεις και πληρωμές), μεταξύ κατοίκων και μη κατοίκων και αφορούν σε εισοδήματα από εργασία, από άμεσες επενδύσεις, από επενδύσεις χαρτοφυλακίου και από λοιπές επενδύσεις (δάνεια και καταθέσεις).

Οι στατιστικές πληροφορίες για όλες τις κατηγορίες εισοδημάτων, εκτός αυτών που αφορούν στα ομόλογα, αναγγέλλονται στην Τράπεζα της Ελλάδος από τα εγχώρια πιστωτικά ιδρύματα που διαμεσολαβούν στον διακανονισμό αυτών των συναλλαγών. Επιπλέον, από το Κεντρικό Αποθετήριο Αξιών παρέχονται στοιχεία για τις συναλλαγές (αγορές-πωλήσεις) μη κατοίκων σε μετοχές που διαπραγματεύονται στο ΧΑΑ.

Στο εισόδημα από επενδύσεις χαρτοφυλακίου, από το έτος 2003, οι τόκοι ομολόγων υπολογίζονται όχι με βάση τους καταβληθέντες, αλλά με βάση τους δεδουλευμένους τόκους.

Στο εισόδημα από άμεσες επενδύσεις, από το 2003, καταγράφονται και τα επανεπενδυθέντα κέρδη από τις άμεσες επενδύσεις τα οποία, εκτιμώνται με βάση τα στοιχεία που συλλέγει η Τράπεζα της Ελλάδος, απευθείας από τις επιχειρήσεις που λειτουργούν στην Ελλάδα και έχουν σχέση άμεσης επένδυσης.

Περισσότερες πληροφορίες: Δελτίο Τύπου Τράπεζα της Ελλάδος – Ισοζύγιο Πληρωμών – (ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2005).

1.7 Ισοζύγιο Μεταβιβάσεων

Το Ισοζύγιο Μεταβιβάσεων προκύπτει, ως η διαφορά των μεταβιβαστικών πληρωμών από ξένους κατοίκους προς εγχώριους κατοίκους μείον τις μεταβιβαστικές πληρωμές από εγχώριους προς ξένους κατοίκους. Συμπεριλαμβάνονται οι εισοδηματικές και κεφαλαιακές μεταβιβάσεις από και προς ΕΕ και εισροές και εκροές μεταναστευτικών εμβασμάτων και κεφαλαίων.

1.7.1 Ισοζύγιο Τρέχουσών Μεταβιβάσεων

Ως Τρέχουσες Μεταβιβάσεις χαρακτηρίζονται, οι μονομερείς εισπράξεις και πληρωμές, μεταξύ κατοίκων και μη κατοίκων που δεν συνδέονται με επενδύσεις παγίου κεφαλαίου.

Οι Τρέχουσες Μεταβιβάσεις περιλαμβάνουν κυρίως, ένα μέρος των μεταβιβάσεων (εισπράξεων) από τον κοινοτικό προϋπολογισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Γενική Κυβέρνηση (όπως, απολήψεις από το Τμήμα Εγγυήσεων του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Προσανατολισμού και Εγγυήσεων ΕΓΤΠΕ και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο), τη συνεισφορά (πληρωμές) της Ελλάδος στον κοινοτικό προϋπολογισμό και τα μεταναστευτικά εμβάσματα. Η διάκριση των μεταβιβάσεων από την Ευρωπαϊκή Ένωση σε τρέχουσες και κεφαλαιακές, πραγματοποιείται με βάση την πληροφόρηση που παρέχεται από το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους.

1.7.2 Ισοζύγιο Κεφαλαιακών Μεταβιβάσεων

Ως Μεταβιβάσεις Κεφαλαίου χαρακτηρίζονται, οι μονομερείς εισπράξεις και πληρωμές, μεταξύ κατοίκων και μη κατοίκων που συνδέονται με επενδύσεις παγίου κεφαλαίου.

Οι Μεταβιβάσεις Κεφαλαίου περιλαμβάνουν κυρίως, ένα μέρος των μεταβιβάσεων (εισπράξεων) από τον κοινοτικό προϋπολογισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Γενική Κυβέρνηση (όπως, απολήψεις από τα διαρθρωτικά ταμεία – πλην του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου και από το Ταμείο Συνοχής βάσει των ΚΠΣ). Η διάκριση των μεταβιβάσεων από την Ευρωπαϊκή Ένωση, πραγματοποιείται με βάση την πληροφόρηση που παρέχεται από το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους.

Οι μεταβιβάσεις εισοδημάτων* είναι οριστικές, ενώ οι μετακινήσεις κεφαλαίων ενέχουν τη δυνατότητα αντιστροφής τους στο μέλλον *(βλ. Δ.Κ. Μαρούλης – Γ.Α. Προβόπουλος, «Το Ισοζύγιο Πληρωμών στο Περιβάλλον της Δραχμής και του Ευρώ» σελ. 13, Σεπτέμβριος 2003).

1.8 Ισοζύγιο Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών

Στο Ισοζύγιο Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών καταγράφονται, σε καθαρή βάση οι χρηματικές ροές από συναλλαγές που δημιουργούν μεταβολή στις απαιτήσεις και υποχρεώσεις των κατοίκων έναντι μη κατοίκων. Οι υποχρεώσεις και οι απαιτήσεις αυτές διακρίνονται στις εξής κατηγορίες:

Άμεσες Επενδύσεις

Επενδύσεις Χαρτοφυλακίου

Λοιπές Επενδύσεις

Μεταβολή Συναλλαγματικών Διαθεσίμων

Η καταγραφή των καθαρών ροών στις χρηματοοικονομικές συναλλαγές, ακολουθεί τη σύμβαση για τα πρόσημα του Εγχειριδίου του ΔΝΤ για το Ισοζύγιο Πληρωμών. Το αρνητικό πρόσημο δηλώνει αύξηση των απαιτήσεων κατοίκων Ελλάδος έναντι μη κατοίκων, ενώ το θετικό αύξηση των υποχρεώσεων κατοίκων Ελλάδος προς μη κατοίκους.

1.8.1 Άμεσες Επενδύσεις

Στην κατηγορία των Άμεσων Επενδύσεων καταγράφονται, οι χρηματικές ροές μεταξύ επιχειρήσεων κατοίκων και μη κατοίκων οι οποίες, έχουν σχέση άμεσης επένδυσης. Μια σχέση άμεσης επένδυσης δημιουργείται, όταν ελληνική εταιρεία (άμεσος επενδυτής) κατέχει τουλάχιστον το 10% του μετοχικού κεφαλαίου μη κατοίκου εταιρείας (επιχείρηση άμεσης επένδυσης) ή αντιστρόφως, όταν εταιρεία μη κάτοικος (άμεσος επενδυτής) κατέχει τουλάχιστον το 10% του μετοχικού κεφαλαίου ελληνικής εταιρείας (επιχείρηση άμεσης επένδυσης).

Στην κατηγορία των Άμεσων Επενδύσεων περιλαμβάνεται και η ίδρυση υποκαταστήματος, καθώς και οι επενδύσεις ακινήτων.

Όλες οι συναλλαγές, κατόπιν της αρχικής για την δημιουργία της σχέσης, Άμεσης Επένδυσης – που αφορούν στη διατήρηση, επέκταση και παύση της σχέσης αυτής, καθώς και η χορήγηση δανείων και εμπορικών πιστώσεων μεταξύ άμεσου επενδυτή και επιχείρηση άμεσης επένδυσης καταγράφονται στην κατηγορία των άμεσων επενδύσεων. Τέλος, στις Άμεσες Επενδύσεις περιλαμβάνονται τα μη διανεμηθέντα (επανεπενδυθέντα) κέρδη. Εάν οι εταιρείες που βρίσκονται σε σχέση άμεσης επένδυσης είναι πιστωτικά ιδρύματα, στις άμεσες επενδύσεις καταγράφεται μόνο η αρχική συμμετοχή στο μετοχικό κεφάλαιο (εφόσον είναι

>10%) και η περαιτέρω αύξηση συμμετοχής, αλλά όχι οι συναλλαγές σε καταθέσεις και δάνεια μεταξύ αυτών.

Ο τρόπος καταγραφής των Άμεσων Επενδύσεων ακολουθεί το κριτήριο της 'κατεύθυνσης' της επένδυσης. Σύμφωνα, με το κριτήριο αυτό, όλες οι χρηματικές ροές μεταξύ κατοίκου άμεσου επενδυτή και μη κατοίκου επιχείρηση άμεσης επένδυσης καταγράφονται στην κατηγορία άμεσες επενδύσεις στο εξωτερικό, ενώ όλες οι χρηματικές ροές μεταξύ μη κατοίκου άμεσου επενδυτή και κατοίκου επιχείρησης άμεσης επένδυσης καταγράφονται στην κατηγορία άμεσες επενδύσεις στην Ελλάδα.

Οι στατιστικοί πίνακες της κατηγορίας αυτής καταγράφουν, σε καθαρή βάση και σε συγκεκριμένη χρονική στιγμή (τέλος έτους), τα υπόλοιπα (stocks) των Απαιτήσεων και Υποχρεώσεων επιχειρήσεων κατοίκων Ελλάδος έναντι μη κατοίκων, εφόσον μεταξύ τους υπάρχει σχέση άμεσης επένδυσης. Η συλλογή και επεξεργασία αναλυτικών πληροφοριών και στοιχείων διενεργείται μέσω ερωτηματολογίων με απευθείας αποστολές σε επιχειρήσεις εγκατεστημένες στην χώρα.

Ειδικότερα, οι λογαριασμοί της κατηγορίας αυτής περιλαμβάνουν, πέραν της αρχικής συναλλαγής δημιουργίας της επενδυτικής σχέσης (εγκατάσταση, εξαγορά, σύσταση) και συναλλαγές που αφορούν:

- α. τη διατήρηση, επέκταση της σχέσης (αύξηση κεφαλαίου, συγχώνευση)
- β. παύση της σχέσης (από επένδυση)
- γ. την επανεπένδυση των μη διανεμηθέντων κερδών/ζημιών και
- δ. λοιπών χρηματοοικονομικών συναλλαγών (δανείων, εμπορικών πιστώσεων) που διενεργούνται μεταξύ άμεσων επενδυτών, επιχειρήσεων άμεσων επενδύσεων και λοιπών αδελφικών επιχειρήσεων των ομίλων.

1.8.2 Επενδύσεις Χαρτοφυλακίου

Στην κατηγορία 'Επενδύσεις Χαρτοφυλακίου' καταγράφονται, οι χρηματικές ροές που αφορούν σε συναλλαγές μεταξύ κατοίκων και μη κατοίκων που επηρεάζουν τις μεταξύ τους απαιτήσεις και υποχρεώσεις σε τίτλους. Οι τίτλοι διακρίνονται: σε μετοχικούς τίτλους και χρεόγραφα (ομόλογα και μέσα χρηματαγοράς). Οι καθαρές επενδύσεις κατοίκων σε τίτλους που έχουν εκδοθεί από μη κατοίκους καταγράφονται στην κατηγορία 'Απαιτήσεις' (το αρνητικό πρόσημο σημαίνει αύξηση, ενώ το θετικό μείωση), ενώ οι καθαρές επενδύσεις μη κατοίκων σε τίτλους που έχουν εκδοθεί από κατοίκους καταγράφονται στις 'Υποχρεώσεις' (το αρνητικό πρόσημο σημαίνει μείωση, ενώ το θετικό αύξηση). Το υπόλοιπο του λογαριασμού 'Επενδύσεις Χαρτοφυλακίου' προκύπτει από το άθροισμα των απαιτήσεων και υποχρεώσεων.

1.8.3 Λοιπές Επενδύσεις

Στην κατηγορία 'Λοιπές Επενδύσεις' καταγράφονται, οι χρηματικές ροές από συναλλαγές μεταξύ κατοίκων και μη κατοίκων και αφορούν κυρίως σε δάνεια και καταθέσεις. Οι χρηματικές ροές που αφορούν σε δάνεια που χορηγούνται από κατοίκους σε μη κατοίκους και η χρεολυτική εξυπηρέτησή τους, καθώς και καταθέσεις κατοίκων σε πιστωτικά ιδρύματα μη κατοίκους καταγράφονται στην κατηγορία 'Απαιτήσεις'. Οι χρηματικές ροές που αφορούν σε δάνεια που χορηγούνται από μη κατοίκους σε κατοίκους και η χρεολυτική εξυπηρέτησή τους, καθώς και καταθέσεις μη κατοίκων σε εγχώρια πιστωτικά ιδρύματα καταγράφονται στην κατηγορία 'Υποχρεώσεις'.

1.9 Η Λογιστική του Ισοζυγίου Πληρωμών*

Η καταγραφή των συναλλαγών στο Ισοζύγιο Πληρωμών γίνεται με την διπλογραφική μέθοδο. Κάθε συναλλαγή γράφεται δύο φορές, την μια φορά σαν **χρέωση** και την άλλη σαν **πίστωση**.

Σαν χρέωση, με το πρόσημο (-), καταγράφεται οποιαδήποτε συναλλαγή καταλήγει σε πληρωμή από το εξωτερικό και αυξάνει τις απαιτήσεις της χώρας μας έναντι των ξένων. Παραδείγματα τέτοιων συναλλαγών, από το ελληνικό Ισοζύγιο Πληρωμών είναι: οι εισαγωγές αγαθών, οι πληρωμές για ταξίδια Ελλήνων στο εξωτερικό, οι πληρωμές για διεθνείς μεταφορές, οι πληρωμές τόκων, μερισμάτων, royalties προς το εξωτερικό, οι αποπληρωμές δανείων, οι αγορές μετοχών, ομολόγων από τις ξένες αγορές, οι καταθέσεις Ελλήνων σε τράπεζες του εξωτερικού, η εκροή άμεσων επενδύσεων στο εξωτερικό. Η αύξηση των συναλλαγματικών διαθεσίμων καταγράφεται με το πρόσημο (-) στις χρεώσεις.

Σαν πίστωση, με το πρόσημο (+), καταγράφεται οποιαδήποτε συναλλαγή καταλήγει σε είσπραξη από το εξωτερικό. Με αυτόν τον τρόπο, αυξάνονται οι υποχρεώσεις της χώρας μας προς το εξωτερικό. Παραδείγματα τέτοιων συναλλαγών από το ελληνικό Ισοζύγιο Πληρωμών είναι: οι εξαγωγές αγαθών, οι εισπράξεις από τουριστικές υπηρεσίες, οι εισπράξεις από την ναυτιλία, τα μεταναστευτικά εμβάσματα, οι εισροές από την ΕΕ, οι αγορές ελληνικών μετοχών, ομολόγων ή γερós από ξένους, τα δάνεια ιδιωτών ή του δημοσίου από το εξωτερικό, η εισροή άμεσων ξένων επενδύσεων στην Ελλάδα. Η μεταβολή των συναλλαγματικών διαθεσίμων της χώρας καταγράφεται στο Ισοζύγιο Πληρωμών με αντίθετο πρόσημο, η μείωση των συναλλαγματικών διαθεσίμων καταγράφεται με το πρόσημο (+) στις πιστώσεις.

Κάθε συναλλαγή έχει δύο όψεις και γι' αυτό καταγράφεται στο Ισοζύγιο Πληρωμών δύο φορές π.χ. η εξαγωγή εσπεριδοειδών αξίας 2.000 δολαρίων καταγράφεται με το πρόσημο (+) σαν πίστωση, στο Εμπορικό Ισοζύγιο. Η πληρωμή του Έλληνα εξαγωγέα με 2.000 δολάρια καταγράφεται ως χρέωση με το πρόσημο (-). Αν ο Έλληνας εξαγωγέας καταθέσει τα δολάρια στην τράπεζα του και εισπράξει το αντίτιμο σε ευρώ, τότε χρεώνεται ο λογαριασμός των συναλλαγματικών διαθεσίμων της χώρας. Τα συναλλαγματικά αποθέματα της χώρας αυξάνονται κατά 2.000 δολάρια κι αυτό καταγράφεται ως χρέωση με ένα (-). Αν ο Έλληνας εξαγωγέας καταθέσει τα 2.000 δολάρια σε τράπεζα του εξωτερικού ή αγοράσει μετοχές από το χρηματιστήριο του Λονδίνου, τότε οι πράξεις αυτές καταγράφονται ως εκροή κεφαλαίου, δηλαδή χρέωση στον λογαριασμό των επενδύσεων χαρτοφυλακίου με το πρόσημο (-).

Η κατασκευή και λειτουργία εργοστασίου υφαντουργικών προϊόντων από ελληνική εταιρεία στη Βουλγαρία καταγράφεται σαν χρέωση με ένα (-) στο λογαριασμό επενδύσεων. Τα έξοδα που κάνει η ελληνική εταιρεία για την άμεση αυτή επένδυση καταλήγουν σε αύξηση των υποχρεώσεων της χώρας μας έναντι των ξένων, καταγράφονται με ένα (+), σαν πίστωση, δηλαδή του λογαριασμού επενδύσεις χαρτοφυλακίου.

Παρατηρούμε ότι, κάθε συναλλαγή έχει δύο όψεις: η μια όψη αφορά την αυτόνομη απόφαση για εισαγωγή ή εξαγωγή αγαθού, υπηρεσίας ή κεφαλαίου. Η άλλη όψη της συναλλαγής είναι η παράγωγη ή εξισωτική συναλλαγή που καταγράφεται στο Ισοζύγιο Πληρωμών για να αντισταθμίσει την αυτόνομη αξία της συναλλαγής. Ας δούμε, ένα ακόμη παράδειγμα: η αγορά ελληνικών μετοχών αξίας 3.000 ευρώ από κάτοικο της Ολλανδίας. Η αυτόνομη συναλλαγή είναι μια εισροή κεφαλαίου στη χώρα μας και καταγράφεται ως πίστωση (+3.000 ευρώ) στο λογαριασμό επενδύσεων χαρτοφυλακίου. Η πληρωμή των μετοχών είναι η εξισωτική συναλλαγή και αυτή θα καταγραφεί ως χρέωση (-3.000 ευρώ) στο λογαριασμό επενδύσεων χαρτοφυλακίου επίσης. Άρα, από τον τρόπο καταγραφής των συναλλαγών το Ισοζύγιο Πληρωμών είναι ένας λογαριασμός πάντα ισοσκελισμένος.

*Η παρούσα παράγραφος, όπως και η επόμενη είναι βασισμένη στο «Θεωρία Ισοζυγίου Πληρωμών και Διεθνές Νομισματικό Σύστημα» **Ν. Κωστέλετου**, σελ. 5-9, 22.02.2006, (www.uadphilecon.gr), Πανεπιστήμιο Αθηνών Τμήμα Οικονομικών Επιστημών

1.10 Ισορροπία του Ισοζυγίου Πληρωμών

Το Ισοζύγιο Πληρωμών είναι πάντα σε ισορροπία. Ισχύει ότι: Το Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (CA), το Ισοζύγιο Κεφαλαίου (KA) και το Ισοζύγιο Επισήμων Συναλλαγών (ΔOR, το Δ συμβολίζει την μεταβολή) ισούται με μηδέν, (δηλαδή, $CA + KA + \Delta OR = 0$).

Το Ισοζύγιο Κεφαλαίου (KA) και η μεταβολή του Ισοζυγίου Επισήμων Συναλλαγών (ΔOR) αποτελούν το Χρηματοοικονομικό Ισοζύγιο, (δηλαδή, $KA + \Delta OR$). Όμως παρατηρούμε ότι, στο Ισοζύγιο Πληρωμών, το άθροισμα του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών και του Χρηματοοικονομικού Ισοζυγίου δεν είναι πάντα μηδέν, δηλαδή ισοσκελισμένο. Αυτό οφείλεται, στα στατιστικά λάθη συλλογής στοιχείων και καταγραφής τους στο Ισοζύγιο Πληρωμών. Στον λογαριασμό του Ισοζυγίου Πληρωμών το ποσό αυτό καταγράφεται ως «τακτοποιητέα στοιχεία». Τα στατιστικά λάθη οφείλονται στον ετεροχρονισμό των πραγματικών συναλλαγών και της πραγματικής πληρωμής τους. Τα περισσότερα λάθη οφείλονται στο γεγονός ότι, τα στοιχεία των αδήλων πόρων, όπως και τα στοιχεία του Ισοζυγίου Κεφαλαίου, είναι δύσκολο να καταγραφούν με ακρίβεια. Τα στοιχεία για έσοδα και πληρωμές από άδηλους πόρους ή για τις κινήσεις κεφαλαίων συλλέγονται με δειγματοληψία και υπολογίζονται με ειδικές μεθόδους, που μπορεί να μην αποτυπώνουν με απόλυτη ακρίβεια την αξία των συναλλαγών. Τα προβλήματα αυτά, καταγράφονται στα τακτοποιητέα στοιχεία που προσθέτονται στο λογαριασμό του Ισοζυγίου Πληρωμών για να εξισορροπήσουν τους λογαριασμούς.

Επομένως, εκ των υστέρων, το Ισοζύγιο Πληρωμών που ορίζεται ως το άθροισμα του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών και του Χρηματοοικονομικού Ισοζυγίου είναι πάντα ισοσκελισμένο, αν προσθέσουμε και τα τακτοποιητέα στοιχεία. Δεν έχει νόημα να εξετάζουμε αν βρίσκεται σε ισορροπία, διότι είναι πάντα σε ισορροπία από τον τρόπο κατασκευής του. Σημασία όμως, έχει αν συγκεκριμένοι λογαριασμοί του Ισοζυγίου Πληρωμών παρουσιάζουν έλλειμμα ή πλεόνασμα. Για ισορροπία, θα πρέπει, το άθροισμα ορισμένων επιλεγμένων λογαριασμών να είναι μηδέν. Η ισορροπία επομένως, είναι μια έννοια σχετική και έχει να κάνει με το που τοποθετούμε την οριζόντια γραμμή, πάνω από την οποία οι λογαριασμοί που υπάρχουν δίνουν αθροιζόμενοι μηδενικό Ισοζύγιο Πληρωμών. Αυτή η έννοια της ισορροπίας έχει νόημα, αν τοποθετούμε πάνω από την οριζόντια γραμμή όλες τις αυτόνομες συναλλαγές και κάτω από την γραμμή τις συναλλαγές που εξισώνουν ή εξυπηρετούν τις αυτόνομες συναλλαγές. Ο C. P. Kindle Berger (1969), δίνει μια γενική έννοια της ισορροπίας του Ισοζυγίου Πληρωμών: «Ισορροπία χαρακτηρίζεται η κατάσταση του Ισοζυγίου Πληρωμών μιας χώρας που μπορεί να διατηρηθεί χωρίς παρεμβάσεις, με δεδομένο ένα σύνολο παραμέτρων που αφορούν: το εθνικό εισόδημα, τις τιμές, τα επιτόκια, τις προτιμήσεις, τους παραγωγικούς πόρους, τις συναρτήσεις παραγωγής και την προσφορά χρήματος».

1.11 Αίτια ανισορροπίας του Ισοζυγίου Πληρωμών

Σύμφωνα με τον Ιωάννη Κ. Χρηστίδη «Διεθνείς Οικονομικές Σχέσεις» (σελ. 107-108) Εκδόσεις ΔΚ, Πάτρα 2006: τα αίτια ανισορροπίας του Ισοζυγίου Πληρωμών είναι πολλά και ποικίλης φύσεως.

Κατ' αρχήν πρέπει, να ξεχωρίσουμε τα αίτια που οφείλονται σε κάποιο εξαιρετικό γεγονός, όπως π.χ. η καταστροφή της αγροτικής παραγωγής εξαιτίας ιδιαίτερα δυσμενών καιρικών συνθηκών και σε μόνιμα αίτια διαρθρωτικής φύσεως.

Οι λιγότερο αναπτυγμένες χώρες, κατά κανόνα στηριζόμενες στην αγροτική οικονομία, αντιμετωπίζουν πολλές φορές όξυνση του ελλείμματος του Εμπορικού Ισοζυγίου εξαιτίας κακής σοδειάς, που οφείλεται σε καιρικές συνθήκες. Οι χώρες βέβαια αυτές, αντιμετωπίζουν συνήθως και μόνιμο διαρθρωτικό πρόβλημα στο εμπορικό τους ισοζύγιο εξαιτίας της φύσης των εξαγωγών τους και των εισαγωγών τους. Οι εξαγωγές τους στηρίζονται σε τρόφιμα και πρώτες ύλες, ενώ οι εισαγωγές τους αφορούν βιομηχανικά προϊόντα, μηχανολογικό και

τεχνικό εξοπλισμό, καθώς και αγαθά πολυτελείας. Ενώ όμως, η ζήτηση για τρόφιμα και πρώτες ύλες φαίνεται ότι μένει σταθερή εκ μέρους των αναπτυσσόμενων χωρών, η ζήτηση για βιομηχανικά προϊόντα και αγαθά πολυτελείας έχει αυξητική τάση. Επίσης, εξαιτίας της τεχνολογικής εξέλιξης, βιομηχανικά αναπτυσσόμενες χώρες που πραγματοποιούσαν εισαγωγές πρώτων υλών από τις αναπτυσσόμενες χώρες, έχουν υποκαταστήσει μέρος αυτών των πρώτων υλών με τεχνικές πρώτες ύλες. Η εξέλιξη όμως, της τεχνολογίας μπορεί να επηρεάσει όχι μόνο τις λιγότερο αναπτυσσόμενες χώρες, αλλά και τις ήδη αναπτυσσόμενες. Μια χώρα εξειδικευμένη στην παραγωγή κάποιων αγαθών, που στήριζε το εμπόριο της στα αγαθά αυτά, μπορεί με το πέρασμα του χρόνου να χάσει την πλεονεκτική της θέση, διότι και άλλες χώρες μπορεί τώρα να είναι σε θέση να παράγουν αυτά τα αγαθά.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα, τέτοιας χώρας είναι η Αγγλία, που έχασε με την πάροδο του χρόνου την υπεροχή της στην κλωστοϋφαντουργία, με αποτέλεσμα διαταραχές στο Ισοζύγιο Πληρωμών. Αλλά και στον τομέα της αυτοκινητοβιομηχανίας, ενώ η Αγγλία μέχρι περίπου τα τέλη του 1960 ήταν εξαγωγέας αυτοκινήτων, σήμερα ακόμα και η εσωτερική της αγορά, κατακλύζεται από εισαγόμενα Ευρωπαϊκά και Ιαπωνικά αυτοκίνητα.

Έκτακτα επίσης γεγονότα, όπως π.χ. πολεμική σύρραξη, η οποία καταστρέφει το πάγιο κεφάλαιο της οικονομίας, έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση της παραγωγής και άρα τη μείωση των εξαγωγών και την αύξηση των εισαγωγών.

Πολλές χώρες επίσης, στηρίζουν την οικονομική τους ανάπτυξη και την εξωτερική τους ισορροπία στην εισροή ξένων κεφαλαίων. Στην περίπτωση, που η εισροή ξένων κεφαλαίων παύει ή μειώνεται, τότε οι χώρες που δέχονται ξένα κεφάλαια αντιμετωπίζουν σοβαρές διαταραχές στο Ισοζύγιο Πληρωμών τους. Το οικονομικό «κραχ» του 1928-33 είχε ως αποτέλεσμα, τη μείωση της εκροής αμερικανικών κεφαλαίων, με αποτέλεσμα οι χώρες που δέχονταν τα αμερικανικά κεφάλαια να αντιμετωπίσουν δυσκολίες. Αντίθετα, με τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο η αθρόα εισροή δολαρίων συνέβαλε στην ανοικοδόμηση της Ευρώπης.

Βέβαια, η ανεξέλεγκτη εισροή ξένων κεφαλαίων, μπορεί να οδηγήσει στην οικονομική εξάρτηση μιας χώρας από άλλες χώρες, με αποτέλεσμα δυσμενείς επιπτώσεις στην πραγματική ελευθερία της χώρας αυτής. Μια χώρα με χρόνιο πρόβλημα στο Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών, οφείλει ουσιαστικά να βελτιώσει την ανταγωνιστικότητα της. Αυτός, θεωρείται ο υγιής τρόπος αντιμετώπισης του προβλήματος. Χωρίς διαρθρωτικές αλλαγές στην όλη δομή μιας οικονομίας, το πρόβλημα του Ισοζυγίου Πληρωμών δεν θεραπεύεται οριστικά.

Τέλος, να τονίσουμε ότι, μια χώρα δεν πρέπει να εξαρτά το εξαγωγικό της εμπόριο από ένα τομέα ή ένα μόνο συγκεκριμένο αγαθό. Η Ελλάδα στήριζε και στηρίζει το Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών ιδιαίτερα στον τουρισμό. Εάν, για οποιοδήποτε λόγο, υπάρξει μείωση της εισροής τουριστικού συναλλάγματος, το πρόβλημα του ισοζυγίου της θα γίνει ακόμα οξύτερο. Το ίδιο ισχύει και για τις χώρες που στηρίζουν την οικονομική τους ανάπτυξη και το εξωτερικό τους εμπόριο αποκλειστικά στο πετρέλαιο. Εάν, για οποιοδήποτε λόγο, μειωθεί αναγκαστικά η παραγωγή πετρελαίου ή μειωθεί η ζήτηση, γιατί βρέθηκαν άλλες μορφές ενέργειας, οι χώρες αυτές θα αντιμετωπίσουν πρόβλημα επιβίωσης.

1.12 Μέτρα για την αντιμετώπιση των ελλειμμάτων του Ισοζυγίου Πληρωμών

Τα μέτρα (βλ. και Θ. Κουλουμπής – Δ. Κώνστας «Μια συνολική προσέγγιση» Τόμος Β', Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1985) διακρίνονται σε εσωτερικά και εξωτερικά:

1) Τα εσωτερικά αντιμετωπίζουν το πρόβλημα των χρόνιων ελλειμμάτων σαν εσωτερικό, εξαιτίας των λανθασμένων επιλογών του ελλειμματικού κράτους. Κυριότερο μέτρο, είναι η πολιτική της αύξησης των εξαγωγών και της μείωσης των εισαγωγών, είτε με την τόνωση της εγχώριας παραγωγής, είτε με τη γενικότερη «αποθέρμανση» της οικονομίας (μέσω «αποπληθωριστικής» πολιτικής), η οποία θα μειώσει την οικονομική ανάπτυξη, θα αυξήσει

πιθανότατα την ανεργία και θα μειώσει του μισθούς και τις τιμές, λόγω της μείωσης του κόστους εργασίας και των άλλων συντελεστών παραγωγής. Μια τέτοια πολιτική εφαρμόζεται στην Ελλάδα την τελευταία περίοδο, μέσω του μνημονίου. Είναι δραστική λύση, αλλά συναντά έντονη αντίδραση από τους εργαζόμενους, αλλά και από μερίδα των επιχειρηματιών. Επίσης, μια χώρα μπορεί να επιβάλλει περιορισμούς στο τουριστικό συνάλλαγμα, να μειώσει τις δαπάνες για τη διατήρηση στρατευμάτων της στο εξωτερικό, να μειώσει τα ποσά που δαπανά για οικονομική βοήθεια άλλων χωρών και να θέσει φραγμούς στις επενδύσεις που πραγματοποιούν υπήκοοι της στο εξωτερικό.

2) Τα εξωτερικά μέτρα για την εξισορρόπηση του Ισοζυγίου Πληρωμών δεν επιβαρύνουν τη χώρα που τα υιοθετεί αλλά τρίτες χώρες. Η αύξηση των εξαγωγών και η μείωση των εισαγωγών με την επιβολή δασμών και ποσοτικών περιορισμών, ο καθορισμός υψηλών προδιαγραφών υγιεινής, ασφάλειας και καθαριότητας, θέτουν εμπόδια στην εισαγωγή ξένων προϊόντων. Έτσι, τα εισαγόμενα θα έχουν υψηλότερες τιμές από τα εγχώρια προϊόντα και οι εισαγωγές θα μειωθούν σημαντικά. Αυτό μπορεί, να επιτευχθεί βέβαια με αμοιβαία αποδεκτή διευθέτηση μεταξύ δύο χωρών. Η υποτίμηση του εθνικού νομίσματος μπορεί να βοηθήσει, αλλά πλέον άλλα κέντρα εξουσίας αποφασίζουν (ΕΕ). Άλλο μέτρο, είναι η άμεση επιδότηση των εξαγωγών ή η απαλλαγή τους από διάφορους φόρους. Επίσης, μπορεί να υπάρξει πολιτική πίεση για την αγορά στρατιωτικού υλικού ή άλλων βιομηχανικών προϊόντων από τρίτες χώρες (πολιτική που εφαρμόζουν οι μεγάλες χώρες προς την Ελλάδα για στρατιωτικούς εξοπλισμούς).

1.13 Η Διεθνής Επενδυτική Θέση

Η Διεθνής Επενδυτική Θέση μιας χώρας αντανακλά το συνολικό απόθεμα, τόσο των απαιτήσεων όσο και των υποχρεώσεων των κατοίκων της έναντι του εξωτερικού. Είναι η διαφορά απαιτήσεις μείον υποχρεώσεις και αποτελεί τον εξωτερικό πλούτο της χώρας και επομένως, μαζί με τα εγχώρια περιουσιακά της στοιχεία, όπως το απόθεμα κεφαλαίου που διαθέτει και η γη, αποτελούν τον εθνικό πλούτο της χώρας.

Η καθαρή Διεθνής Επενδυτική Θέση της χώρας, μεταβάλλεται με δύο τρόπους: ο πρώτος συνδέεται με μεταβολές στην αξία του ήδη υπάρχοντος αποθέματος των περιουσιακών στοιχείων, είτε αυτά αποτελούν απαιτήσεις ή υποχρεώσεις των κατοίκων στο εξωτερικό. Ο δεύτερος τρόπος, συνδέεται με τη διαμόρφωση ελλειμμάτων ή πλεονασμάτων στο Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (βλ. και Έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος 2000, σελ. 219-220).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΙΣΟΖΥΓΙΟΥ ΠΛΗΡΩΜΩΝ

2.1 Γενικά*

Το Ισοζύγιο Πληρωμών αποτελεί τελευταία αντικείμενο εκτεταμένων συζητήσεων. Ο λόγος είναι ότι, το έλλειμμα του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών διαμορφώνεται σε ανησυχητικά επίπεδα, άνω του 6% του ΑΕΠ, ενώ και το έλλειμμα του Εμπορικού Ισοζυγίου υπερβαίνει το 16% του ΑΕΠ. Είναι αξιοσημείωτο ότι, η ελλειμματικότητα αυτών των ισοζυγίων ουσιαστικά χαρακτηρίζει την ελληνική οικονομία σε ολόκληρη τη μεταπολεμική περίοδο. Ταυτόχρονα, η οικονομία διακρίνεται από χρόνια πλεονάσματα στα Ισοζύγια Υπηρεσιών και Μεταβιβάσεων και από τη συστηματική εισροή κεφαλαίων από το εξωτερικό, αν και με χαμηλή εισροή Ξένων Άμεσων Επενδύσεων.

Το Ισοζύγιο Πληρωμών απεικονίζει, όπως είναι γνωστό, το σύνολο των εμπορικών και χρηματοοικονομικών συναλλαγών των κατοίκων της χώρας με κατοίκους άλλων χωρών και προσδιορίζει τις μεταβολές στη Διεθνή Επενδυτική Θέση της χώρας. Ιδιαίτερα, για μια μικρή οικονομία όπως, η ελληνική οι εξελίξεις στο Ισοζύγιο Πληρωμών έχουν ιδιαίτερη σημασία, αφού αφενός απεικονίζουν την επίδραση των εσωτερικών αναπτυξιακών και διαρθρωτικών εξελίξεων στις συναλλαγές της με το εξωτερικό και την καθαρή εξωτερική επενδυτική της θέση και αφετέρου ενσωματώνουν εξωτερικές επιδράσεις (π.χ. μεταβολές των καθαρών εισροών εισοδημάτων και κεφαλαίων από το εξωτερικό, της τιμής του πετρελαίου και των όρων εμπορίου γενικότερα, της διεθνούς οικονομικής δραστηριότητας κ.ά.).

Η σπουδαιότητα των εξελίξεων στο Ισοζύγιο Πληρωμών, όχι μόνο δεν μειώθηκε με την ένταξη της χώρας στη Ζώνη του Ευρώ, αλλά μάλλον ενισχύθηκε, αφού τώρα οι εξελίξεις αυτές δεν μπορεί να θεωρηθούν ότι αποτελούν απλά νομισματικά φαινόμενα, που επηρεάζονται ουσιαστικά από τη συναλλαγματική και τη νομισματική πολιτική, αλλά σε μεγάλο βαθμό αντανακλούν θεμελιώδη διαρθρωτικά χαρακτηριστικά ή και ανισορροπίες, τα οποία για να αλλάξουν προϋποθέτουν μεταβολές σε πραγματικές μεταβλητές.

Γενικά, υπάρχει μια τάση να συνδέεται άμεσα η ελλειμματικότητα του ισοζυγίου με την ασθενή ανταγωνιστικότητα της οικονομίας και μάλιστα αυτή η ελλειμματικότητα αποτελεί μια από τις κύριες αιτίες που η Ελλάδα κατατάσσεται από εξειδικευμένους διεθνείς οργανισμούς στις τελευταίες θέσεις στην κλίμακα της ανταγωνιστικότητας. Όμως, το Ισοζύγιο Πληρωμών συνδέεται τόσο με τη διαδικασία ανάπτυξης, όσο και με τη σχέση μεταξύ προσφοράς και ζήτησης σε κάθε περίοδο. Η ισχυρή ανταγωνιστικότητα αποτελεί προωθητικό μηχανισμό στην ανάπτυξη της οικονομίας, αλλά η σχέση της με το Ισοζύγιο Πληρωμών δεν είναι μονοσήμαντη, ούτε σαφώς προσδιορισμένη.

Το έλλειμμα του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών, αποτελεί μερική αντανάκλαση των πλεονασμάτων του λογαριασμού κεφαλαίων, τα οποία οφείλονται κυρίως, στις υψηλές δανειακές ανάγκες του Δημοσίου, που χρηματοδοτούνται με επιτόκια υψηλότερα από αυτά που ισχύουν στις διεθνείς αγορές. Η μείωση του δημόσιου χρέους, θα οδηγήσει πιθανότατα σε συρρίκνωση του περιθωρίου (spread) των κρατικών ομολόγων και ενδεχομένως, σε υποχώρηση του πλεονάσματος του λογαριασμού κεφαλαίων. Αντίθετα, η τυχόν διόγκωση του χρέους μπορεί, να οδηγήσει σε ακόμα υψηλότερα spreads και σε περαιτέρω άνοδο του πλεονάσματος του λογαριασμού κεφαλαίων. Σε κάθε περίπτωση, το πρωταρχικό πρόβλημα και η αιτία θα είναι το ογκώδες χρέος του δημόσιου τομέα που αντανακλάται βεβαίως και στο ισοζύγιο.

Μια άλλη προσέγγιση, είναι αυτή που αναφέρεται στις διαφορές στο ρυθμό ανάπτυξης και στο ρυθμό βελτίωσης της παραγωγικότητας. Αν ο ρυθμός αύξησης του εγχώριου ΑΕΠ είναι υψηλότερος από εκείνον στις άλλες οικονομίες, τότε το αυξημένο εισόδημα που

*Η παρούσα παράγραφος είναι βασισμένη στον πρόλογο «Το Ισοζύγιο Πληρωμών στο Περιβάλλον της Δραχμής και του Ευρώ». Δ.Κ. Μαρούλης – Γ.Α. Προβόπουλος, σελ. 7-11, Εκδόσεις Ι.Ο.Β.Ε., Σεπτέμβριος 2003

δημιουργείται δαπανάται κατά ένα μέρος στους τομείς που παράγουν διεθνώς εμπορεύσιμα προϊόντα, διευρύνοντας το έλλειμμα του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών και κατά ένα άλλο μέρος στους τομείς που παράγουν αγαθά που δεν είναι εμπορεύσιμα διεθνώς αυξάνοντας τη σχετική τιμή των μη-εμπορεύσιμων σε σχέση με τα εμπορεύσιμα προϊόντα, επιδρώντας έτσι αρνητικά στην ανταγωνιστικότητα. Η επίτευξη επομένως, υψηλών ρυθμών ανάπτυξης έχει αρνητικές επιπτώσεις στο ισοζύγιο για κάποιο χρονικό διάστημα, έως ότου δηλαδή, οι επενδύσεις που πραγματοποιούνται αναβαθμίσουν την ανταγωνιστικότητα και τη συνολική προσφορά αγαθών και υπηρεσιών και ασκήσουν έτσι, θετικές επιπτώσεις στο ισοζύγιο μεσομακροχρόνια.

Σχετικά με το ογκώδες έλλειμμα του Εμπορικού Ισοζυγίου, σημειώνεται ότι, αποτελεί χρόνιο γνώρισμα της ελληνικής οικονομίας, όπως άλλωστε τυπικά γνωρίσματα της, είναι και το πλεόνασμα στα Ισοζύγια Υπηρεσιών και Μεταβιβάσεων. Το πλεόνασμα στο ισοζύγιο των άδηλων συναλλαγών χρηματοδοτεί κατά κανόνα, το 80%-90% του εμπορικού ελλείμματος, ενώ το υπόλοιπο χρηματοδοτείται από το πλεόνασμα του λογαριασμού κεφαλαίων. Το εμπορικό έλλειμμα, υπό τις συνθήκες αυτές, δεν αποτελεί περιοριστικό παράγοντα στην ανάπτυξη, αφού δίνει τη δυνατότητα για υψηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης. Οι μεγάλες εισροές πόρων, που υλοποιούνται με τη δημιουργία αυτού του ελλείμματος και χρηματοδοτούνται από τα πλεονάσματα των Ισοζυγίων Υπηρεσιών, Μεταβιβάσεων και κεφαλαίων, εξασφαλίζουν ένα υψηλότερο επίπεδο επενδύσεων και συνολικής δαπάνης στην οικονομία, το οποίο μπορεί να υποστηρίξει ταχύτερους ρυθμούς ανάπτυξης.

Ορισμένοι όμως, παράγοντες θα μπορούσαν, κάτω από συγκεκριμένες συνθήκες, να δρομολογήσουν ιδιαίτερα δυσμενείς εξελίξεις. Ειδικότερα:

Πρώτον, είναι πράγματι ανησυχητικό το γεγονός ότι, το εμπορικό έλλειμμα διογκώθηκε τα τελευταία χρόνια της δεκαετίας του 1990, επειδή τα χρηματοδοτικά ανοίγματα του ιδιωτικού και του δημόσιου τομέα καλύφθηκαν κατά μεγάλο μέρος με δανεισμό (ή με εισροή κεφαλαίων) από το εξωτερικό, αντί να χρηματοδοτηθούν με ενίσχυση της εγχώριας αποταμίευσης.

Δεύτερον, μετά την ένταξη στη Ζώνη του Ευρώ, η εγχώρια ζήτηση για αγαθά και υπηρεσίες ενισχύεται μέσω της ταχείας πιστωτικής επέκτασης, λόγω της δραματικής αποκλιμάκωσης των επιτοκίων. Η εξέλιξη αυτή, οδηγεί την εγχώρια δαπάνη (για επενδύσεις και κατανάλωση) σε υψηλά επίπεδα, συμβάλλοντας στη διόγκωση των εισαγωγών και τη συγκράτηση των εξαγωγών, άρα και στη διεύρυνση του ελλείμματος του Εμπορικού Ισοζυγίου. Στην περίπτωση αυτή, μια ενδεχόμενη μείωση του πλεονάσματος του λογαριασμού κεφαλαίων στο μέλλον, μπορεί να οδηγήσει σε υποχώρηση της πιστωτικής επέκτασης και σε ουσιαστική αποδυνάμωση των ρυθμών οικονομικής ανάπτυξης, με ταυτόχρονη βεβαίως συρρίκνωση των ελλειμμάτων του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών.

Όσον αφορά την επίπτωση των πόρων από την Ευρωπαϊκή Ένωση στο Ισοζύγιο Πληρωμών σημειώνεται ότι, οι πόροι αυτοί διευκολύνουν την ανάληψη επενδυτικών προγραμμάτων, τα οποία συγχρηματοδοτούνται από τον κρατικό προϋπολογισμό και πόρους του ιδιωτικού τομέα. Έτσι, π.χ. η εισροή πόρων από την Ευρωπαϊκή Ένωση ύψους € 1 δις. χρηματοδοτεί περίπου το 30%-40% των επενδύσεων που πραγματοποιούνται, όπου το ύψος των συνολικών επενδύσεων ανέρχεται τουλάχιστον στα € 2,5 δις. Με εγχώρια προστιθέμενη αξία της τάξεως του 55%, η υλοποίηση των επενδύσεων αυτών, απαιτεί εισαγωγές της τάξεως των € 1,13 δις. Η βελτίωση δηλαδή, του ισοζυγίου κατά € 1 δις. αρχικά λόγω της εισροής των πόρων από την Ευρωπαϊκή Ένωση, αντισταθμίζεται από εισαγωγές άνω του € 1 δις., με συνέπεια, τη χειροτέρευση και όχι τη βελτίωση του ισοζυγίου. Η μείωση επομένως, των δαπανών για επενδύσεις μετά θα περιορίσει τις ανάγκες για εισαγωγές και θα αντισταθμίσει την επίδραση στο ισοζύγιο από την μείωση των καθαρών εισροών από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

2.2 Η σημασία του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών*

Για την Ελλάδα και για πολλές μικρές σχετικά χώρες, ο σημαντικότερος λογαριασμός του Ισοζυγίου Πληρωμών είναι το Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών. Η ανισοροπία του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών μπορεί, να προέρχονται από δάνεια του δημοσίου ή του ιδιωτικού τομέα, από καθαρές αγορές περιουσιακών στοιχείων από κατοίκους του εξωτερικού ή ακόμα με μείωση των συναλλαγματικών διαθεσίμων της χώρας. Ένα χρόνιο έλλειμμα αποτελεί, πρόβλημα για την οικονομία της χώρας, διότι δείχνει ότι η χώρα χρεώνεται συνεχώς, δανείζεται δηλαδή, για να καλύψει τις ανάγκες της και κάποτε θα πρέπει, να αντιμετωπίσει την αποπληρωμή ενός τεράστιου εξωτερικού χρέους. Αν η χώρα δεν μπορεί να δανείζεται συνεχώς από το εξωτερικό, τότε θα πρέπει να υποτιμήσει το νόμισμά της, ώστε να κάνει τα προϊόντα της και τις υπηρεσίες της πιο ανταγωνιστικά στο εξωτερικό. Το χρόνιο πλεόνασμα του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών προξενεί και αυτό προβλήματα. Πρώτα πρώτα, ξεσηκώνει διαμαρτυρίες εκ μέρους των άλλων χωρών με τις οποίες συναλλάσσεται η χώρα. Επιπλέον, η χώρα αυτή πιέζεται να ανατιμήσει το νόμισμά της, με δυσμενείς συνέπειες στον εξαγωγικό της τομέα.

2.3 Η σημασία του Εμπορικού Ισοζυγίου

Ένας επίσης, σημαντικός λογαριασμός είναι το Εμπορικό Ισοζύγιο. Η πορεία του στο χρόνο δείχνει την εξέλιξη της δυναμικότητας της παραγωγής αγαθών σε σχέση με τον υπόλοιπο κόσμο. Για μια χώρα σε ανάπτυξη, το έλλειμμα του Εμπορικού Ισοζυγίου δεν είναι απαραίτητα δείκτης δυσμενών εξελίξεων. Αν το έλλειμμα προέρχεται από εισαγωγές κεφαλαιουχικών αγαθών και πρώτων υλών που ενισχύουν την παραγωγική διαδικασία, τότε δεν υπάρχει λόγος ανησυχίας. Ένα χρόνιο έλλειμμα όμως, που οφείλεται κυρίως στις εισαγωγές καταναλωτικών αγαθών, αποτελεί λόγο σοβαρής ανησυχίας, διότι δείχνει χειροτέρευση της ανταγωνιστικότητας.

2.4 Η σημασία του Ισοζυγίου Κεφαλαίων

Για χώρες που λειτουργούν ως διεθνείς τραπεζίτες όπως: το Ηνωμένο Βασίλειο ή οι Η.Π.Α. το Ισοζύγιο Κεφαλαίου έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Η διάκριση μεταξύ βραχυχρόνιων και μακροχρόνιων ροών κεφαλαίου έχει σημασία για το χρόνο παραμονής των κεφαλαίων στη χώρα. Τα μακροχρόνια χρεόγραφα, που λήγουν σε χρόνο μεγαλύτερο από ένα έτος μετά από την ημερομηνία έκδοσης τους, θεωρείται ότι μετακινούνται πιο αργά από τα βραχυχρόνια χρεόγραφα. Εισροές μακροχρόνιων χρεογράφων θεωρείται ότι, συμβάλλουν θετικά στη χρηματοδότηση των ελλειμματικών τομέων του Ισοζυγίου Πληρωμών. Για αναπτυσσόμενες χώρες η εισροή άμεσων ξένων επενδύσεων παίζει σημαντικό ρόλο για την πορεία της οικονομίας και την ανάπτυξη. Για τις χώρες με προηγμένη οικονομία, ιδιαίτερη σημασία έχουν οι άμεσες επενδύσεις των κατοίκων τους στο εξωτερικό. Οι άμεσες επενδύσεις στο εξωτερικό αντιπροσωπεύουν εκροή κεφαλαίου και καταγράφονται σαν χρέωση στο Ισοζύγιο Πληρωμών, αλλά αυξάνουν τον ιδιωτικό πλούτο της χώρας. Ο πλούτος είναι προσδιοριστικός παράγοντας της κατανάλωσης και της ζήτησης χρήματος. Μια τέτοια σχέση, της εκροής κεφαλαίου με τον εσωτερικό τομέα της οικονομίας φανερώνει ότι, η εκροή κεφαλαίου δεν είναι πάντα αθέμιτη. Μακροχρόνια αν το κεφάλαιο αποδίδει τόκους ή κέρδη άλλης μορφής, επηρεάζει θετικά το Ισοζύγιο Πληρωμών μέσω της βελτίωσης του Ισοζυγίου Αδήλων Πόρων (δηλαδή, του Ισοζυγίου Υπηρεσιών, του Ισοζυγίου Μεταβιβάσεων και του Ισοζυγίου Εισοδημάτων).

*Η παρούσα παράγραφος, όπως και οι επόμενες τρεις είναι βασισμένες στο «Θεωρία Ισοζυγίου Πληρωμών και Διεθνές Νομισματικό Σύστημα» Ν. Κωστέλετου, 22.02.2006, (www.uadphilecon.gr), Πανεπιστήμιο Αθηνών Τμήμα Οικονομικών Επιστημών

2.5 Συναλλαγματικά Διαθέσιμα

Το άθροισμα του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών και του Ισοζυγίου Κεφαλαίου ονομάζεται Γενικό Ισοζύγιο ή Ισοζύγιο Πληρωμών. Το Γενικό Ισοζύγιο ονομάζεται και Ισοζύγιο Επισήμων Διακανονισμών διότι, ισούται με την μεταβολή των συναλλαγματικών διαθεσίμων της χώρας. Με αυτήν την έννοια, ένα έλλειμμα ή πλεόνασμα του Ισοζυγίου Πληρωμών αντιστοιχεί στη μεταβολή των συναλλαγματικών διαθεσίμων της Κεντρικής Τράπεζας της χώρας. Ένα έλλειμμα του Ισοζυγίου Πληρωμών αντιστοιχεί σε μείωση των συναλλαγματικών διαθεσίμων. Ένα επίμονο τέτοιο έλλειμμα εξαντλεί τα συναλλαγματικά διαθέσιμα της χώρας και τότε η κυβέρνηση της χώρας θα καταφύγει στον εξωτερικό δανεισμό. Τέτοιο, πρόβλημα δεν υφίσταται σε περίπτωση που η συναλλαγματική ισοτιμία του εθνικού νομίσματος είναι πλήρως κυμαινόμενη, τότε το έλλειμμα του Ισοζυγίου Πληρωμών που αντιστοιχεί σε υπερβάλλουσα ζήτηση ξένου συναλλάγματος, οδηγεί σε αυτόματη υποτίμηση του εθνικού νομίσματος. Πρέπει όμως, να πούμε ότι, η διαρκής υποτίμηση ή ανατίμηση του εθνικού νομίσματος προκαλεί άλλα σοβαρά προβλήματα στο εσωτερικό της οικονομίας.

Η υιοθέτηση του ευρώ από την Ελλάδα απελευθέρωσε πόρους που στο παρελθόν διατίθεντο για την εξασφάλιση συναλλάγματος για συναλλαγές με το εξωτερικό. Αυτό βέβαια, δεν σημαίνει ότι, έχει εξαλειφθεί το πρόβλημα του ελλειμματικού Ισοζυγίου Πληρωμών, ιδίως μάλιστα το πρόβλημα του ελλειμματικού Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών που φανερώνει πόσο πρέπει να δανειστεί η χώρα για να καλύψει τις ανάγκες της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΤΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΠΛΗΡΩΜΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ

ΠΕΡΙΟΔΟ 1980-2010*

3.1 Οι εξελίξεις στο Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών 1980-2010

Σύμφωνα με τους Δ.Κ. Μαρούλη – Γ.Α. Προβόπουλο «Το Ισοζύγιο Πληρωμών στο Περιβάλλον της Δραχμής και του Ευρώ» Εκδόσεις IOBE, Σεπτέμβριος 2003:

Στη περίοδο 1981-1985 σημειώθηκε, περαιτέρω σοβαρή επιδείνωση του ελλείμματος του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών της τάξεως του 5% έως κοντά στο 8% το 1985. Η μείωση του πλεονάσματος των αδήλων (βλ. Διάγραμμα 3), αντί να οδηγήσει σε προσαρμογή της μακροοικονομικής και ιδιαίτερα της εισοδηματικής πολιτικής, ώστε να εξασφαλιστεί η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και η εξισορρόπηση του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών, συνοδεύτηκε από ενίσχυση του επεκτατικού χαρακτήρα της οικονομικής πολιτικής, με συνέπεια τη χειροτέρευση της ανταγωνιστικότητας. Εξάλλου, από τις αρχές της δεκαετίας του 1980, είχε ήδη προχωρήσει η διαδικασία της σταδιακής απελευθέρωσης του χρηματοοικονομικού συστήματος, με κατάργηση της προνομιακής χρηματοδότησης των εξαγωγών με χαμηλά επιτόκια και προωθήθηκε η κατάργηση των δασμολογικών επιβαρύνσεων και της αυξημένης έμμεσης φορολογίας των εισαγωγών (βλ. Δ.Κ. Μαρούλης 1992).

Επιβλήθηκε έτσι, εκ των πραγμάτων η εφαρμογή του πρώτου σταθεροποιητικού προγράμματος το 1985 για την εξάλειψη των σοβαρών μακροοικονομικών ανισορροπιών, που είχαν συσσωρευτεί τα προηγούμενα χρόνια. Το σταθεροποιητικό πρόγραμμα 1985-1987, είχε σαν αποτέλεσμα το έλλειμμα του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών να πέσει κάτω από 2% το 1988. Το έλλειμμα αυτό όμως, διευρύνθηκε και πάλι το 1990, σαν αποτέλεσμα της επεκτατικής δημοσιονομικής και εισοδηματικής πολιτικής στη διετία που προηγήθηκε και της εκ νέου επιδείνωσης της ανταγωνιστικότητας, η οποία επηρέασε αρνητικά τις εξαγωγές αγαθών έως και το τέλος της δεκαετίας του 1990.

Από το Σεπτέμβριο του 1990, τέθηκε σε εφαρμογή το δεύτερο σταθεροποιητικό πρόγραμμα, που οδήγησε στη βελτίωση του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών και απετέλεσε την αφετηρία της διαδικασίας σύγκλησης της ελληνικής οικονομίας στα μεγέθη των χωρών της ΕΕ με αποτέλεσμα το 1995, το Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών σχεδόν να μηδενιστεί.

Από το 1995, το έλλειμμα του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών άρχισε και πάλι να διογκώνεται λαμβάνοντας μεγάλες διαστάσεις, το 1997 και ιδιαίτερος το 2000 υπερβαίνοντας το 6% του ΑΕΠ. Το έλλειμμα του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών διαμορφώνεται πράγματι σε πολύ υψηλά επίπεδα τα τελευταία χρόνια υπερβαίνοντας το 12% του ΑΕΠ, αντικατοπτρίζοντας το υψηλό επίπεδο της εγχώριας συνολικής ζήτησης, λόγω και του σχετικά μεγάλου όγκου των επενδύσεων παγίου κεφαλαίου και της υψηλής περιεκτικότητας τους σε εισαγωγές (βλ. Διάγραμμα 1).

Το έλλειμμα Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών χρηματοδοτείται κατά κύριο λόγο από το πλεόνασμα του Ισοζυγίου Κεφαλαίων. Μετά την ένταξη της χώρας στη Ζώνη του Ευρώ, αλλάζει ριζικά η λειτουργία του Ισοζυγίου Πληρωμών, ιδιαίτερα του Ισοζυγίου Κεφαλαίων. Αυτό συμβαίνει γιατί, το διεθνές εμπόριο αγαθών και υπηρεσιών από και προς την Ελλάδα διεξάγεται τώρα στο περιβάλλον της ΕΕ και του κοινού νομίσματος, όπου

*Στο παρόν κεφάλαιο, εκτός από ορισμένες δικές μας διαπιστώσεις, χρησιμοποιήσαμε κυρίως τις **Εκθέσεις του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος 1997-2012** (συντομογραφία Ε.Δ. 2004) και την μελέτη των **Δ.Κ. Μαρούλη – Γ.Α. Προβόπουλου 2003**, (συντομογραφία Μ-Π 2003).

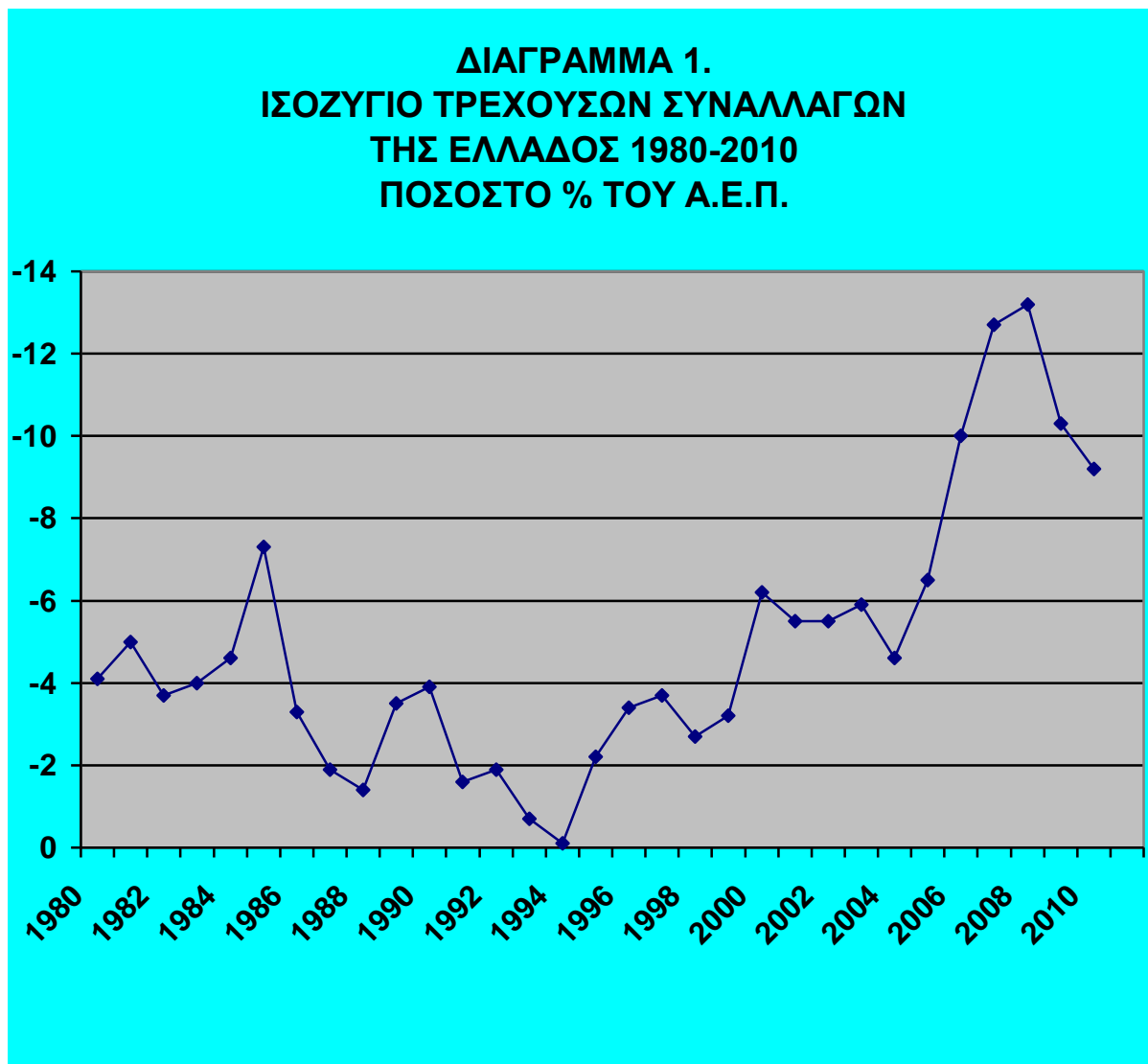
και τα τελευταία εμπόδια έχουν αναληφθεί πλήρως. Κύριο χαρακτηριστικό είναι ότι, μετά την 01/01/2001 οι αγορές χρήματος, συναλλάγματος και ομολόγων λειτουργούν ως ενιαίες αγορές στη Ζώνη του Ευρώ, ενώ το πλεόνασμα του λογαριασμού κεφαλαίων προσδιορίζεται σήμερα από τους συνδυασμούς απόδοσης – κινδύνου των εγχώριων χρηματοοικονομικών μέσων, από την πορεία της δημοσιονομικής προσαρμογής και την αναπτυξιακή διαδικασία. Το πλεόνασμα αυτό, δεν απειλείται πια από συναλλαγματικούς κινδύνους και από κινδύνους έντονων συναλλαγματικών και νομισματικών κρίσεων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.
ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ 1980-2010

ΕΤΟΣ	ΤΡΕΧΟΥΣΕΣ ΤΙΜΕΣ ΕΚΑΤ. \$	ΠΟΣΟΣΤΟ % ΤΟΥ Α.Ε.Π.	ΕΤΟΣ	ΤΡΕΧΟΥΣΕΣ ΤΙΜΕΣ ΕΚΑΤ. €	ΠΟΣΟΣΤΟ % ΤΟΥ Α.Ε.Π.
1980	-2216,1	-4,1	1999	-4800,5	-3,2
1981	-2421,0	-5,0	2000	-8372,4	-6,2
1982	-1885,1	-3,7	2001	-8169,3	-5,5
1983	-1875,9	-4,0	2002	-8571,3	-5,5
1984	-2130,1	-4,6	2003	-10024,7	-5,9
1985	-3275,7	-7,3	2004	-8331,0	-4,6
1986	-1772,1	-3,3	2005	-12694,9	-6,5
1987	-1219,2	-1,9	2006	-20626,8	-10,0
1988	-957,1	-1,4	2007	-28269,9	-12,7
1989	-2573,1	-3,5	2008	-30706,8	-13,2
1990	-3561,7	-3,9	2009	-23801,3	-10,3
1991	-1520,4	-1,6	2010	-20434,5	-9,2
1992	-2081,3	-1,9	Σημείωση: Το Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών μετονομάστηκε το 2005 σε Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών & Κεφαλαιακών Μεταβιβάσεων		
1993	-716,3	-0,7			
1994	-121,6	-0,1			
1995	-2850,4	-2,2			
1996	-4539,2	-3,4			
1997	-4843,6	-3,7			
1998	-3644,1	-2,7			

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος
(Μηνιαίο Στατιστικό Δελτίο 1980-1998 & Έκθεση του Διοικητή 1999-2010)

Σύμφωνα με την Έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος 2011: Με σκοπό την πληρέστερη ανάλυση και σύγκριση των εξελίξεων, η περίοδος 2000-2010 έχει χωριστεί σε τρεις υποπεριόδους: α) την περίοδο 2000-2005, που χαρακτηρίζεται από μια ομαλή και σχετικά σταθερή εξέλιξη του ελλείμματος στο Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών και από την είσοδο της χώρας στη Ζώνη του Ευρώ, β) την τριετία 2006-2008, όπου καταγράφεται έντονη και συνεχής επιδείνωση του ελλείμματος στο Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (βλ. Διάγραμμα 1) και γ) την πρόσφατη περίοδο 2009-2010, που περιλαμβάνει τη δημοσιονομική κρίση και την κρίση χρέους στην Ελλάδα. Η κατανομή αυτή, έχει το πλεονέκτημα ότι, επιτρέπει σύγκριση της πρόσφατης περιόδου με δύο διαφορετικές καταστάσεις όχι μόνο, ως προς την εξέλιξη του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών, αλλά και ως προς τη γενικότερη οικονομική συγκυρία στην Ελλάδα και διεθνώς.

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος
(Μηνιαίο Στατιστικό Δελτίο 1980-1998 & Έκθεση του Διοικητή 1999-2010)

Την περίοδο 2009-2011, το σωρευτικό έλλειμμα στο Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών έφθασε τα 69,9 δισεκ. ευρώ και ήταν μειωμένο κατά 21,3 δισεκ. ευρώ, σε σύγκριση με αυτό που καταγράφηκε την τριετία της έντονης επιδείνωσης 2006-2008 (91,2 δισεκ. ευρώ), αλλά πάντως οριακά μεγαλύτερο του σωρευτικού ελλείμματος στην εξαετία 2000-2005, το οποίο ανήλθε σε 68,1 δισεκ. ευρώ. Ως ποσοστό του ΑΕΠ, το έλλειμμα της περιόδου 2009-2011 μειώθηκε σε σχέση με την τριετία 2006-2008, αλλά παρέμεινε αρκετά υψηλότερο του

ποσοστού που καταγράφηκε την περίοδο 2000-2005, (περίπου 6% του ΑΕΠ). Έτσι, ενώ διαπιστώνεται μια βελτίωση την τριετία 2009-2011, σε σύγκριση με την τριετία 2006-2008, το μέσο επίπεδο του ελλείμματος την τριετία 2009-2011 (23,3 δισεκ. ευρώ) παραμένει υπερδιπλάσιο του αντίστοιχου μέσου επιπέδου της περιόδου 2000-2005 (11,4 δισεκ. ευρώ).

Η σημασία του ύψους του ελλείμματος τρεχουσών συναλλαγών, ως παράγοντα που επηρεάζει τις συνθήκες στις αγορές συναλλάγματος και την ισοτιμία της δραχμής, θα ατονήσει με την ένταξη της χώρας στη Ζώνη του Ευρώ. Η πληροφόρηση όμως, που θα παρέχει το ύψος του ελλείμματος αυτού θα εξακολουθήσει να έχει σημασία, ως δείκτης της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας, στο νέο οικονομικό περιβάλλον που θα διαμορφωθεί με την υιοθέτηση του ενιαίου νομίσματος. Η αύξηση της παραγωγικότητας και η μακροπρόθεσμη ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών προϊόντων και υπηρεσιών, θα συναρτώνται στο έξης κυρίως με την υλοποίηση των απαραίτητων διαρθρωτικών μεταβολών για την αποτελεσματικότερη λειτουργία των αγορών και των επιχειρήσεων, τον εκσυγχρονισμό του κράτους και την επέκταση και βελτίωση των υποδομών της οικονομίας (Ε.Δ. 2000).

Με την ένταξη της Ελλάδος στη Ζώνη του Ευρώ από 01/01/2001, η χρηματοδότηση του ελλείμματος του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών δεν αποτελεί πλέον στον ίδιο βαθμό, όπως στο παρελθόν περιοριστικό παράγοντα που επηρεάζει άμεσα την άσκηση της οικονομικής πολιτικής. Τυχόν διεύρυνση του ελλείμματος του ισοζυγίου υποδηλώνει γενικά ότι, οι επενδύσεις αυξάνονται ταχύτερα από τις αποταμιεύσεις. Το κρίσιμο ζήτημα είναι εάν οι αυξημένες επενδύσεις θα οδηγήσουν σε άνοδο του προϊόντος και θα καταστήσουν δυνατή την εξόφληση των αναλαμβανόμενων υποχρεώσεων ή εάν αντίθετα, τυχόν διεύρυνση των εισαγωγών καταναλωτικών αγαθών και αύξηση του εξωτερικού δανεισμού θα οδηγήσει τελικά σε προσαρμογή της οικονομίας με αρνητικές συνέπειες για το βιοτικό επίπεδο (Ε.Δ. 2000).

Η διαμόρφωση του ελλείμματος του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών σε επίπεδα υψηλότερα του 6% κατά την τριετία 2000-2002 αντανάκλα, την υστέρηση της εγχώριας αποταμίευσης, έναντι των συνολικών εγχώριων επενδύσεων και οφείλεται στους εξής παράγοντες: α) η ελληνική οικονομία αναπτύσσεται ταχύτερα από ότι, οι περισσότεροι εμπορικοί της εταίροι με αποτέλεσμα οι εισαγωγές να αυξάνονται ταχύτερα από τις εξαγωγές β) το κόστος εργασίας ήταν υψηλότερο στην Ελλάδα σε σχέση με την ΕΕ γ) παρά την πρόοδο που έχει συντελεστή, δεν έχουν επαλειφθεί ορισμένες διαρθρωτικές αδυναμίες με συνέπεια την μείωση των εξαγωγών (Ε.Δ. 2002).

3.2 Οι εξελίξεις στο Εμπορικό Ισοζύγιο 1980-2010

Το εμπορικό έλλειμμα που κυμαίνεται σε ποσοστά αρκετά πάνω από το 10% του ΑΕΠ και πλησιάζοντας το 20% αποτελεί βασικό χαρακτηριστικό της ελληνικής οικονομίας.

Σύμφωνα με τους Δ.Κ. Μαρούλη – Γ.Α. Προβόπουλο «Το Ισοζύγιο Πληρωμών στο Περιβάλλον της Δραχμής και του Ευρώ» Εκδόσεις IOBE, Σεπτέμβριος 2003: το εμπορικό έλλειμμα, όχι μόνο δεν αποτελεί περιοριστικό παράγοντα στην ανάπτυξη της οικονομίας, αλλά δίνει αντίθετα, τη δυνατότητα για υψηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης. Οι μεγάλες εισροές πόρων που υλοποιούνται με τη δημιουργία αυτού του ελλείμματος και χρηματοδοτούνται από τα πλεονάσματα των Ισοζυγίων Υπηρεσιών και Μεταβιβάσεων και Κεφαλαίων, εξασφαλίζουν ένα υψηλότερο επίπεδο επενδύσεων και συνολικής δαπάνης στην οικονομία, το οποίο μπορεί να υποστηρίξει υψηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης. Όμως, αν η ελλειμματικότητα του Εμπορικού Ισοζυγίου επιταθεί λόγω, της υψηλής πιστωτικής επέκτασης και παράλληλα σημειωθεί σημαντική καθαρή εισροή κεφαλαίων από το εξωτερικό, τότε μπορεί να υπάρξει στο μέλλον υπερβολική διόγκωση των υποχρεώσεων της χώρας και πιθανότατα πρόβλημα χρηματοδότησης του εμπορικού ελλείμματος, που μπορεί στη συνέχεια να οδηγήσει σε απότομο περιορισμό της εγχώριας δαπάνης και του ρυθμού οικονομικής ανάπτυξης.

Ανησυχητικά μηνύματα λάβαμε μετά το 2000, όπου τα χρηματοδοτικά ανοίγματα του ιδιωτικού και δημοσίου τομέα καλύφθηκαν κατά μεγάλο μέρος με δανεισμό από το εξωτερικό, αντί για αύξηση ή αξιοποίηση της εγχώριας αποταμίευσης. Έτσι, σιγά σιγά οδηγηθήκαμε, στη μεγάλη κρίση του 2008 και στο μνημόνιο.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2α.
ΕΞΑΓΩΓΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ 1980-2010

ΕΤΟΣ	ΤΡΕΧΟΥΣΕΣ ΤΙΜΕΣ ΕΚΑΤ. \$	ΠΟΣΟΣΤΟ % ΤΟΥ Α.Ε.Π.	ΕΤΟΣ	ΤΡΕΧΟΥΣΕΣ ΤΙΜΕΣ ΕΚΑΤ. €	ΠΟΣΟΣΤΟ % ΤΟΥ Α.Ε.Π.
1980	4093,9	7,6	1999	8030,3	5,5
1981	4771,3	9,6	2000	11098,6	8,1
1982	4141,3	8,0	2001	11545,4	7,9
1983	4105,4	8,8	2002	10433,6	6,7
1984	4394,0	9,7	2003	11113,6	6,4
1985	4293,2	9,5	2004	12653,3	6,8
1986	4512,5	8,5	2005	14200,9	7,4
1987	5613,6	9,1	2006	16154,3	7,7
1988	5933,6	8,2	2007	17445,5	7,8
1989	5994,4	8,0	2008	19812,9	8,5
1990	6364,8	6,9	2009	15318,0	6,6
1991	6797,1	6,8	2010	17081,5	7,7
1992	6008,8	5,5			
1993	5034,3	4,9			
1994	5218,9	4,8			
1995	5782,8	4,5			
1996	5769,9	4,2			
1997	5373,3	4,0			
1998	5566,1	4,2			

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος
(Μηνιαίο Στατιστικό Δελτίο 1980-1998 & Έκθεση του Διοικητή 1999-2010)

Σύμφωνα με τον Π. Φώτο (02/2008): το Εμπορικό Ισοζύγιο, είναι μονίμως ελλειμματικό σε όλη τη μεταπολεμική περίοδο. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι, κατά τη διαδικασία της ταχείας οικονομικής ανάπτυξης αυξήθηκαν οι εισαγωγές (καταναλωτικά, επενδυτικά αγαθά), ενώ οι εξαγωγές δεν επέδειξαν επαρκή δυναμισμό (χαμηλή ανταγωνιστικότητα εγχώριας παραγωγής).

**ΠΙΝΑΚΑΣ 2β.
ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ 1980-2010**

ΕΤΟΣ	ΤΡΕΧΟΥΣΕΣ ΤΙΜΕΣ ΕΚΑΤ. \$	ΠΟΣΟΣΤΟ % ΤΟΥ Α.Ε.Π.	ΕΤΟΣ	ΤΡΕΧΟΥΣΕΣ ΤΙΜΕΣ ΕΚΑΤ. €	ΠΟΣΟΣΤΟ % ΤΟΥ Α.Ε.Π.
1980	-10903,4	-20,3	1999	-24919,0	-16,9
1981	-11468,1	-23,2	2000	-33026,1	-24,2
1982	-10068,2	-19,5	2001	-33156,3	-22,6
1983	-9491,3	-20,3	2002	-33142,3	-21,2
1984	-9744,8	-21,4	2003	-33757,1	-19,6
1985	-10561,1	-23,4	2004	-38089,0	-20,6
1986	-10198,3	-19,2	2005	-41759,8	-21,6
1987	-12556,1	-20,3	2006	-51440,6	-24,7
1988	-13564,7	-18,9	2007	-58944,8	-26,4
1989	-15114,7	-20,3	2008	-63861,7	-27,4
1990	-18692,5	-20,3	2009	-46085,3	-19,9
1991	-19104,6	-19,2	2010	-45361,0	-20,4
1992	-19902,0	-18,2			
1993	-17615,5	-17,2			
1994	-18741,7	-17,1			
1995	-22928,6	-17,8			
1996	-24135,5	-17,7			
1997	-23644,1	-17,8			
1998	-23246,9	-17,4			

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος
(Μηνιαίο Στατιστικό Δελτίο 1980-1998 & Έκθεση του Διοικητή 1999-2010)

Το έλλειμμα του Εμπορικού Ισοζυγίου επιδεινώθηκε σημαντικά από δυσμενείς εξωτερικούς παράγοντες (πετρελαϊκές κρίσεις το 1973 και το 1979), την επεκτατική οικονομική πολιτική (δεκαετία του 1980), την ενσωμάτωση της χώρας στην ΟΝΕ (δεκαετία του 2000).

**ΠΙΝΑΚΑΣ 2γ.
ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ 1980-2010**

ΕΤΟΣ	ΤΡΕΧΟΥΣΕΣ ΤΙΜΕΣ ΕΚΑΤ. \$	ΠΟΣΟΣΤΟ % ΤΟΥ Α.Ε.Π.	ΕΤΟΣ	ΤΡΕΧΟΥΣΕΣ ΤΙΜΕΣ ΕΚΑΤ. €	ΠΟΣΟΣΤΟ % ΤΟΥ Α.Ε.Π.
1980	-6809,5	-12,7	1999	-16888,7	-11,4
1981	-6696,8	-13,6	2000	-21927,5	-16,1
1982	-5926,9	-11,5	2001	-21610,9	-14,7
1983	-5385,9	-11,5	2002	-22708,7	-14,5
1984	-5350,8	-11,7	2003	-22643,5	-13,2
1985	-6267,9	-13,9	2004	-25435,8	-13,8
1986	-5685,8	-10,7	2005	-27558,9	-14,2
1987	-6942,5	-11,2	2006	-35286,3	-17,0
1988	-7631,1	-10,7	2007	-41499,2	-18,6
1989	-9120,3	-12,3	2008	-44048,8	-18,9
1990	-12327,7	-13,4	2009	-30767,3	-13,3
1991	-12307,5	-12,4	2010	-28279,6	-12,7
1992	-13893,2	-12,7			
1993	-12581,2	-12,3			
1994	-13522,8	-12,3			
1995	-17145,8	-13,3			
1996	-18365,6	-13,5			
1997	-18270,8	-13,8			
1998	-17680,7	-13,2			

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος
(Μηνιαίο Στατιστικό Δελτίο 1980-1998 & Έκθεση του Διοικητή 1999-2010)

Όσον αφορά στις εισαγωγές διαπιστώνονται τα εξής:

1. Η χώρα μας εισάγει σε μεγάλες ποσότητες βιομηχανικά και κεφαλαιουχικά αγαθά, καθώς επίσης τρόφιμα και πρώτες ύλες.
2. Η δαπάνη για εισαγωγές καυσίμων και λιπαντικών αυξήθηκε σημαντικά τη δεκαετία του 1970 μέχρι και τα μέσα της δεκαετίας του 1980, εξαιτίας της ανατίμησης της τιμής του πετρελαίου, ενώ περιορίστηκε στη συνέχεια με τη μείωση της τιμής του πετρελαίου.
3. Οι κλάδοι των τροφίμων και των πρώτων υλών εμφανίζουν διαχρονικά τάση μείωσης της συμμετοχής τους στη συνολική δαπάνη για εισαγωγές.
4. Η μείωση της επενδυτικής δραστηριότητας κατά τη δεκαετία του 1980, είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση των εισαγωγών κεφαλαιουχικών αγαθών και πρώτων υλών την περίοδο αυτή.

Όσον αφορά στις εξαγωγές διαπιστώνονται τα εξής:

1. Αυτές αποτελούνται από βασικά προϊόντα, δηλαδή που βρίσκονται στο πρώτο στάδιο της κατεργασίας τους, τρόφιμα και ποτά, κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα, υποδήματα, έτοιμα ενδύματα, μη επεξεργασμένες πρώτες ύλες και μεταποιημένα προϊόντα.
2. Η συμμετοχή των βιομηχανικών προϊόντων στις εξαγωγές αγαθών αυξήθηκε θεαματικά μετά το 1970 και ιδιαίτερα κατά τις δεκαετίες του 1980 και του 1990.
3. Η συμμετοχή στο σύνολο των εξαγωγών ορισμένων παραδοσιακών προϊόντων, όπως είναι ο καπνός, το βαμβάκι, οι σταφίδες και το σιδηρονικέλιο μειώθηκε σημαντικά μετά το 1980.

Σύμφωνα με την Έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος 1997:

Η χαμηλή παραγωγικότητα και η ανεπαρκής παραγωγική βάση, οι οποίες χαρακτηρίζουν πολλούς τομείς της ελληνικής οικονομίας, έχουν συντελέσει στην διαμόρφωση υψηλής εισοδηματικής ελαστικότητας για εισαγωγές με αποτέλεσμα, όταν επιταχύνεται ο ρυθμός ανόδου της οικονομίας, ο όγκος των εισαγωγών να αυξάνεται με ταχείς ρυθμούς.

Η συνεχής κατά τη δεκαετία του 1990, μείωση των εισπράξεων από εξαγωγές κλωστοϋφαντουργικών, είναι αποτέλεσμα του οξύτατου ανταγωνισμού που αντιμετωπίζει η εγχώρια παραγωγή από τις χώρες χαμηλού κόστους (π.χ. Κίνα), κυρίως στην κατηγορία των έτοιμων ενδυμάτων.

Η χρόνια αδυναμία της εγχώριας κτηνοτροφίας να ικανοποιήσει την εσωτερική ζήτηση, προκαλεί συνεχή αύξηση των εισαγωγών κτηνοτροφικών προϊόντων με αποτέλεσμα, όλες οι κατηγορίες προϊόντων πλην των τροφίμων να παρουσιάζουν μείωση ως προς τις εισαγωγές.

Λόγω, της ταχύτερης αύξησης του ΑΕΠ στην Ελλάδα σε σχέση με τους εμπορικούς εταίρους μας παρατηρήθηκε, βελτίωση των επιδόσεων της ελληνικής οικονομίας και στροφή των εξαγωγών σε προϊόντα με μεγαλύτερη προστιθέμενη αξία.

Μετά το 1990 παρατηρείται, μετατόπιση της γεωγραφικής κατανομής των ελληνικών εξαγωγών από την ΕΕ (68% το 1990 σε 51% το 1998) στις βαλκανικές χώρες (από 4% σε 13% και τις πρώην ανατολικές χώρες από 3% σε 6%), ιδιαίτερα με την Αλβανία.

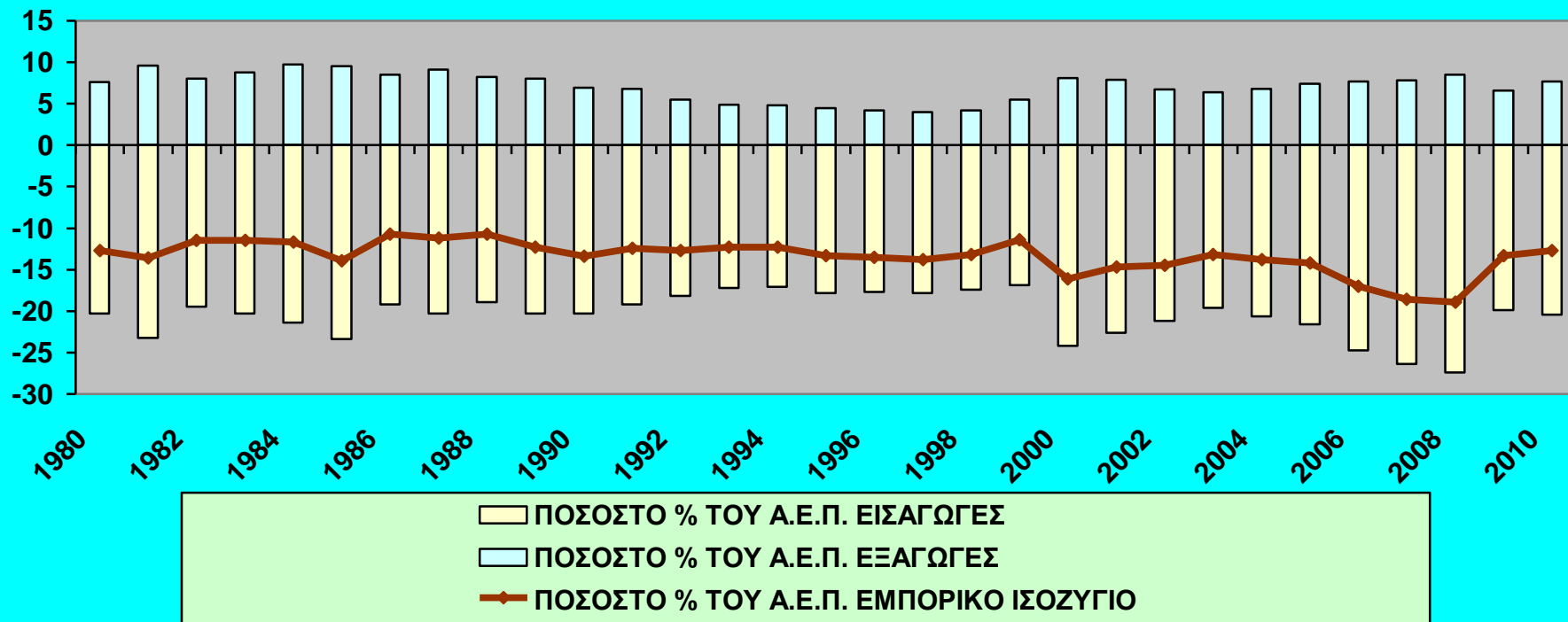
Εξάλλου, έχουμε μείωση τιμών ελαιολάδου στην ΕΕ λόγω, αυξημένης παραγωγής σε πολλές χώρες της ΕΕ, αλλά αντίθετα αύξηση εξαγωγών προς τρίτες χώρες. Το 1998 παρατηρείται η ίδια κατάσταση.

Αύξηση εξαγωγών προς βαλκανικές χώρες, μέση ανατολή και μεσόγειο καθώς και πρώην ανατολικές χώρες (Ε.Δ. 2000).

Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας τιμών την τετραετία 1998-2001, οδήγησε σε θετική πορεία τις εξαγωγές αγαθών.

Το 2006, συνεχίζονται οι καλές εξαγωγικές επιδόσεις της ελληνικής οικονομίας, που οφείλονται σε μεγάλο βαθμό στις εξαγωγές προς τα βαλκάνια, την πρώην Σοβιετική Ένωση και τη μέση ανατολή. Τα προβλήματα ανταγωνιστικότητας αντισταθμίζονται με τη γεινίαση και τη γνώση των αγορών.

**ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2.
ΕΞΑΓΩΓΕΣ-ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ-ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ 1980-2010
ΠΟΣΟΣΤΟ ΤΗΣ % ΤΟΥ Α.Ε.Π.**

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος
(Μηνιαίο Στατιστικό Δελτίο 1980-1998 & Έκθεση του Διοικητή 1999-2010)

Τυχόν, διατήρηση του ελλείμματος στα σημερινά επίπεδα, θα έχει αρνητικές συνέπειες για το ρυθμό ανάπτυξης και για το επίπεδο της απασχόλησης, είναι αναγκαία η εφαρμογή κατάλληλης πολιτικής από την κυβέρνηση και τις ίδιες τις επιχειρήσεις για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών προϊόντων όσον αφορά την τιμή, την ποιότητα και το marketing, έτσι ώστε η ελληνική οικονομία να εκμεταλλευτεί με τον αποτελεσματικότερο τρόπο τυχόν ανάκαμψη της εξωτερικής ζήτησης, αλλά και τις ευκαιρίες που παρουσιάζονται με τη διεύρυνση της ΕΕ.

3.3 Οι εξελίξεις στο Ισοζύγιο Αδήλων Συναλλαγών

1980-1998

Κατά τη γνώμη μας, οι παράγοντες που διαμόρφωσαν το Ισοζύγιο Αδήλων Συναλλαγών της Ελλάδος (όπως και το Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών), είναι τα τρία σημαντικά συγκριτικά πλεονεκτήματα της: ο τουρισμός, τα μεταναστευτικά εμβάσματα και οι μεταφορές πλοίων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3. ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΑΔΗΛΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ 1980-1998 ΣΕ ΕΚΑΤ. \$					
ΕΤΟΣ	ΤΡΕΧΟΥΣΕΣ ΤΙΜΕΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ % ΤΟΥ Α.Ε.Π.	ΕΤΟΣ	ΤΡΕΧΟΥΣΕΣ ΤΙΜΕΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ % ΤΟ Α.Ε.Π.
1980	4593,4	8,6	1990	8766,0	9,5
1981	4275,8	8,6	1991	10787,1	10,8
1982	4041,8	7,8	1992	11811,9	10,8
1983	3510,0	7,5	1993	11864,9	11,6
1984	3220,7	7,1	1994	13396,2	12,2
1985	2992,2	6,6	1995	14295,4	11,1
1986	3913,7	7,4	1996	13826,4	10,1
1987	5723,3	9,3	1997	13427,2	10,1
1988	6674,0	9,3	1998	14036,8	10,5
1989	6547,2	8,8			

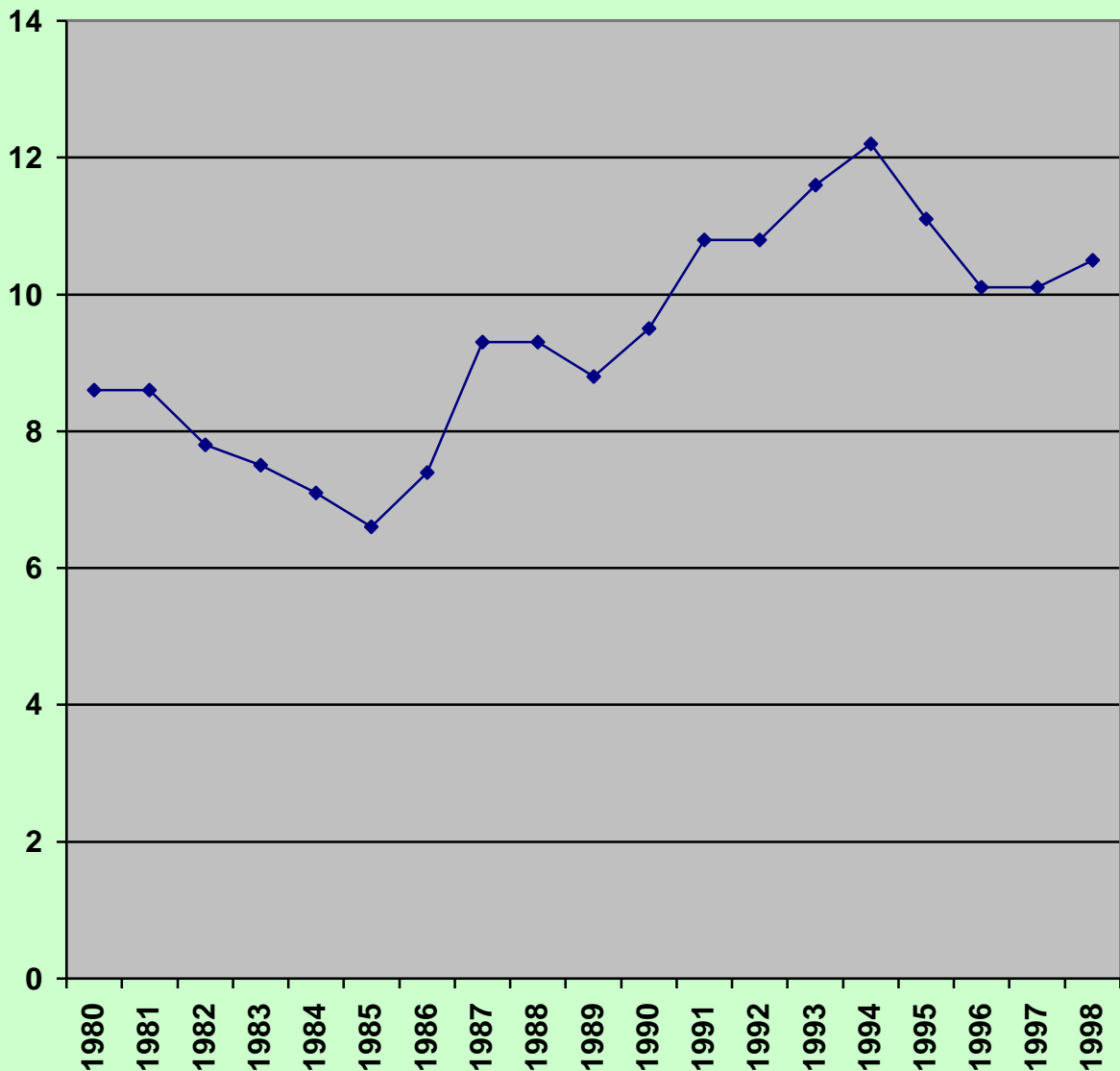
Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, Μηνιαίο Στατιστικό Δελτίο

Σημαντικό ρόλο όμως, έπαιξαν και οι μεταβιβάσεις από την ΕΟΚ (νυν ΕΕ). Ειδικότερα, τα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα (το 1985), το πρώτο πακέτο Dellors (1988) που βελτίωσαν αρκετά το Ισοζύγιο Αδήλων Συναλλαγών (βλ. Διάγραμμα 3).

Αργότερα, είχαμε εισροές στα πλαίσια της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής και από το πακέτο Dellors II (1993-1999), με αποτέλεσμα οι καθαρές εισροές από την ΕΕ κατά την περίοδο 1990-1998 να κυμανθούν πάνω από το 5% του ΑΕΠ και $\frac{1}{4}$ του ποσοστού των αδήλων πόρων (Ε.Δ. 1998).

Κατά συνέπεια, το Ισοζύγιο Αδήλων Συναλλαγών να παραμείνει σε υψηλά επίπεδα μετά το 1990 στο 10% έως 12% του ΑΕΠ (βλ. Διάγραμμα 3).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.
ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΑΔΗΛΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ 1980-1998
ΠΟΣΟΣΤΟ % ΤΟΥ Α.Ε.Π.

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, Μηνιαίο Στατιστικό Δελτίο

Ειδικότερα, σύμφωνα με τον Π. Φώτο (02/2008): το Ισοζύγιο Αδήλων Συναλλαγών, εμφανίζεται σε γενικές γραμμές πλεονασματικό. Είναι θετικό και αυξανόμενο σε όλη τη διάρκεια της μεταπολεμικής περιόδου (με εξαίρεση την περίοδο 1983-1986).

Η πλεονασματικότητα του Ισοζυγίου Αδήλων Συναλλαγών*, οφείλεται στην ύπαρξη ορισμένων συγκριτικών πλεονεκτημάτων της ελληνικής οικονομίας:

1. Το μεγάλο μερίδιο της ελληνικής εμπορικής ναυτιλίας σε διεθνές επίπεδο, το οποίο επιτρέπει την εισροή στη χώρα μας μεγάλων ποσών ναυτιλιακού συναλλάγματος.
2. Η ανάπτυξη του τουρισμού στη χώρα μας, αποτέλεσε μια επιπλέον πηγή προσφοράς συναλλάγματος (και τελικά πηγή ανάπτυξης), εξαιρετικά σημαντική για την κάλυψη του ελλείμματος του Εμπορικού Ισοζυγίου.
3. Η μετανάστευση τριών περίπου εκατομμυρίων Ελλήνων, ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του 1950, σε χώρες της Ευρώπης και της Αμερικής, είχε ως αποτέλεσμα την εισροή σημαντικών ποσών συναλλάγματος με τη μορφή μεταναστευτικών εμβασμάτων προς τις οικογένειες τους.
4. Η είσοδος της Ελλάδας στην ΕΟΚ το 1981, συνέβαλε στη διατήρηση του πλεονάσματος του Ισοζυγίου Αδήλων Συναλλαγών στα ίδια επίπεδα, καθώς από τα μέσα της δεκαετίας του 1980, το μερίδιο του ναυτιλιακού και του μεταναστευτικού συναλλάγματος στο Ισοζύγιο Αδήλων Συναλλαγών παρουσιάζει διαρκή μείωση, την οποία αναπληρώνουν σε μεγάλο βαθμό οι μεταβιβάσεις από την Ευρωπαϊκή Ένωση προς τη χώρα μας.

Το γεγονός ότι, ο ρυθμός οικονομικής δραστηριότητας στην Ελλάδα από τις αρχές της δεκαετίας του 1990, ήταν υψηλότερος από το μέσο όρο των εταίρων μας στην ΕΕ, επηρέασε αρνητικά τόσο το Εμπορικό Ισοζύγιο όσο και το Ισοζύγιο Αδήλων Συναλλαγών. Εξάλλου, η συναλλαγματική πολιτική που ασκήθηκε, είχε σαν βασικό στόχο, την αποκλιμάκωση του πληθωρισμού, πέτυχε μεν σε σημαντικό βαθμό το στόχο της, αλλά ο ρυθμός πληθωρισμού στην Ελλάδα εξακολούθησε να είναι υψηλότερος από τον αντίστοιχο της ΕΕ άρα, η διατήρηση συναλλαγματικής ισοτιμίας της δραχμής, οδήγησε αναπόφευκτα σε μείωση της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών προϊόντων και υπηρεσιών.

*Για περισσότερα, βλ. **Δ.Κ. Μαρούλης** (1992), Προβλήματα και Προοπτικές των Ελληνικών Εξαγωγών: Προϋποθέσεις Ανάπτυξης τους στην Ενοποιημένη Ευρωπαϊκή Αγορά, Μελέτες 39, Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών (ΚΕΠΕ), Αθήνα).

3.4 Οι εξελίξεις στο Ισοζύγιο Υπηρεσιών 1999-2010

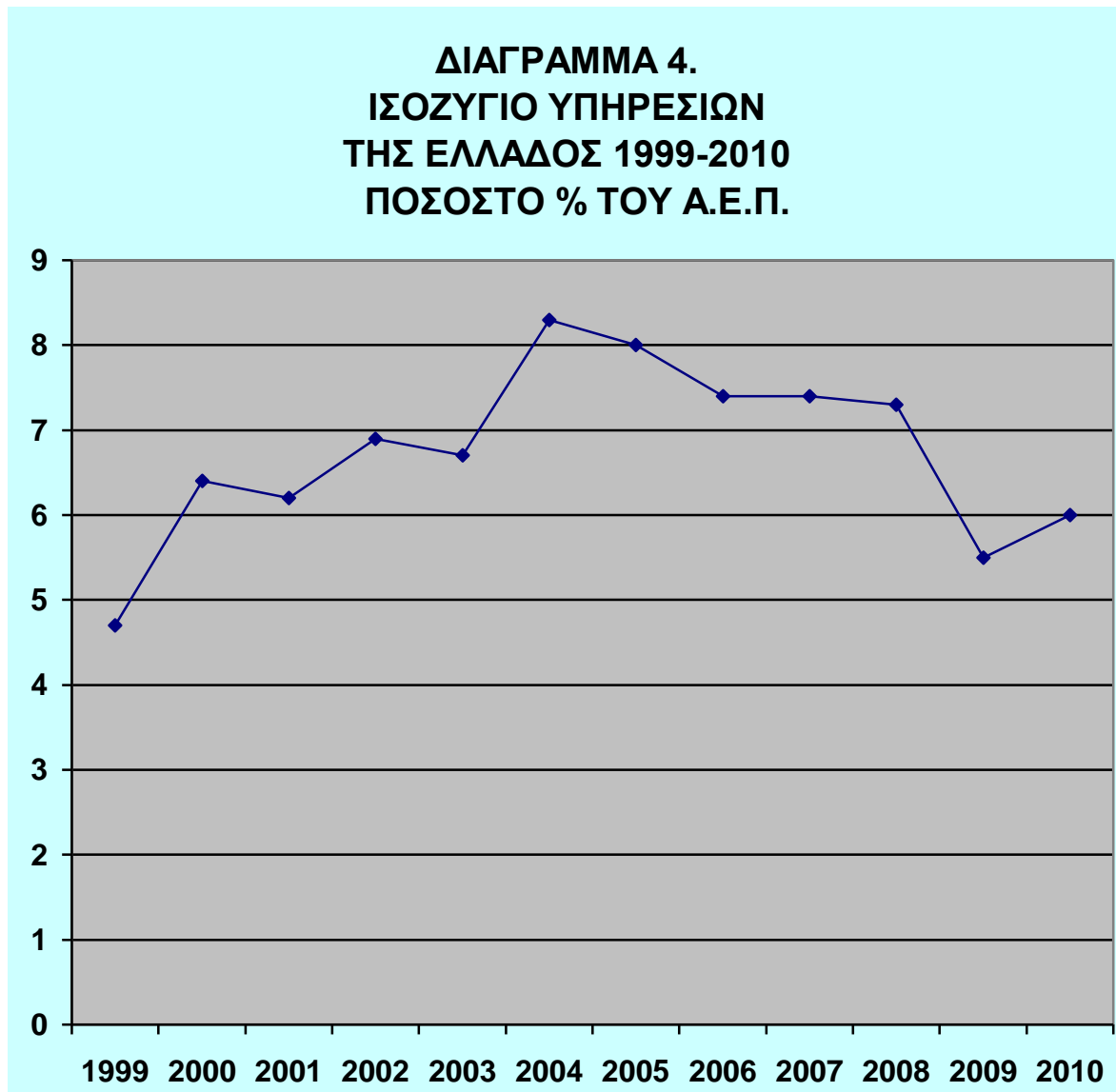
Την περίοδο 1999-2010 το Ισοζύγιο Υπηρεσιών παραμένει πλεονασματικό στα επίπεδα του 5% έως 9% του ΑΕΠ, αυτό οφείλεται στα μεγάλα πλεονεκτήματα της Ελλάδας, όπως είναι ο τουρισμός και οι μεταφορές. (βλ. Διάγραμμα 4).

ΠΙΝΑΚΑΣ 4. ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ 1999-2010 ΣΕ ΕΚΑΤ. €		
ΕΤΟΣ	ΤΡΕΧΟΥΣΕΣ ΤΙΜΕΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ % ΤΟΥ Α.Ε.Π.
1999	6846,5	4,7
2000	8711,0	6,4
2001	9150,0	6,2
2002	10755,3	6,9
2003	11506,5	6,7
2004	15467,0	8,3
2005	15391,1	8,0
2006	15337,1	7,4
2007	16591,7	7,4
2008	17135,6	7,3
2009	12640,2	5,5
2010	13248,5	6,0

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, Έκθεση του Διοικητή

Συνεχίστηκε η απώλεια ανταγωνιστικότητας των ελληνικών τουριστικών υπηρεσιών, σε σχέση με εναλλακτικούς τουριστικούς προορισμούς, εκτός της Ζώνης του Ευρώ. Πρέπει, να δοθεί ιδιαίτερο βάρος στη ποιότητα, η οποία επηρεάζει την ανταγωνιστικότητα των τουριστικών υπηρεσιών ίσως περισσότερο και από τις τιμές (Ε.Δ. 2005).

Σύμφωνα με την Έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος 2006: οι καθαρές εισπράξεις από την παροχή μεταφορικών υπηρεσιών, είναι κατά μέσω όρο πάνω από 4% του ΑΕΠ, το μισό των καθαρών εισπράξεων από υπηρεσίες, οι οποίες σχεδόν είναι ναυτιλιακές και αντιστοιχούν στα $\frac{3}{4}$ των μεταφορών στην ΕΕ των 15 και το μισό περίπου των εισπράξεων της ΕΕ.

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, Έκθεση του Διοικητή

Τη περίοδο αυτή, οι Έλληνες πλοιοκτήτες, έχουν προχωρήσει σε ένα ευρύ πρόγραμμα ανανέωσης και επέκτασης του υπάρχοντος στόλου, όμως μόνο το $\frac{1}{4}$ του στόλου ελληνικών συμφερόντων έχει ελληνική σημαία, λόγω της μεγάλης φορολογίας και του αυξημένου κόστους σύνθεσης των πληρωμάτων (Ε.Δ. 2006).

Οι καθαρές εισπράξεις από την παροχή ταξιδιωτικών υπηρεσιών, είναι σταθερά πάνω από 4% του ΑΕΠ, εμφανίζοντας όμως μικρή κάμψη. Η μέση διάρκεια παραμονής παρουσιάζει μικρή πτώση, ενώ αυξημένη εμφανίζεται η δαπάνη ανά ταξίδι και ανά διανυκτέρευση. Οι τουριστικοί επισκέπτες προέρχονται κυρίως από χώρες της ΕΕ των 27. Οι κύριες χώρες είναι η Γερμανία και το Ηνωμένο Βασίλειο (16% η καθεμιά), ενώ η Ρωσία εμφανίζει συνεχή ανοδική τάση (Ε.Δ. 2008).

3.5 Οι εξελίξεις στο Ισοζύγιο Εισοδημάτων 1999-2010

Σύμφωνα με τους Δ.Κ. Μαρούλη – Γ.Α. Προβόπουλο (2003): το Ισοζύγιο Εισοδημάτων είναι παραδοσιακά ελλειμματικό, λόγω κυρίως των υψηλών πληρωμών για τόκους, μερίσματα και κέρδη σε κατοίκους εξωτερικού (βλ. Διάγραμμα 5).

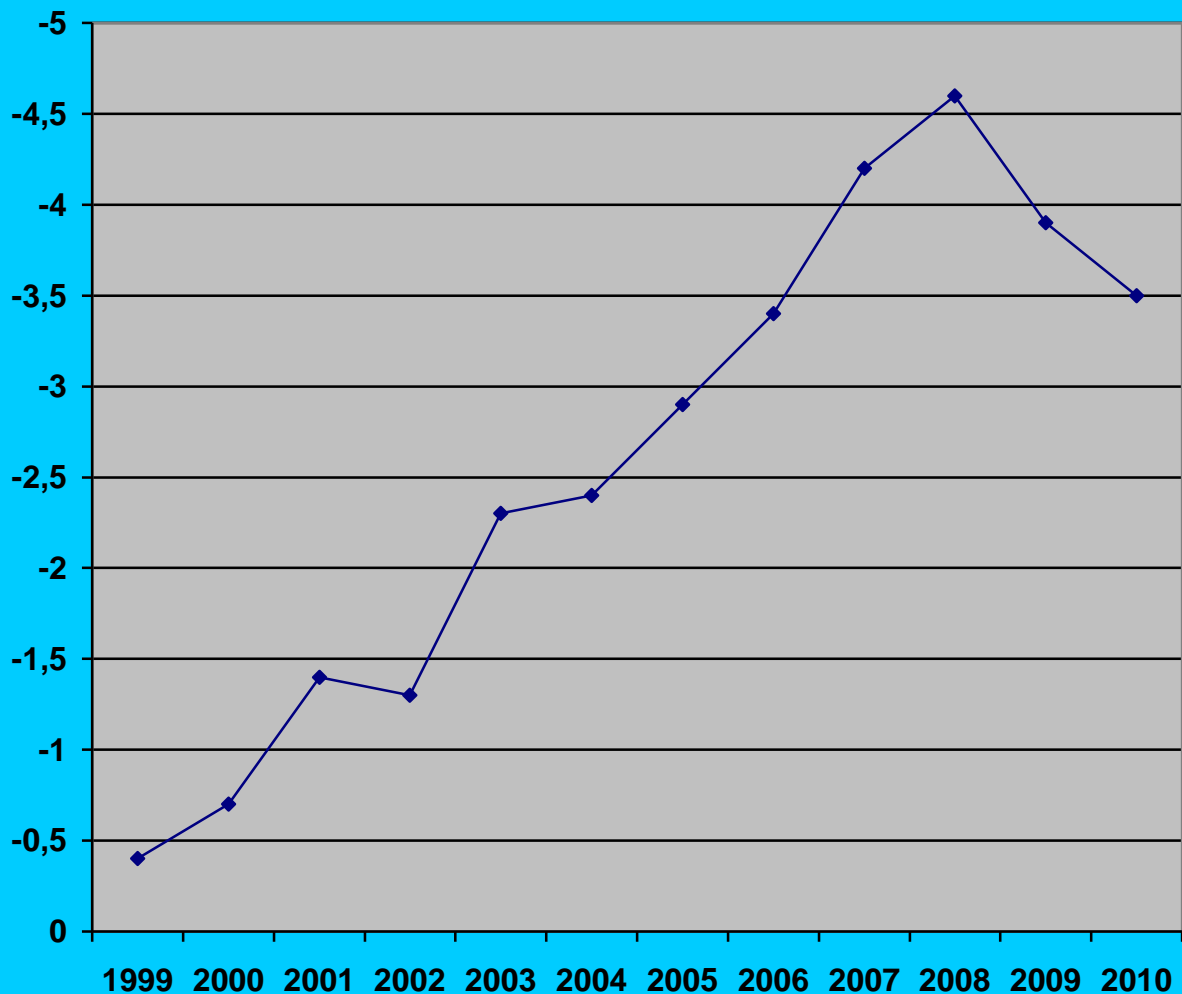
ΠΙΝΑΚΑΣ 5. ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ 1999-2010 ΣΕ ΕΚΑΤ. €		
ΕΤΟΣ	ΤΡΕΧΟΥΣΕΣ ΤΙΜΕΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ % ΤΟΥ Α.Ε.Π.
1999	-626,5	-0,4
2000	-955,3	-0,7
2001	-1981,3	-1,4
2002	-2073,4	-1,3
2003	-3975,8	-2,3
2004	-4377,4	-2,4
2005	-5676,1	-2,9
2006	-7118,8	-3,4
2007	-9285,8	-4,2
2008	-10643,0	-4,6
2009	-8984,3	-3,9
2010	-7673,8	-3,5

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, Έκθεση του Διοικητή

Οι πληρωμές αυτές, σχετίζονται με την εξυπηρέτηση του εξωτερικού (δημόσιου και ιδιωτικού) χρέους, καθώς και με τη πληρωμή των μερισμάτων και κερδών από μετοχές και από επιχειρήσεις που είναι εγκατεστημένες στην Ελλάδα, αλλά βρίσκονται υπό την ιδιοκτησία ξένων συμφερόντων. Είναι χαρακτηριστικό ότι, το Δεκέμβρη του 2002 αλλοδαποί επενδυτές κατείχαν μετοχές εισηγμένες στο ΧΑΑ αξίας 18,84 δις. ευρώ (το 28,66% της συνολικής χρηματιστηριακής αξίας). Επίσης, συμπεριλαμβάνονται και οι τόκοι ομολόγων του δημοσίου, καθώς και των καταθέσεων των μη κατοίκων.

Παρατηρήθηκε όμως, και αύξηση άμεσων επενδύσεων από ελληνικές επιχειρήσεις, ιδιαίτερα στα βαλκάνια και στις χώρες του Εύξεινου Πόντου, οι οποίες όμως, ακολούθησαν φθίνουσα πορεία μετά το 2001, με αποτέλεσμα το έλλειμμα του Ισοζυγίου Εισοδημάτων συνεχώς να διευρύνεται μέχρι το 2008.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5. ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ 1999-2010 ΠΟΣΟΣΤΟ % ΤΟΥ Α.Ε.Π.

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, Έκθεση του Διοικητή

Από την Έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος, συμπεραίνουμε τα εξής: το έλλειμμα του Ισοζυγίου Εισοδημάτων διευρύνθηκε το 2002, λόγω της μείωσης των επιτοκίων και των μερισματικών αποδόσεων, αποτέλεσμα της οποίας, ήταν η υποχώρηση των εισπράξεων και σε μικρότερη έκταση των πληρωμών για τόκους, μερίσματα και κέρδη.

Λόγω, της αύξησης του δημόσιου χρέους που διακρατείται από κατοίκους εξωτερικού το έλλειμμα του Ισοζυγίου Εισοδημάτων διευρύνθηκε αρκετά μέχρι το 2008. Το ακαθάριστο εξωτερικό χρέος του δημοσίου, αλλά και του ιδιωτικού τομέα, το οποίο διαμορφώθηκε σε 149% του ΑΕΠ στο τέλος του 2008, τροφοδοτείται από τα ίδια τα ελλείμματα του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών. Σχεδόν τα 3/5 του ακαθάριστου εξωτερικού χρέους βαρύνουν τον τομέα της Γενικής Κυβέρνησης, ενώ το υπόλοιπο βαρύνει κυρίως τον επιχειρηματικό τομέα (Ε.Δ. 2008).

Μετά το 2008 και έως το 2010 παρατηρείται, κάμψη του Ισοζυγίου Εισοδημάτων, λόγω της οικονομικής κρίσης.

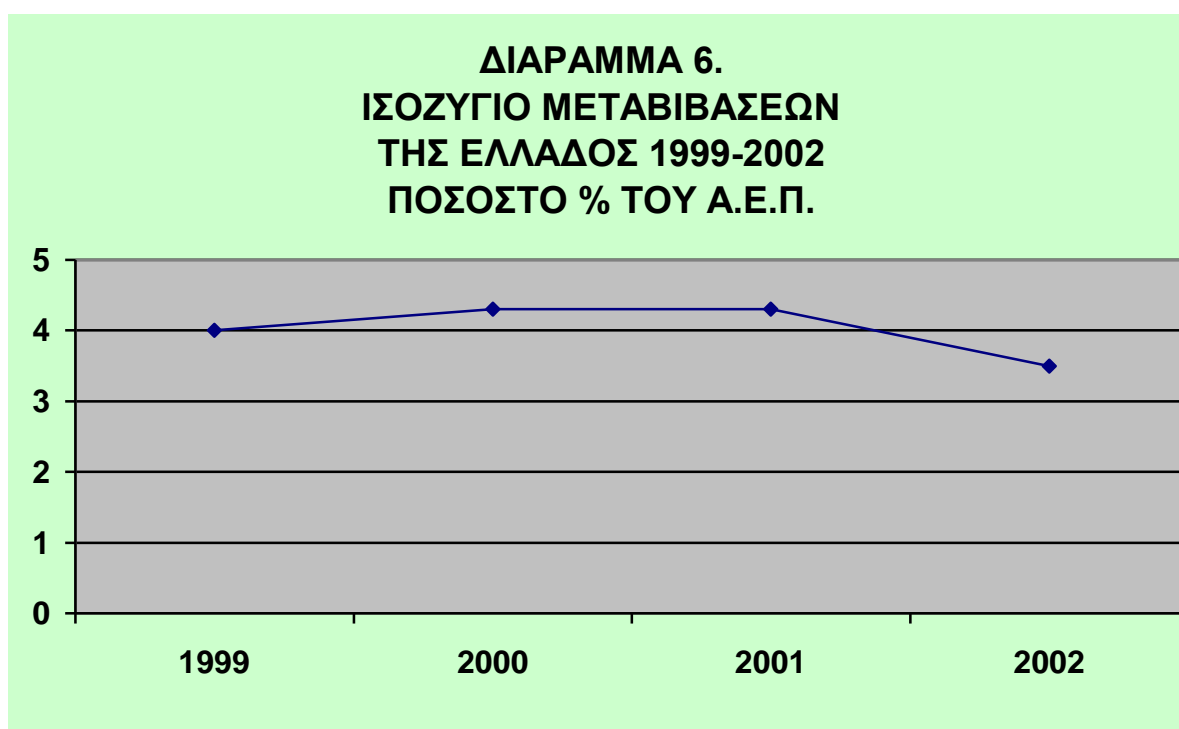
3.6 Οι εξελίξεις στο Ισοζύγιο Μεταβιβάσεων 1999-2002

Σύμφωνα με τους Δ.Κ. Μαρούλη – Γ.Α. Προβόπουλο (2003): το Ισοζύγιο Μεταβιβάσεων, είναι κατά κανόνα πλεονασματικό, χαρακτηρίζεται όμως, από πτωτική τάση. Αυτό οφείλεται, στην σχετική στασιμότητα των μεταβιβάσεων από την ΕΕ και από μεταναστευτικά εμβάσματα, παρά το γεγονός ότι, οι μεταβιβαστικές πληρωμές κινούνται σε υψηλά επίπεδα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.		
ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΕΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ 1999-2002		
ΣΕ ΕΚΑΤ. €		
ΕΤΟΣ	ΤΡΕΧΟΥΣΕΣ ΤΙΜΕΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ % ΤΟΥ Α.Ε.Π.
1999	5868,2	4,0
2000	5799,3	4,3
2001	6272,9	4,3
2002	5455,4	3,5

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, Έκθεση του Διοικητή

Κατά τη περίοδο 1999-2002, το Ισοζύγιο Μεταβιβάσεων κινήθηκε σε ποσοστά πάνω από 4% του ΑΕΠ (βλ. Διάγραμμα 6).

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, Έκθεση του Διοικητή

3.6.1 Οι εξελίξεις στο Ισοζύγιο Τρεχουσών Μεταβιβάσεων 2003-2010

Οι Τρέχουσες Μεταβιβάσεις από την ΕΕ αφορούν κυρίως, τις άμεσες ενισχύσεις της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής, ενώ οι τρέχουσες μεταβιβάσεις προς την ΕΕ αφορούν κυρίως, τις αποδόσεις προς τον Κοινοτικό Προϋπολογισμό.

Στο διάγραμμα 6α παρατηρούμε, μια συνεχή πτωτική τάση των Τρεχουσών Μεταβιβάσεων.

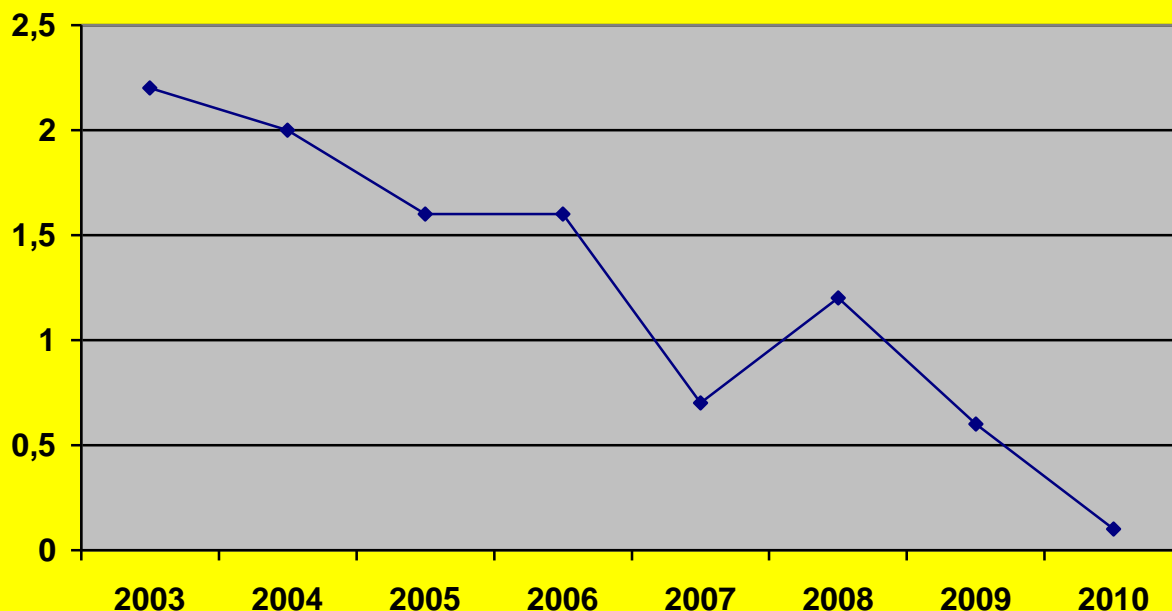
ΠΙΝΑΚΑΣ 6α. ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΕΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ 2003-2010 ΣΕ ΕΚΑΤ. €		
ΕΤΟΣ	ΤΡΕΧΟΥΣΕΣ ΤΙΜΕΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ % ΤΟΥ Α.Ε.Π.
2003	3848,7	2,2
2004	3629,0	2,0
2005	3100,4	1,6
2006	3399,9	1,6
2007	1591,1	0,7
2008	2758,6	1,2
2009	1292,6	0,6
2010	198,9	0,1

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, Έκθεση του Διοικητή

Σύμφωνα με την Έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος 2009: Η Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΑΠ), αποτελεί την παλαιότερη και πλέον ολοκληρωμένη κοινή πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι γενικοί στόχοι και οι αρχές της προσδιορίστηκαν στη Συνθήκη της Ρώμης. Με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ (1992), τη Συνθήκη του Άμστερνταμ (1997) και το πρόγραμμα δράσης "Agenda 2000" (1997), η λειτουργία της συνδέθηκε με την πολιτική της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής και την προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης.

Πενήντα χρόνια μετά, στο πλαίσιο της Συνθήκης της Λισσαβόνας (2009), οι γενικοί στόχοι της ΚΑΠ παραμένουν σε ισχύ. Εντούτοις, τα μέσα για την επίτευξη των στόχων διαφοροποιήθηκαν με το πέρασμα του χρόνου και προσαρμόστηκαν στις νέες απαιτήσεις της κοινωνίας, όσον αφορά την ανταγωνιστικότητα, τον προσανατολισμό προς τις συνθήκες της αγοράς, την προστασία του περιβάλλοντος, την ανάπτυξη της υπαίθρου, τη βιοποικιλότητα και την κλιματική αλλαγή.

**ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6α.
ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΕΩΝ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ 2003-2010
ΠΟΣΟΣΤΟ % ΤΟΥ Α.Ε.Π.**

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, Έκθεση του Διοικητή

Η Κοινή Αγροτική Πολιτική, αποτελείται από ένα σύνολο κανόνων και μηχανισμών που ρυθμίζουν την παραγωγή, το εμπόριο και την επεξεργασία των αγροτικών προϊόντων στην ΕΕ και χρηματοδοτείται από τον Κοινοτικό Προϋπολογισμό (ΚΠ). Η λειτουργία της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής, αρχικά απορροφούσε για επιδοτήσεις το μεγαλύτερο μέρος των πόρων του Κοινοτικού Προϋπολογισμού. Το αντίστοιχο ποσοστό όμως, μειώθηκε διαχρονικά από 70% στα μέσα της δεκαετίας του 1980 σε 34% την περίοδο 2007-2013. Η αναμόρφωση της ΚΑΠ η οποία, ξεκίνησε το 1985, οδήγησε σε αναπροσανατολισμό των δαπανών του Κοινοτικού Προϋπολογισμού προς όφελος των διαρθρωτικών δαπανών. Στην ουσία όμως, δεν τροποποίησε το βασικό μηχανισμό λειτουργίας της, δηλαδή το σύστημα στήριξης των τιμών, με αποτέλεσμα τη διατήρηση των βασικών προβλημάτων της.

1. Η αναθεώρηση του 1992 (Μεταρρύθμιση McSharry): Η πρώτη ουσιαστική μεταρρύθμιση της ΚΑΠ, συνδέθηκε με τις διαπραγματεύσεις του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ) και τέθηκε σε πλήρη εφαρμογή το 1997. Το σύστημα επιδότησης των τιμών ορισμένων αγροτικών προϊόντων αντικαταστάθηκε με απευθείας ενίσχυση του εισοδήματος των κοινοτικών παραγωγών, η οποία εχορηγείτο πλέον ανά στρέμμα καλλιέργειας και όχι ανάλογα με την παραγωγή, σε αντιστάθμιση της απώλειας εισοδήματος, λόγω περικοπής των θεσμικών τιμών. Παράλληλα, υιοθετήθηκαν μέτρα και για την προστασία του περιβάλλοντος.

2. Η “ενδιάμεση αναθεώρηση” της ΚΑΠ (2003): τον Ιούνιο του 2003, εγκρίθηκε η “ενδιάμεση αναθεώρηση” της ΚΑΠ. Η δεύτερη φάση της μεταρρύθμισης, η οποία κάλυψε τα μεσογειακά προϊόντα, εγκρίθηκε τον Απρίλιο του 2004. Η ενδιάμεση αναθεώρηση άρχισε να εφαρμόζεται σταδιακά στην Ελλάδα από 01.01.2006.

3. Δημοσιονομική περίοδος 2007-2013: Την περίοδο αυτή, οι δαπάνες του Κοινοτικού Προϋπολογισμού για τη γεωργία (αγροτική ανάπτυξη και άμεσες ενισχύσεις και επιδοτήσεις) αντιπροσωπεύουν το 43% των συνολικών δαπανών του Κοινοτικού Προϋπολογισμού. Για την Ελλάδα και τα υπόλοιπα κράτη-μέλη της ΕΕ των 15, οι χρηματοδοτήσεις διασφαλίστηκαν μέχρι

και το 2013 στα επίπεδα της περιόδου 2000-2006 (σε ονομαστικούς όρους), με αποτέλεσμα όμως, να μειώνονται σε πραγματικούς όρους.

4. Διαγνωστικός Έλεγχος της ΚΑΠ (Health Check) (2007): Η αναθεώρηση του 2003, συνέβαλε στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του γεωργικού τομέα. Αν και μετρίασε, δεν εξάλειψε τις στρεβλώσεις στην ευρωπαϊκή και παγκόσμια γεωργία. Η δαπανηρή ενιαία ενίσχυση τελικά απέτυχε όσον αφορά βασικούς στόχους, όπως η δικαιότερη αναδιανομή των αγροτικών εισοδημάτων, η ανάπτυξη της υπαίθρου και η προστασία του περιβάλλοντος. Με στόχο τον περαιτέρω εκσυγχρονισμό της ΚΑΠ, το Νοέμβριο του 2007, ξεκίνησε ο αποκαλούμενος “διαγνωστικός έλεγχος – health check” της ΚΑΠ με τις εξής κατευθύνσεις: (α) βελτίωση και απλούστευση του καθεστώτος ενιαίας ενίσχυσης, (β) μέτρα στήριξης της αγοράς (αντιμετώπιση της πλεονάζουσας προσφοράς), (γ) νέες περιβαλλοντικές προκλήσεις (κλιματικές αλλαγές, μεγαλύτερη χρήση βιοκαυσίμων, διαχείριση των υδάτων κ.λπ).

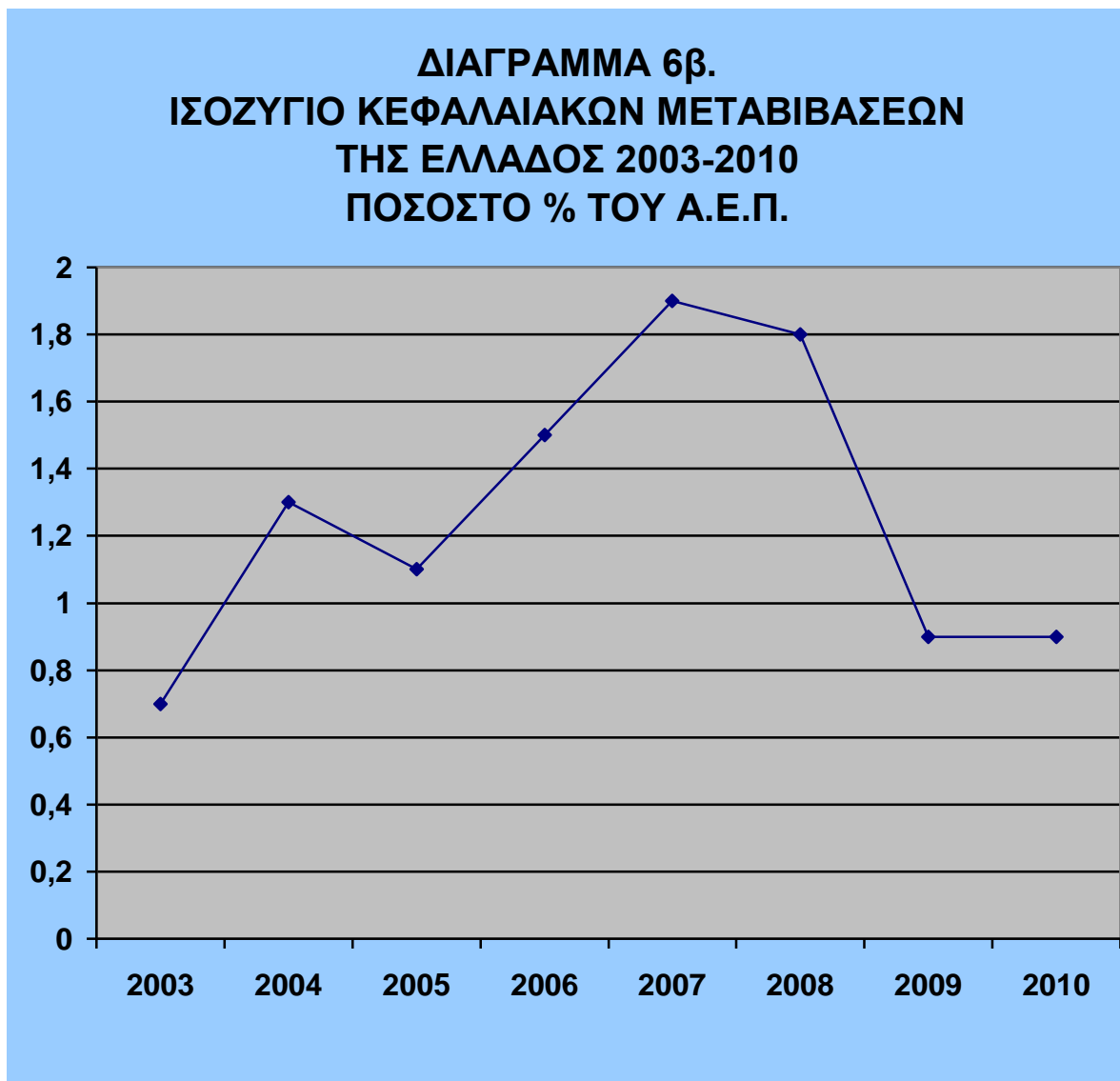
3.6.2 Οι εξελίξεις στο Ισοζύγιο Κεφαλαιακών Μεταβιβάσεων 2003-2010

Οι Κεφαλαιακές Μεταβιβάσεις από την ΕΕ περιλαμβάνουν κυρίως, τις απολήψεις από τα διαρθρωτικά ταμεία (πλην του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου) και από το ταμείο συνοχής βάσει των ΚΠΣ. Από την Έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος, βλέπουμε ότι: το Γ' ΚΠΣ έχει απορροφηθεί κατά 98%, ενώ όσον αφορά το ΕΣΠΑ (Δ' ΚΠΣ) 2007-2013, οι εκταμιεύσεις υπήρξαν περιορισμένες (μέχρι τα μέσα Μαρτίου 2010 είχε απορροφηθεί μόνο το 6%).

ΠΙΝΑΚΑΣ 6β. ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΩΝ ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΕΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ 2003-2010 ΣΕ ΕΚΑΤ. €		
ΕΤΟΣ	ΤΡΕΧΟΥΣΕΣ ΤΙΜΕΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ % ΤΟΥ Α.Ε.Π.
2003	1239,4	0,7
2004	2386,1	1,3
2005	2048,6	1,1
2006	3041,3	1,5
2007	4332,3	1,9
2008	4090,8	1,8
2009	2017,4	0,9
2010	2071,5	0,9

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, Έκθεση του Διοικητή

Η κατάσταση αυτή, γίνεται φανερή στο Διάγραμμα 6β όπου, η ανοδική πορεία 2002-2007, ακολουθείται από καθοδική πορεία μετά το 2007.

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, Έκθεση του Διοικητή

Αναμένεται ότι, οι εισροές από το πακέτο DELORS II θα συνεχιστούν, έως το 2002, ενώ σημαντική αύξηση πόρων για την Ελλάδα θα προκύψει από την υλοποίηση του πακέτου Santer I 2000-2006.

Στην παρούσα περίοδο σοβαρών δημοσιονομικών περιορισμών, το ΕΣΠΑ αποτελεί, ένα πολύ χρήσιμο εργαλείο ανάκαμψης της οικονομίας με μικρή δημοσιονομική επιβάρυνση.

Όπως, προβλέπεται στο Μνημόνιο, οι πόροι του Προϋπολογισμού Δημόσιων Επενδύσεων (ΠΔΕ), διατίθενται κατά προτεραιότητα στα συγχρηματοδοτούμενα από κοινοτικούς πόρους έργα. Σημειώνεται επίσης ότι, μέχρι το 2013, οι άμεσες ενισχύσεις και επιδοτήσεις στο πλαίσιο της ΚΑΠ διατηρούνται σε γενικές γραμμές ως έχουν και θα κυμαίνονται γύρω στα 2,5 δισεκ. ευρώ ετησίως. Κατά συνέπεια, οι συνολικές καθαρές μεταβιβάσεις πόρων από την ΕΕ το 2011 (τρέχουσες και κεφαλαιακές μεταβιβάσεις μείον αποδόσεις στον Κοινοτικό Προϋπολογισμό) θα διαμορφωθούν σε ταμειακή βάση στα 4 δισεκ. ευρώ περίπου, έναντι 2,6 δισεκ. ευρώ το 2010.

3.7 Οι εξελίξεις στο Ισοζύγιο Κεφαλαίων 1980-1998 και στο Ισοζύγιο Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών 1999-2002

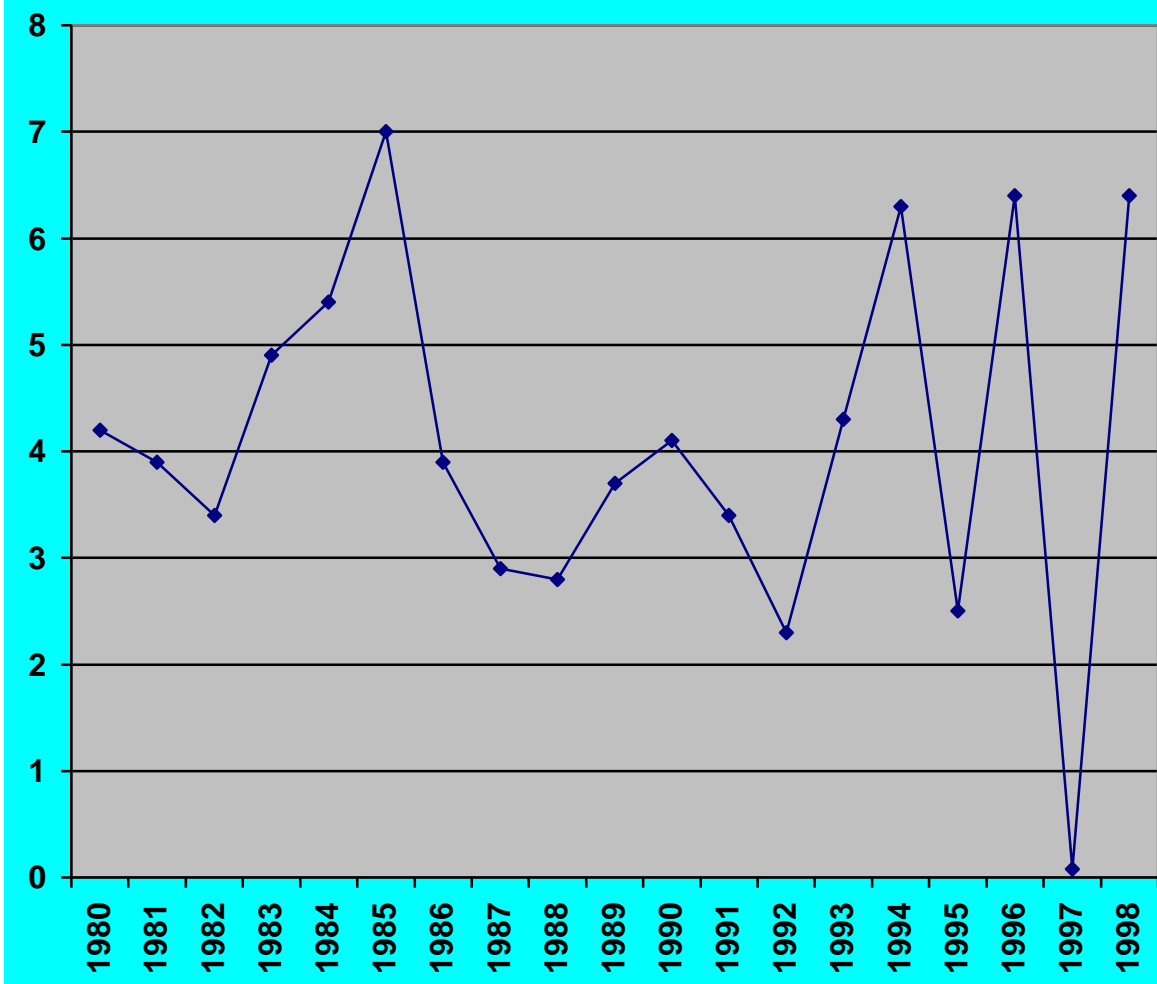
Σύμφωνα με τον Π. Φώτο (02/2008): η ύπαρξη πλεονάσματος στο λογαριασμό Κεφαλαίων σε μεγάλο βαθμό οφείλεται, σε μια σειρά παραγόντων, όπως: η γενικότερη οικονομική πολιτική της Ελλάδας που ευνοεί τη προσέλκυση κεφαλαίων από το εξωτερικό και του δημόσιου δανεισμού, όταν αυτός είναι απαραίτητος.

ΠΙΝΑΚΑΣ 7α. ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ 1980-1998 ΣΕ ΕΚΑΤ. \$					
ΕΤΟΣ	ΤΡΕΧΟΥΣΕΣ ΤΙΜΕΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ % ΤΟΥ Α.Ε.Π.	ΕΤΟΣ	ΤΡΕΧΟΥΣΕΣ ΤΙΜΕΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ % ΤΟΥ Α.Ε.Π.
1980	2270,5	4,2	1990	3762,2	4,1
1981	1935,7	3,9	1991	3424,6	3,4
1982	1778,9	3,4	1992	2565,6	2,3
1983	2303,4	4,9	1993	4400,0	4,3
1984	2477,2	5,4	1994	6903,4	6,3
1985	3148,6	7,0	1995	3161,8	2,5
1986	2095,9	3,9	1996	8657,4	6,4
1987	1802,1	2,9	1997	111,9	0,08
1988	2031,5	2,8	1998	8527,6	6,4
1989	2766,5	3,7			

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, Μηνιαίο Στατιστικό Δελτίο

Σύμφωνα με τους Δ.Κ. Μαρούλη - Γ.Α. Προβόπουλο (2003): Στην 20ετία 1980-2000, βασικός προσδιοριστικός παράγοντας του πλεονάσματος του Ισοζυγίου Κεφαλαίων (βλ. Διαγράμματα 7α και 7β), ήταν το υπερβολικό ύψος των δανειακών αναγκών του δημόσιου τομέα. Στο βαθμό που οι ανάγκες αυτές, καλύπτονταν με εσωτερικό δανεισμό, τα εγχώρια επιτόκια πιέζονταν ανοδικά και σε συνδυασμό με την πολιτική της σκληρής δραχμής, αποτελούσαν πόλο έλξης για τα ξένα κεφάλαια. Οι εγχώριες επιχειρήσεις, όταν τους δόθηκε η ευκαιρία μετά το 1994 κατέφυγαν σε δανεισμό από το εξωτερικό.

**ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7α.
ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ 1980-1998
ΠΟΣΟΣΤΟ % ΤΟΥ Α.Ε.Π.**

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, Μηνιαίο Στατιστικό Δελτίο

Με την απελευθέρωση της κίνησης κεφαλαίων στις αρχές του 1990, ξένες τράπεζες και θεσμικοί επενδυτές, έφεραν κεφάλαια για τοποθετήσεις σε ομολογά και μετοχές, προσβλέποντας σε υψηλότερη απόδοση. Σε αρκετές μάλιστα περιπτώσεις, στη δεκαετία του 1990, ακόμα και το κράτος προτίμησε να δανείζεται από το εξωτερικό, λόγω των υψηλότερων δραχμικών επιτοκίων. Το μεγάλο επομένως, πλεόνασμα του λογαριασμού κεφαλαίων τη περίοδο εκείνη, ήταν προϊόν της ακολουθούμενης οικονομικής πολιτικής.

Σύμφωνα με τις Εκθέσεις του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος 1997-1998: η ένταξη της δραχμής στο Μηχανισμό Συναλλαγματικών Ισοτιμιών (ΜΣΙ), επέτρεψε μεγάλο μέρος των κεφαλαίων των εμπορικών τραπεζών που αποδεσμευτήκαν να τοποθετηθούν σε τράπεζες του εξωτερικού, στο πλαίσιο της αυξανόμενης δραστηριοποίησης των ελληνικών τραπεζών στις διεθνείς αγορές και της υιοθέτησης σύγχρονων μεθόδων διαχείρισης χαρτοφυλακίου. Παράλληλα παρατηρήθηκε, σημαντική εισροή κεφαλαίων για αγορά τίτλων του δημοσίου και μετοχών αλλά και για βραχυπρόθεσμες τοποθετήσεις στην χρηματαγορά.

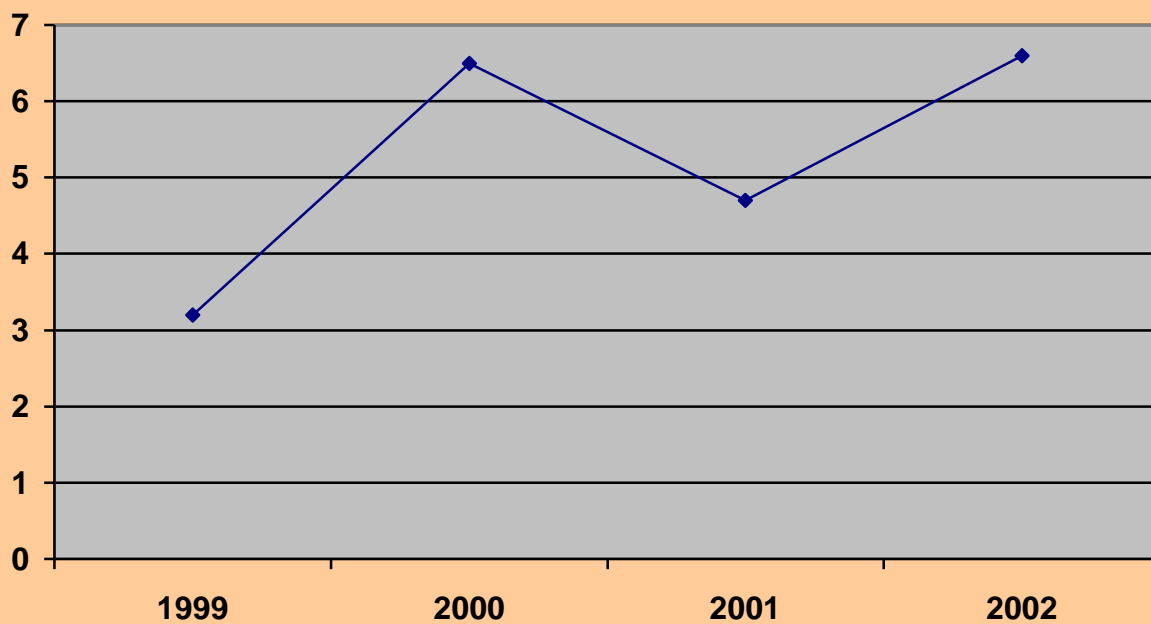
**ΠΙΝΑΚΑΣ 7β.
ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ 1999-2002
ΣΕ ΕΚΑΤ. €**

ΕΤΟΣ	ΤΡΕΧΟΥΣΕΣ ΤΙΜΕΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ % ΤΟΥ Α.Ε.Π.
1999	4748,1	3,2
2000	8906,3	6,5
2001	6934,8	4,7
2002	10310,4	6,6

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, Έκθεση του Διοικητή

Η καθαρή εισροή κεφαλαίων, αυξήθηκε εντυπωσιακά μετά την ένταξη της δραχμής στο Μηχανισμό Συναλλαγματικών Ισοτιμιών. Οι εισροές κεφαλαίων αφορούν, μετοχές ελληνικών επιχειρήσεων και επενδύσεις σε μακροπρόθεσμους τίτλους του δημοσίου. Είχαμε εισροή σημαντικών ποσών για αγορά ομολόγων του δημοσίου και μετοχές από ξένους επενδυτές, λόγω υποτίμησης της δραχμής μέσω του Μηχανισμού Συναλλαγματικών Ισοτιμιών.

**ΔΙΑΡΑΜΜΑ 7β.
ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ 1999-2002
ΠΟΣΟΣΤΟ % ΤΟΥ Α.Ε.Π.**

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, Έκθεση του Διοικητή

Η συμμετοχή της χώρας στη Ζώνη του Ευρώ, έχει επηρεάσει θετικά τις χρηματοοικονομικές συναλλαγές εφόσον, μεταξύ άλλων παρέχει συνθήκες σταθερότητας, οι οποίες ευνοούν την απρόσκοπτη διακίνηση κεφαλαίων από και προς την χώρα. Έτσι, παρά την ύφεση η οποία, επικράτησε στη διεθνή αγορά το 2001 και τα γεγονότα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου, η εισροή κεφαλαίων για άμεσες επενδύσεις συνέχισε να παρουσιάζει σημαντική ανοδική τάση (σε σχέση με το πολύ χαμηλό αρχικό της επίπεδο) και έφτασε τα 1.776 εκατ. ευρώ το 2001, από τα 1.203 εκατ. ευρώ το 2000 και 527 εκατ. ευρώ το 1999 (Ε.Δ. 2001).

3.8 Οι εξελίξεις στα Ισοζύγια Άμεσων Επενδύσεων, Επενδύσεων Χαρτοφυλακίου και Λοιπών Επενδύσεων 2003-2010

Από την Έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος συμπεραίνουμε ότι: αν αναλυθεί η χρηματοδότηση του ελλείμματος του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών παρατηρείται ότι, η συμμετοχή του Ισοζυγίου Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών στην κάλυψη του ελλείμματος του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών αυξήθηκε την περίοδο 2009-2011 σε 91,0% από 85,5% και 83,3%, που ήταν τις περιόδους 2006-2008 και 2000-2005 αντίστοιχα. Αντίθετα, η συμμετοχή των κεφαλαιακών μεταβιβάσεων, που είναι κυρίως μονομερείς μεταβιβάσεις από την ΕΕ, την περίοδο 2009-2011 μειώθηκαν σε 9,7% από 12,6% και 17,6% που ήταν τις περιόδους 2006-2008 και 2000-2005 αντίστοιχα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 8.

ΑΜΕΣΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ - ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΙΟΥ – ΛΟΙΠΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ 2003-2010

ΕΤΟΣ	ΑΜΕΣΕΣ ΕΠΕΝ/ΣΕΙΣ ΕΚΑΤ. €	ΠΟΣΟΣΤΟ % ΤΟΥ Α.Ε.Π.	ΕΠΕΝ/ΣΕΙΣ ΧΑΡΤ/ΚΙΟΥ ΕΚΑΤ. €	ΠΟΣΟΣΤΟ % ΤΟΥ Α.Ε.Π.	ΛΟΙΠΕΣ ΕΠΕΝ/ΣΕΙΣ ΕΚΑΤ. €	ΠΟΣΟΣΤΟ % ΤΟΥ Α.Ε.Π.
2003	764,7	0,4	12334,0	7,2	-7623,9	-4,4
2004	863,6	0,5	13727,5	7,4	-9104,1	-4,9
2005	-679,0	-0,4	7322,6	3,8	5914,0	3,1
2006	953,8	0,5	8115,4	3,9	11518,5	5,5
2007	-2290,2	-1,0	17441,7	7,8	12740,6	5,7
2008	1420,7	0,6	16428,0	7,0	12094,6	5,2
2009	274,5	0,1	22663,8	9,8	1563,1	0,7
2010	-927,0	-0,4	-20855,0	-9,4	42538,8	19,1

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, Έκθεση του Διοικητή

Αντίθετα, την τριετία 2009-2011, οι εγχώριοι επενδυτές μειώνουν τις απαιτήσεις τους σε τίτλους μη κατοίκων κατά 10,4 δισεκ. ευρώ και ιδίως σε ομόλογα/έντοκα γραμμάτια (μείωση κατά 13,4 δισεκ. ευρώ).

Αν εξεταστούν, οι μεταβολές των απαιτήσεων σε ξένους τίτλους ανά τομέα της οικονομίας στον οποίο ανήκει ο κάτοικος επενδυτής, παρατηρείται ότι, τόσο τα πιστωτικά ιδρύματα όσο και οι λοιποί τομείς (κυρίως θεσμικοί επενδυτές), αντιδρούν ομοιόμορφα κατά την τριετία της οικονομικής κρίσης, ρευστοποιώντας τις τοποθετήσεις των προηγούμενων ετών, προφανώς λόγω του έντονου προβλήματος ρευστότητας και κεφαλαιακής επάρκειας που αντιμετωπίζουν. Συγκεκριμένα, τα πιστωτικά ιδρύματα, ενώ επενδύουν 7,9 δισεκ. ευρώ και 20,5 δισεκ. ευρώ σε ξένα ομόλογα τις περιόδους 2000-2005 και 2006-2008 αντίστοιχα, αντίθετα, την τριετία 2009-2011 προχωρούν σε ρευστοποιήσεις ξένων ομολόγων ύψους 8,3 δισεκ. ευρώ. Ανάλογη είναι και η συμπεριφορά των λοιπών (εκτός του τραπεζικού) τομέων της οικονομίας, οι οποίοι, ενώ την περίοδο 2000-2005 και την περίοδο 2006-2008 τοποθέτησαν σε ξένα ομόλογα 29,2 δισεκ. ευρώ και 2,4 δισεκ. ευρώ αντίστοιχα, την περίοδο 2009-2011 μειώνουν την καθαρή θέση τους σε ξένα ομόλογα κατά 5,1 δισεκ. ευρώ.

Παρομοίως, οι ξένοι επενδυτές για όλα τα έτη από το 2000 μέχρι το 2008, αυξάνουν τις καθαρές τοποθετήσεις τους σε ελληνικούς τίτλους, με αποτέλεσμα την περίοδο 2000-2008 οι τοποθετήσεις αυτές να φθάνουν τα 170,9 δισεκ. ευρώ (2000-2005: 105,3 δισεκ. ευρώ, 2006-2008: 65,6 δισεκ. ευρώ). Αυτή η επενδυτική συμπεριφορά, αντιστρέφεται την περίοδο 2009-2011 όταν, υπό το βάρος των εξελίξεων στα δημοσιονομικά της χώρας και τη συνεχή αύξηση του δημόσιου χρέους, σταδιακά απομακρύνονται από τους ελληνικούς τίτλους και καταγράφεται καθαρή εκροή, δηλαδή μείωση των υποχρεώσεων από επενδύσεις χαρτοφυλακίου μη κατοίκων κατά 26,4 δισεκ. ευρώ (2010-2011: καθαρή εκροή 58,0 δισεκ. ευρώ). Από τις ρευστοποιήσεις ελληνικών τίτλων, ιδιαίτερα έντονες είναι οι ρευστοποιήσεις ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου, οι οποίες την περίοδο 2009-2011 ανήλθαν σε 25,6 δισεκ. ευρώ (2010-2011: καθαρή εκροή 56,7 δισεκ. ευρώ), ενώ την ίδια περίοδο και οι καθαρές επενδύσεις μη κατοίκων σε μετοχές του Χρηματιστηρίου Αθηνών μειώθηκαν κατά 0,9 δισεκ. ευρώ.

Με βάση τα ανωτέρω, είναι φανερό ότι, την περίοδο 2009 -2011 και σε αντίθεση με τα προηγούμενα χρόνια, τόσο οι ξένες άμεσες επενδύσεις όσο και οι επενδύσεις χαρτοφυλακίου δεν συνεισέφεραν στην κάλυψη του ελλείμματος του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών. Αντίθετα, παρατηρείται ότι, στις λοιπές επενδύσεις (που περιλαμβάνουν τα δάνεια και τις καταθέσεις), ενώ την περίοδο 2000-2005 οι καθαρές υποχρεώσεις μειώθηκαν κατά 14,6 δισεκ. ευρώ, την περίοδο 2006-2008 αυξήθηκαν κατά 36,4 δισεκ. ευρώ και ακόμη περισσότερο, κατά 79,2 δισεκ. ευρώ, την πρόσφατη περίοδο 2009-2011. Αυτό σημαίνει ότι, η χώρα αυξάνει τις υποχρεώσεις της από δάνεια και καταθέσεις μη κατοίκων.

Αν αναλυθούν περαιτέρω, οι λοιπές επενδύσεις σε καταθέσεις και σε δάνεια, παρατηρείται ότι, τόσο την περίοδο 2000-2005 όσο και την περίοδο 2006-2008, οι καθαρές υποχρεώσεις από δάνεια μειώνονται κατά 16,7 δισεκ. ευρώ και 4,6 δισεκ. ευρώ αντίστοιχα, ενώ αντίθετα την τριετία 2009-2011 ο καθαρός δανεισμός από μη κατοίκους αυξήθηκε κατά 80,0 δισεκ. ευρώ.

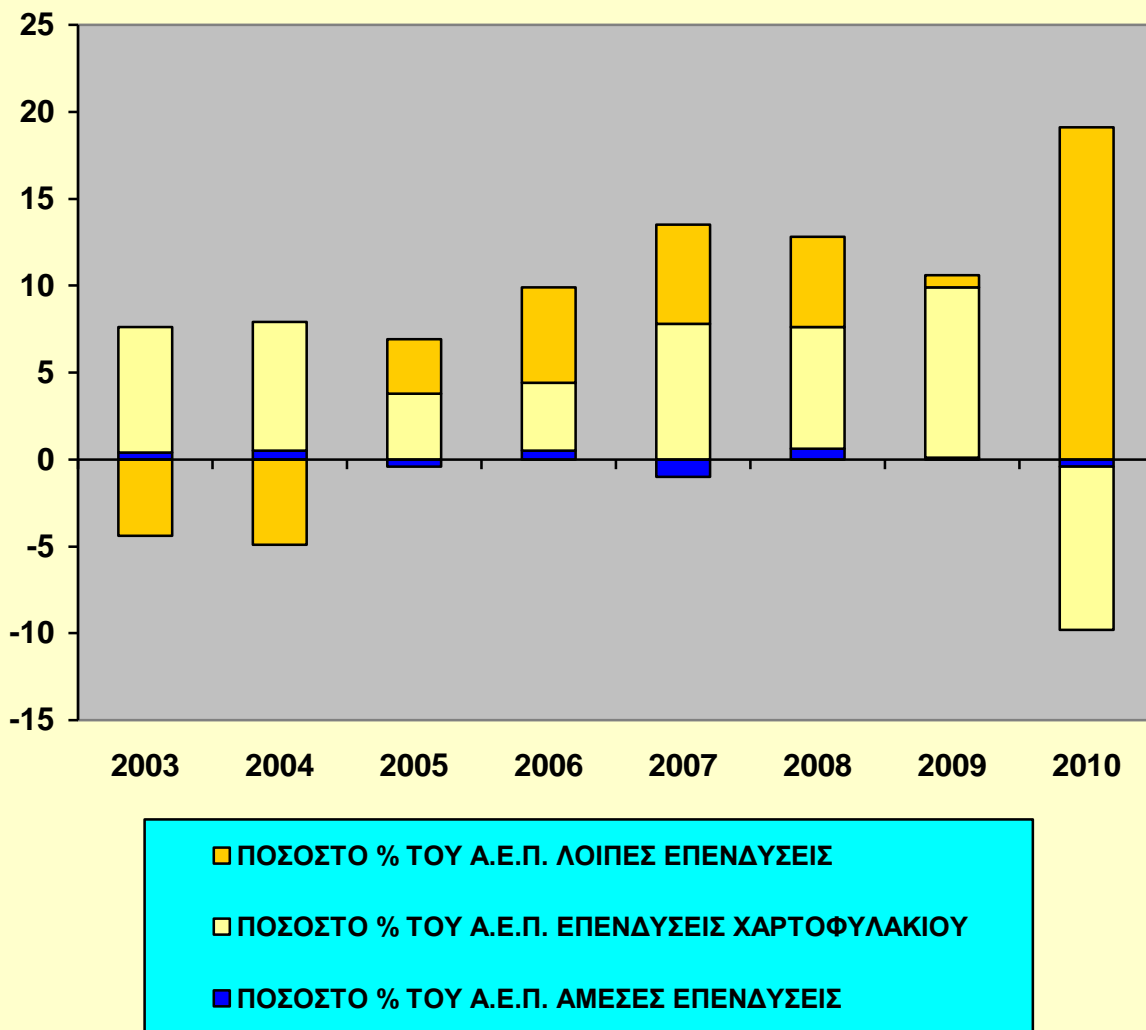
Επίσης, από την ανάλυση των λοιπών επενδύσεων ανά τομέα της οικονομίας κατοίκου διαπιστώνεται ότι, η αύξηση των υποχρεώσεων από δανεισμό, προήλθε σχεδόν αποκλειστικά από το δανεισμό του τομέα της Γενικής Κυβέρνησης κατά 72,7 δισεκ. ευρώ και αντανakλά το δανεισμό που ξεκίνησε το Μάιο του 2010 στο πλαίσιο της χρηματοδοτικής στήριξης από τους Ευρωπαϊούς εταίρους και το ΔΝΤ.

Επιπλέον, ο λογαριασμός TARGET που τηρείται στην Τράπεζα της Ελλάδος, η κίνηση του οποίου καταγράφεται στο Ισοζύγιο Πληρωμών στην κατηγορία των λοιπών επενδύσεων (υποχρεώσεις-καταθέσεις), παρουσίασε μεγάλη αύξηση του χρεωστικού υπολοίπου του, την περίοδο 2009-2011 κατά 69,4 δισεκ. ευρώ, έναντι αύξησης μόνο κατά 28,1 δισεκ. ευρώ την περίοδο 2006-2008, η οποία σε μεγάλο βαθμό αντανakλά την παροχή ρευστότητας από την ΕΚΤ στα εγχώρια πιστωτικά ιδρύματα μέσω της Τράπεζας της Ελλάδος.

Σημειώνεται ότι, το πρόβλημα ρευστότητας που αντιμετωπίζουν οι τράπεζες, λόγω της αδυναμίας πρόσβασης στις διεθνείς αγορές χρήματος και κεφαλαίων επιδεινώθηκε και από τη μεγάλη μείωση των καταθέσεων κατοίκων ιδιωτών και επιχειρήσεων σε αυτές. Η μείωση

αυτή, σύμφωνα με τα στοιχεία της ενοποιημένης λογιστικής κατάστασης των πιστωτικών ιδρυμάτων, ανήλθε σε 63,6 δισεκ. ευρώ τη διετία 2010-2011 και τροφοδότησε ανάλογη μεγάλη εκροή καταθέσεων Ελλήνων ιδιωτών προς στο εξωτερικό (9,6 δισεκ. ευρώ το 2010, 7,6 δισεκ. ευρώ το 2011), που καταγράφεται στο Ισοζύγιο Πληρωμών ως αύξηση των απαιτήσεων στις “λοιπές επενδύσεις” και συγκεκριμένα στο λογαριασμό “καταθέσεις και γeros”. Βεβαίως, τα εγχώρια πιστωτικά ιδρύματα, όπως προαναφέρθηκε, αντιμετώπισαν εν μέρει το πρόβλημα της έλλειψης ρευστότητάς τους, μειώνοντας τις απαιτήσεις τους, τόσο σε ξένα ομόλογα όσο και σε καταθέσεις τους σε τράπεζες του εξωτερικού (κυρίως στα υποκαταστήματά τους).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 8.
ΑΜΕΣΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ-ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ
ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΙΟΥ-ΛΟΙΠΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ 2003-2010
ΠΟΣΟΣΤΟ % ΤΟΥ Α.Ε.Π.

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, Έκθεση του Διοικητή

Στην κατηγορία των άμεσων επενδύσεων παρατηρήθηκε, καθαρή εκροή κυρίως στην ΕΕ και σε χώρες της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης.

Έντονο κλίμα αβεβαιότητας για τις οικονομικές προοπτικές περιόρισε σημαντικά την κίνηση κεφαλαίων. Σημαντικά, αυξημένη όμως, η εισροή κεφαλαίων για επενδύσεις χαρτοφυλακίου, κυρίως με αγορά ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου από ξένους επενδυτές (Ε.Δ. 2002).

Επίσης, παρατηρείται ότι, οι ξένες άμεσες επενδύσεις στο Ισοζύγιο Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών, για όλο το υπό εξέταση χρονικό διάστημα, αποτελούν μικρά μεγέθη και συμμετέχουν, πάντοτε ελάχιστα στη χρηματοδότηση του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών. Συγκεκριμένα, κατά τις περιόδους 2000-2005 και 2006-2008, υπήρξε κάλυψη του ελλείμματος του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών κατά 0,4% και 0,2% αντίστοιχα, ενώ την περίοδο 2009-2011, οι άμεσες ξένες επενδύσεις δεν συμβάλλουν στη κάλυψη του ελλείμματος, αφού υπάρχει καθαρή εκροή 0,1 δισεκ. ευρώ, που είναι αποτέλεσμα του ότι, οι εκροές για άμεσες επενδύσεις στο εξωτερικό από κατοίκους Ελλάδος (3,5 δισεκ. ευρώ) υπερέβησαν τις εισροές από άμεσες επενδύσεις στην Ελλάδα από μη κατοίκους (3,4 δισεκ. ευρώ).

Η εξέλιξη αυτή, στις ξένες άμεσες επενδύσεις αντανακλά, ένα σημαντικό πρόβλημα της ελληνικής οικονομίας, καθώς όχι μόνο δεν συμβάλλει στη χρηματοδότηση του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών με υγιή και μακροχρόνιου χαρακτήρα κεφάλαια, αλλά και στερεί την παραγωγική βάση από τα οφέλη της μεταφοράς τεχνολογίας και τεχνογνωσίας που συνήθως συνοδεύουν τις ξένες άμεσες επενδύσεις.

Σε ότι αφορά, τις επενδύσεις χαρτοφυλακίου και τις λοιπές επενδύσεις, παρατηρείται αντίστροφη εξέλιξη της σχετικής συμμετοχής τους στην κάλυψη του ελλείμματος του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών. Συγκεκριμένα, η συμμετοχή των επενδύσεων χαρτοφυλακίου από 92,3% την εξαετία 2000-2005, μειώνεται κατά το ήμισυ την τριετία 2006-2008, ενώ την τριετία 2009-2011, η κατηγορία αυτή παύει να συμμετέχει στη χρηματοδότηση του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών, αφού πλέον καταγράφει αρνητική καθαρή ροή 15,9 δισεκ. ευρώ. Αντίθετη πορεία, καταγράφουν οι λοιπές επενδύσεις (κυρίως δάνεια και καταθέσεις), οι οποίες, ενώ την περίοδο 2000-2005 δεν συμμετέχουν στην κάλυψη του ελλείμματος, αφού καταγράφουν καθαρή εκροή 14,6 δισεκ. ευρώ, την περίοδο 2006-2008 με καθαρή εισροή 36,4 δισεκ. ευρώ καλύπτουν το 39,9% του ελλείμματος στο Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών, ενώ την πρόσφατη περίοδο 2009-2011 με καθαρή εισροή 79,7 δισεκ. ευρώ υπερκαλύπτουν (113,3%) το έλλειμμα.

Αναλυτικότερα, στις επενδύσεις χαρτοφυλακίου η επενδυτική συμπεριφορά των Ελλήνων και ξένων επενδυτών, αλλάζει μετά το 2008, όταν και οι δύο κατηγορίες επενδυτών για διαφορετικούς λόγους αναδιαρθρώνουν τα χαρτοφυλάκιά τους, ρευστοποιώντας τις μέχρι τότε επενδύσεις τους. Συγκεκριμένα, από το 2000 μέχρι το 2008, τα εγχώρια πιστωτικά ιδρύματα και οι εγχώριοι θεσμικοί και ιδιώτες επενδυτές, είχαν αυξήσει τις απαιτήσεις τους σε τίτλους έκδοσης μη κατοίκων κατά 66,0 δισεκ. ευρώ (2000-2005: 42,4 δισεκ. ευρώ, 2006-2008: 23,6 δισεκ. ευρώ), με ιδιαίτερη έμφαση σε ξένα ομόλογα/έντοκα γραμμάτια (2000-2005: 37,1 δισεκ. ευρώ, 2006-2008: 22,9 δισεκ. ευρώ).

Σχετικά με το ρόλο των ξένων άμεσων επενδύσεων στη χρηματοδότηση του ελλείμματος του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών προκύπτει ότι, τα βασικά συμπεράσματα από την ανάλυση του Ισοζυγίου Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών από το 2001 έως το 2008, σχετικά με τις καθαρές εισροές επενδύσεων είναι: (α) η σχεδόν μηδενική συμμετοχή των Ξένων Άμεσων Επενδύσεων (ΞΑΕ) στη χρηματοδότηση του ελλείμματος του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών, (β) η υψηλή συμμετοχή (2/3 περίπου κατά μέσο όρο) των επενδύσεων χαρτοφυλακίου και (γ) η αύξηση από το 2005 και μετά, της συμμετοχής των λοιπών επενδύσεων (κυρίως διασυστοριακών δανείων).

Η χρηματοοικονομική κρίση του 2008-2009 και η επακόλουθη κρίση χρέους είχαν ως αποτέλεσμα, να καταρρεύσουν οι επενδύσεις χαρτοφυλακίου και να αποθαρρυνθούν περαιτέρω, οι ξένες άμεσες επενδύσεις, κυρίως των μη κατοίκων στην Ελλάδα, λόγω της έλλειψης εμπιστοσύνης από την πλευρά των επενδυτών και της αύξησης της οικονομικής αβεβαιότητας. Το χρηματοδοτικό κενό που προέκυψε, στο Ισοζύγιο Πληρωμών, αλλά και στην πραγματική οικονομία γενικότερα, καλύφθηκε σχεδόν αποκλειστικά με την αύξηση του

εξωτερικού δανεισμού της Γενικής Κυβέρνησης, στο πλαίσιο των δύο προγραμμάτων στήριξης της ελληνικής οικονομίας (το 2010 και το 2012).

Την περίοδο από την ένταξη της Ελλάδος στη Ζώνη του Ευρώ, έως την έναρξη της χρηματοοικονομικής κρίσης του 2008, οι εισροές ξένων άμεσων επενδύσεων στην Ελλάδα από κατοίκους του εξωτερικού, ανήλθαν σωρευτικά σε 14 δισεκ. ευρώ, ενώ οι εκροές ξένων άμεσων επενδύσεων στο εξωτερικό από ημεδαπούς ανήλθαν σε 12,5 δισεκ. ευρώ. Συνεπώς, την περίοδο 2001-2008, οι καθαρές εισροές ξένων άμεσων επενδύσεων στην Ελλάδα, ανήλθαν σε μόλις 1,6 δισεκ. ευρώ. Ετησίως, οι εισροές ξένων άμεσων επενδύσεων στην Ελλάδα από κατοίκους του εξωτερικού ανήλθαν σε 0,9% του ΑΕΠ κατά μέσο όρο.

Την περίοδο της κρίσης, από το 2009 έως το 2012, οι ήδη χαμηλές ξένες άμεσες επενδύσεις σχεδόν υποτριπλασιάστηκαν. Ετησίως, οι εισροές ξένων άμεσων επενδύσεων στην Ελλάδα από κατοίκους του εξωτερικού μειώθηκαν σε 0,6% του ΑΕΠ κατά μέσο όρο.

Στην πλειονότητα των περιπτώσεων, οι εισροές ξένων άμεσων επενδύσεων την περίοδο 2001-2008, αφορούσαν εξαγορές ελληνικών επιχειρήσεων, εκ των οποίων αρκετές ήταν πρώην δημόσιες επιχειρήσεις που αποκρατικοποιήθηκαν. Ένα μικρό ποσοστό, αφορούσε πιο παραγωγικές επενδύσεις, όπως τη δημιουργία νέων (greenfield plant) ή την επέκταση υφιστάμενων επιχειρήσεων. Αντίθετα, κατά την περίοδο 2009-2012, καταγράφεται αύξηση των ξένων άμεσων επενδύσεων, που σχετίζονται με ίδρυση εταιρίας ή αύξηση μετοχικού κεφαλαίου και σχετική επιβράδυνση των επενδύσεων για εξαγορές και συγχωνεύσεις. Ωστόσο, θα πρέπει, να σημειωθεί ότι, η ανωτέρω εξέλιξη αντισταθμίστηκε μερικώς από αρνητικά επανεπενδυθέντα κέρδη, τα οποία οφείλονται, στην καταγραφή ζημιών στους ισολογισμούς των εταιριών αποδεκτών ξένων άμεσων επενδύσεων στην Ελλάδα.

Παρατηρείται, συγκέντρωση των εισροών ξένων άμεσων επενδύσεων σε συγκεκριμένους τομείς της οικονομίας, ενώ το διεθνές επενδυτικό ενδιαφέρον για τη χώρα μας, φαίνεται να περιορίζεται επί του παρόντος μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΕ.

Σημειώνεται ότι, λόγω, του μικρού μεγέθους των ξένων άμεσων επενδύσεων στην Ελλάδα, η επίδραση μεμονωμένων συναλλαγών επί του συνόλου των ξένων άμεσων επενδύσεων είναι ιδιαίτερα μεγάλη.

Συγκριτικά με άλλες ανταγωνίστριες χώρες, στην ΕΕ των 27 και τη Ζώνη του Ευρώ, οι εισροές ξένων άμεσων επενδύσεων στην Ελλάδα υπολείπονται σημαντικά ως ποσοστό του ΑΕΠ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

4.1 Γενικά

Το κύριο χαρακτηριστικό του Ισοζυγίου Πληρωμών της Ελλάδος, όπως καταδεικνύεται από την ανάλυση που προηγήθηκε, είναι η χρόνια ελλειμματικότητα του Εμπορικού Ισοζυγίου και του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών. Η ουσία του προβλήματος συνίσταται στο γεγονός ότι, το εθνικό εισόδημα δεν επαρκεί για την κάλυψη της συνολικής ζήτησης στην οικονομία. Τα αίτια θα πρέπει, να αναζητηθούν τόσο στις διαρθρωτικές αδυναμίες της ελληνικής οικονομίας όσο και στις κατά καιρούς δυσμενείς οικονομικές εξελίξεις.

Σε γενικές γραμμές, οι διαρθρωτικές αδυναμίες της ελληνικής οικονομίας που επηρεάζουν αρνητικά την εξέλιξη του ισοζυγίου Πληρωμών, είναι οι ακόλουθες: 1) η χαμηλή εισοδηματική ελαστικότητα των εξαγόμενων γεωργικών προϊόντων και η υψηλή εισοδηματική ελαστικότητα ενός μεγάλου τμήματος των εισαγόμενων γεωργικών προϊόντων 2) η πλειονότητα των εγχώριων μεταποιητικών μονάδων χαρακτηρίζονται από μικρό μέγεθος, τεχνολογική εξάρτηση από το εξωτερικό και χαμηλό βαθμό εκσυγχρονισμού 3) ο χαμηλός βαθμός καθετοποίησης της ελληνικής βιομηχανίας και η εξειδίκευση της σε παραδοσιακές δραστηριότητες 4) το μικρό μέγεθος των επενδύσεων στην βιομηχανία 5) η εξάρτηση της χώρας μας από εισαγωγές πρώτων υλών και ιδιαίτερα υγρών καυσίμων, που λόγω της αύξησης της τιμής τους κατά καιρούς επιβαρύνουν σημαντικά το Εμπορικό Ισοζύγιο 6) η διαμόρφωση του πληθωρισμού σε υψηλά επίπεδα από το 1973 μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1990, που συνέβαλε στη δημιουργία ασταθούς και απρόβλεπτου εγχώριου οικονομικού κλίματος 7) η περιορισμένη εισροή ιδιωτικών κεφαλαίων, καθώς και η διαχρονική μείωση του ποσοστού κάλυψης του εμπορικού ελλείμματος, από το θετικό Ισοζύγιο Αδήλων Συναλλαγών το οποίο, το 1985 έφτασε σε πολύ χαμηλά επίπεδα.

Η διατήρηση του υψηλού ελλείμματος τρεχουσών συναλλαγών, η συνεχής υποχώρηση της ποσοστιαίας κάλυψης του από την ιδιωτική κίνηση κεφαλαίων και η συνακόλουθη αύξηση του εξισορροπητικού δημόσιου εξωτερικού δανεισμού, αποτελούν βασικό πρόβλημα του Ισοζυγίου Πληρωμών, που αποτελεί περιοριστικό παράγοντα για τη διατήρηση του ρυθμού ανάπτυξης, γιατί το ύψος του συσσωρευμένου εξωτερικού χρέους αυξάνει την εξάρτηση της ελληνικής οικονομίας και δημιουργούν υποχρεώσεις για τη μελλοντική εξυπηρέτησή του.

4.2 Συμπεράσματα από την έρευνα μας για την περίοδο 1980-2000

Λόγω της σοβαρής επιδείνωσης του ελλείμματος του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών, η επιβολή του πρώτου σταθεροποιητικού προγράμματος το 1985-1987 ήταν αναγκαία, αλλά εγκαταλείφτηκε γρήγορα. Το έλλειμμα διευρύνθηκε και πάλι το 1990 λόγω, της επεκτατικής δημοσιονομικής πολιτικής στη διετία 1988-1990, με αποτέλεσμα την εφαρμογή του δεύτερου σταθεροποιητικού προγράμματος που έδωσε αποτελέσματα και αποτέλεσε την αφετηρία της διαδικασίας σύγκλισης της ελληνικής οικονομίας με τις χώρες της ΕΕ.

Εξαιτίας όμως, του υψηλού επιπέδου της εγχώριας συνολικής ζήτησης, το έλλειμμα του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών διογκώθηκε πάλι το 1997-2000. Βασικό αίτιο της διόγκωσης του ελλείμματος είναι: η μεγάλη ελλειμματικότητα του Εμπορικού Ισοζυγίου, που οφείλεται κυρίως, στη μεγάλη ζήτηση για εισαγωγές και στη χαμηλή ανταγωνιστικότητα της εγχώριας παραγωγής, με αποτέλεσμα το χαμηλό δυναμισμό των εξαγωγών.

Μετά το 1990, λόγω της πτώσης των ανατολικών καθεστώτων, οι ελληνικές εξαγωγές μετατοπίστηκαν από την ΕΕ, στις βαλκανικές και πρώην ανατολικές χώρες, λόγω γειννίασης και γνώσης της αγοράς. Όμως λόγω της συμμετοχής μας στην ΕΕ, σημειώθηκε μείωση της τιμής του ελαιόλαδου (βασικό εξαγωγίμο προϊόν της χώρας μας).

Το Ισοζύγιο Αδήλων Συναλλαγών της Ελλάδος, βασίστηκε στα τρία σημαντικά πλεονεκτήματα της όπως: ο τουρισμός, τα μεταναστευτικά εμβάσματα και οι μεταφορές πλοίων. Όμως, οι εισροές από τον τουρισμό μεταβάλλονται ανάλογα με την πολιτική σταθερότητα όχι μόνο της Ελλάδας, αλλά και της ευρύτερης περιοχής. Η Ελλάδα έπαψε να είναι χώρα εκροής μεταναστών, άρα τα μεταναστευτικά εμβάσματα βαίνουν μειούμενα.

Οι μεταφορές πλοίων είναι δυναμικός τομέας, αλλά μόνο το ¼ του στόλου ελληνικών συμφερόντων έχει ελληνική σημαία, λόγω της φορολογίας και της σύνθεσης των πληρωμάτων.

Σε αντιστάθμισμα οι μεταβιβάσεις από την ΕΕ και συγκεκριμένα τα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα 1985, το Α' ΚΠΣ 1988, το Β' ΚΠΣ 1993-1999 και οι εισροές στα πλαίσια της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής βελτίωσαν το Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών.

Όμως επειδή, ο ρυθμός οικονομικής δραστηριότητας στην Ελλάδα από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 ήταν υψηλότερος από το μέσο όρο των εταίρων μας στην ΕΕ, επηρέασε αρνητικά τόσο το Εμπορικό Ισοζύγιο όσο και το Ισοζύγιο Αδήλων Συναλλαγών, εξάλλου επειδή ο ρυθμός πληθωρισμού στην Ελλάδα ήταν υψηλότερος των χωρών της ΕΕ, οδηγήθηκαμε σε μείωση της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών προϊόντων και υπηρεσιών, με αποτέλεσμα την επιδείνωση του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών.

4.3 Συμπεράσματα από την έρευνα μας για την περίοδο 2000-2010

Σύμφωνα με την Έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος:

Οι διαπιστώσεις για τις εξελίξεις των βασικών μεγεθών του Ισοζυγίου Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών την περίοδο 2000-2011 συνοψίζονται ως εξής:

1. Την περίοδο 2009-2011, το έλλειμμα του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών, ανήλθε σε 23,3 δισεκ. ευρώ κατά μέσο όρο και ήταν μειωμένο σε σύγκριση με τον αντίστοιχο μέσο όρο της περιόδου 2006-2008 (30,4 δισεκ. ευρώ), κατά την οποία καταγράφηκε η εντονότερη επιδείνωση του ελλείμματος στο Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών, αλλά παραμένει υπερδιπλάσιο από το μέσο όρο της περιόδου 2000-2005 (11,4 δισεκ. ευρώ).

2. Η χρηματοδότηση του ελλείμματος του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών, από τις κεφαλαιακές μεταβιβάσεις, μειώνεται από 17,6% την περίοδο 2000-2005 σε 9,7% την περίοδο 2009-2011, με επακόλουθο την ανάλογη αύξηση της χρηματοδότησης του ελλείμματος του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών, από χρηματοοικονομικά μέσα (ιδιαίτερα από τις επενδύσεις χαρτοφυλακίου και λοιπές επενδύσεις) του Ισοζυγίου Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών.

3. Η χρηματοδότηση του ελλείμματος του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών, ενώ την περίοδο 2000-2005 και 2006-2008, βασίζεται στην άντληση κεφαλαίων από τη διεθνή κεφαλαιαγορά, κυρίως μέσω έκδοσης ομολόγων/έντοκων γραμματίων (143,7 δισεκ. ευρώ), την τριετία 2009-2011 που εξελίσσεται η κρίση χρέους στην Ελλάδα η χρηματοδότηση, λόγω αδυναμίας πρόσβασης στις διεθνείς κεφαλαιαγορές με τα υψηλά spreads των ελληνικών ομολόγων, πλέον γίνεται από τον επίσημο δανεισμό του μηχανισμού στήριξης (72,7 δισεκ. ευρώ), ενώ οι ξένοι κάτοχοι ελληνικών ομολόγων μειώνουν πλέον σημαντικά τις θέσεις τους κατά 25,6 δισεκ. ευρώ.

4. Τα εγχώρια πιστωτικά ιδρύματα, αποκλεισμένα από τις διεθνείς αγορές και με μείωση της καταθετικής τους βάσης κατά 63,6 δισεκ. ευρώ τη διετία 2010-2011, αντιμετωπίζουν εν μέρει το έντονο πρόβλημα της έλλειψης ρευστότητας αναδιρθρώνοντας τα στοιχεία του ενεργητικού τους και στο πλαίσιο αυτό, μειώνοντας τις απαιτήσεις τους έναντι μη κατοίκων.

Πρώτον, ρευστοποιούν ομόλογα μη κατοίκων (8,3 δισεκ. ευρώ) και δεύτερον, μειώνουν (7,5 δισεκ. ευρώ) τις καταθέσεις τους σε ξένα πιστωτικά ιδρύματα (κυρίως στα υποκαταστήματά τους στο εξωτερικό).

5. Η πλήρης έλλειψη ρευστότητας και οι ανάγκες κεφαλαιακής επάρκειας, καλύπτονται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ), μέσω των πράξεων παροχής ρευστότητας προς τις ελληνικές τράπεζες, γεγονός που αποτυπώνεται στη μεγάλη αύξηση την περίοδο 2009-2011 κατά 69,4 δισεκ. ευρώ του χρεωστικού υπολοίπου του λογαριασμού TARGET, που τηρείται στην Τράπεζα της Ελλάδος.

Επομένως, η παροχή ρευστότητας από την ΕΚΤ και ο δανεισμός στο πλαίσιο του μηχανισμού στήριξης, αναπλήρωσαν την έλλειψη ρευστότητας στο τραπεζικό σύστημα και την αδυναμία πρόσβασης του δημοσίου στη διεθνή χρηματαγορά και κεφαλαιαγορά. Έτσι, το έλλειμμα του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών, παρά τη σημαντική του μείωση την τριετία 2009-2011, παρέμεινε αρκετά υψηλό ως ποσοστό του ΑΕΠ (10,4%) και χρηματοδοτείται, αφενός από τα επίσημα δάνεια των Ευρωπαϊκών εταίρων και του ΔΝΤ και την παροχή ρευστότητας από την ΕΚΤ και αφετέρου από τη μείωση των απαιτήσεων των εγχώριων επενδυτών, από επενδύσεις σε ξένα ομόλογα και καταθέσεις τους στο εξωτερικό.

Τέλος, αν και οι εξελίξεις την τριετία 2009-2011, ως προς τον τρόπο χρηματοδότησης του ελλείμματος του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών, έχουν διαφοροποιηθεί σημαντικά σε σχέση με την προηγούμενη περίοδο 2000-2008, τα συμπεράσματα για τα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο εξωτερικός τομέας, τα οποία αναφέρονται σε σχετική μελέτη της Τράπεζας της Ελλάδος (Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών της Ελλάδος: αιτίες ανισορροπιών και προτάσεις πολιτικής, Ιούνιος 2010, Έκδοση Τράπεζα της Ελλάδος, Κεφάλαιο 5), παραμένουν επίκαιρα και σήμερα. Ιδιαίτερα δε, μετά τη στροφή της κάλυψης του ελλείμματος Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών, αποκλειστικά προς τον επίσημο δανεισμό (που προαναφέρθηκε), θα πρέπει να υπάρξει εντονότερη προσπάθεια για άμεση περαιτέρω μείωση των ελλειμμάτων στις εξωτερικές συναλλαγές σε επίπεδο διατηρήσιμο, αφού αυτές οι πηγές χρηματοδότησης των ελλειμμάτων δεν θα έχουν μόνιμο χαρακτήρα, αλλά και ενέχουν σημαντικό κόστος εξυπηρέτησής τους.

Υπενθυμίζεται ότι, η μείωση των εξωτερικών ελλειμμάτων, αποτελεί προϋπόθεση για τη διατήρηση των αναπτυξιακών δυνατοτήτων και με αυτή την έννοια θα πρέπει, να συνοδεύεται από την αποκατάσταση της δημοσιονομικής ισορροπίας, την εξυγίανση της δημόσιας διοίκησης, την αποτελεσματική αξιοποίηση των κοινοτικών κονδυλίων και ιδίως την εφαρμογή των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων στην αγορά εργασίας και προϊόντων. Ταυτόχρονα, η δημοσιονομική ισορροπία και η εφαρμογή των διαρθρωτικών αλλαγών, είναι απαραίτητη προϋπόθεση ενός κλίματος που θα ευνοεί τις αποκρατικοποιήσεις και νέες ξένες άμεσες επενδύσεις. Οι τελευταίες αποτελούν, τον υγιέστερο τρόπο χρηματοδότησης του ελλείμματος του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών, χωρίς βραχυχρόνιο ή μακροχρόνιο κόστος και αύξηση του δημόσιου χρέους, αλλά αντίθετα, με σημαντικά βραχυχρόνια και μακροχρόνια οφέλη για την ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας.

4.4 Προτάσεις Πολιτικής

Η τήρησή του σταθεροποιητικού προγράμματος από ΕΕ και ΔΝΤ, αλλά και η αναδιάρθρωση ενός διογκωμένου και ελλειμματικού δημόσιου τομέα, είναι βασικός παράγοντας εξόδου από την κρίση.

Θα επικεντρωθούμε, σε τέσσερα βασικά σημεία, που αποτελούν ή μπορεί να αποτελέσουν, τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της ελληνικής οικονομίας.

4.4.1 Δημιουργία ενός νέου τοπίου για τις Ξένες Άμεσες Επενδύσεις

Σύμφωνα με την Έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος: τα τελευταία χρόνια, η ελληνική πολιτεία και ο επιχειρηματικός κόσμος, καταβάλλουν προσπάθειες για την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης των ξένων επενδυτών στις προοπτικές και τις δυνατότητες της ελληνικής οικονομίας. Οι διαρθρωτικές αλλαγές που προωθούνται, με τη συνδρομή των Ευρωπαϊκών εταίρων και του ΔΝΤ, καθώς και η ενεργός αναζήτηση, από τον ελληνικό επιχειρηματικό κόσμο, στρατηγικών συνεργασιών στο εξωτερικό, θέτουν τις βάσεις για τη σταδιακή αντιστροφή της διαχρονικής τάσης των πολύ χαμηλών Ξένων Άμεσων Επενδύσεων στην Ελλάδα.

Μολονότι, οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις για τη δημιουργία ενός σταθερού και φιλικού επενδυτικού περιβάλλοντος, δεν έχουν ακόμη αποκτήσει ικανό μέγεθος και δυναμική, οι πρώτες ενδείξεις επενδυτικού ενδιαφέροντος από το εξωτερικό είναι ενθαρρυντικές (π.χ. οι αποφάσεις ή εξαγγελίες προθέσεων από τις εταιρίες Cosco, Hewlett Packard, Unilever, Henkel, Procter & Gamble, Johnson & Johnson και Mondelez (πρώην Kraft Foods), καθώς και το ξένο επενδυτικό ενδιαφέρον για τον ΟΠΑΠ, τη λιανική πώληση φαρμάκων και την παραγωγή γενοσήμων, την ΤΡΑΙΝΟΣΕ, την Ελληνική Βιομηχανία Ζάχαρης και τον όμιλο ΔΕΠΑ).

Οι παράγοντες που προσελκύουν Ξένες Άμεσες Επενδύσεις, είναι στενά συνδεδεμένοι με την εγχώρια ανταγωνιστικότητα και ειδικότερα, με τη διαρθρωτική ανταγωνιστικότητα.

Η αδυναμία της ελληνικής οικονομίας, να προσελκύσει και να αξιοποιήσει τις Ξένες Άμεσες Επενδύσεις στην τρέχουσα οικονομική συγκυρία, οφείλεται σε: (α) διαρθρωτικούς/δομικούς παράγοντες, που σχετίζονται με το ελληνικό θεσμικό και ρυθμιστικό πλαίσιο, όπως το μη προβλέψιμο φορολογικό σύστημα, το ασταθές κανονιστικό πλαίσιο, οι καθυστερήσεις στη δικαστική επίλυση διαφορών, οι χρονοβόρες γραφειοκρατικές διαδικασίες, η έλλειψη διαφάνειας και η διαφθορά ή όπως, η ανεπάρκεια σύγχρονων υλικών και τεχνολογικών υποδομών, οι δυσλειτουργίες και ακαμψίες στην αγορά εργασίας και ο κατακερματισμός των αγορών, και (β) συγκυριακούς παράγοντες, που σχετίζονται με το δυσμενές μακροοικονομικό περιβάλλον, την έλλειψη ρευστότητας και την κρίση χρέους.

Από τα προηγούμενα, καθίσταται σαφές ότι, οι προσπάθειες της πολιτείας θα πρέπει, να επικεντρωθούν στην ανάπτυξη επενδυτικών ευκαιριών και κινήτρων, την απλοποίηση των διαδικασιών και γενικά τη δημιουργία των αναγκαίων προϋποθέσεων για τη διευκόλυνση της επενδυτικής δραστηριότητας, όπως οι υποδομές, η “διασυνδεσιμότητα” της εφοδιαστικής αλυσίδας και οι τηλεπικοινωνίες.

Ειδικότερα, οι πολιτικές για την προσέλκυση παραγωγικών Ξένων Άμεσων Επενδύσεων, ώστε να υπάρξει μεγιστοποίηση των ωφελειών στις εξαγωγές και την οικονομική δραστηριότητα περιλαμβάνουν:

(α) Την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης των επενδυτών και τη βελτίωση του οικονομικού κλίματος.

(β) Τη διαμόρφωση και τη συνεπή εφαρμογή μιας εθνικής **αναπτυξιακής στρατηγικής** με μακροχρόνιο ορίζοντα και με τη συνεργασία και τη σταθερή δέσμευση, όλων των οικονομικών και πολιτικών φορέων του ιδιωτικού και του δημοσίου τομέα. Η στρατηγική αυτή, όπως είναι αυτονόητο, θα πρέπει, να εντοπίζει επικαλύψεις ή προβλήματα, να αναδεικνύει επενδυτικές ευκαιρίες και να συνδέει τους κλάδους, όπου η Ελλάδα έχει (πραγματικό ή δυνητικό) συγκριτικό και ανταγωνιστικό πλεονέκτημα. Ενδεικτικά, στις υπάρχουσες μελέτες αναφέρονται, οι εξής κλάδοι: ενέργεια, ναυτιλία, διαμετακομιστικό εμπόριο, τουρισμός, τράπεζες, αγροτικός τομέας-αλιεία, τρόφιμα, φάρμακα και πληροφορική-τηλεπικοινωνίες.

(γ) Την επιτάχυνση του προγράμματος των αποκρατικοποιήσεων και της δημιουργίας συνεργειών με τις εγχώριες επιχειρήσεις, μέσω εξαγορών και συγχωνεύσεων (παράδειγμα στις χώρες της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης, από το 1994 και έπειτα, οι αποκρατικοποιήσεις λειτούργησαν ως κίνητρο προσέλκυσης Ξένων Άμεσων Επενδύσεων,

αναβάθμισης των εγχώριων τεχνολογικών δυνατοτήτων και βελτίωσης της ποιότητας των δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού).

(δ) Τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, μέσω μεταρρυθμίσεων του θεσμικού πλαισίου, που διέπει την ιδιωτική πρωτοβουλία. Μολονότι, έχει σημειωθεί, πρόοδος σε αυτόν τον τομέα, υπάρχει μεγάλο περιθώριο βελτίωσης, ιδίως όσον αφορά τη θέσπιση ενός ορθολογικού και σταθερού φορολογικού πλαισίου, την καταπολέμηση της γραφειοκρατίας και τη δικαιότερη λειτουργία του κράτους. Στο πλαίσιο αυτό, σημαντικά είναι, τα πρόσφατα μέτρα για μείωση της φορολόγησης των μεγάλων εταιριών από 40% σε 33% (νέος φορολογικός νόμος 4110/2013) (σε άλλες χώρες της νότιας Ευρώπης η φορολόγηση των εταιριών είναι σημαντικά χαμηλότερη, δίνοντας μεγαλύτερο κίνητρο για Ξένες Άμεσες Επενδύσεις) και οι ενέργειες για τη δίκαιη, ασφαλή και εμπρόθεσμη δικαστική διευθέτηση των σχετικών διαφορών, οι οποίες παρέχουν κίνητρα και μειώνουν τον κίνδυνο για τις Ξένες Άμεσες Επενδύσεις. Επίσης, ο επενδυτικός νόμος, οι ΣΔΙΤ, η απλοποίηση των αδειοδοτικών διαδικασιών (όσον αφορά επίσης τα επιχειρηματικά πάρκα), η πρόθεση δημιουργίας μιας κεντρικής αδειοδοτικής αρχής για τις στρατηγικές και ιδιωτικές επενδύσεις (βλ. το υπό κατάθεση στη Βουλή νομοσχέδιο για τις στρατηγικές και ιδιωτικές επενδύσεις) και η λειτουργία της διαδικασίας “fast track” για την έγκριση μεγάλων επενδυτικών σχεδίων, αποτελούν πρόσθετες σημαντικές πρωτοβουλίες για την προσέλκυση παραγωγικών Ξένων Άμεσων Επενδύσεων.

(ε) Την ανάπτυξη του υλικού και ανθρώπινου κεφαλαίου, μέσω της δημιουργίας υποδομών και μέσω της προώθησης μεταρρυθμίσεων στην αγορά εργασίας και την εκπαίδευση, (η βελτίωση των δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού και των υποδομών και οι μεταρρυθμίσεις στην αγορά εργασίας, αποτέλεσαν παράγοντες, που ευνόησαν την προσέλκυση Ξένων Άμεσων Επενδύσεων στις υπόλοιπες περιφερειακές οικονομίες της ΕΕ και ιδιαίτερα την Ιρλανδία, συμβάλλοντας καταλυτικά στην αύξηση του εμπορίου.

Οι ανωτέρω παράγοντες μπορούν, να μετατρέψουν το μέχρι τώρα (σχεδόν αποκλειστικό) κίνητρο των ξένων επιχειρήσεων για διεξόδου στην ελληνική αγορά σε κίνητρο κάλυψης, μέσω εξαγωγών των αγορών μιας ευρύτερης γεωγραφικής ζώνης. Σε αυτό, θα μπορούσε να συμβάλει, η προβολή στο εξωτερικό των πρόσφατων στρατηγικών κινήσεων μεγάλων ξένων εταιριών οι οποίες, έχουν ως στόχο, την αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων που προσφέρει η γεωγραφική θέση της Ελλάδος.

4.4.2 Θέσεις για μια νέα Εξαγωγική Πολιτική

Από το συνέδριο με θέμα «Ελληνικές Εξαγωγές: μια νέα στρατηγική» στις 07/06/2001, του Πανελληνίου Συνδέσμου Εξαγωγέων, προέκυψαν τα ακόλουθα συμπεράσματα:

Από την ανάλυση των εξαγωγικών εξελίξεων, στη δεκαετία του 2000 προκύπτει ότι:

- Το μερίδιο των ελληνικών εξαγωγών στη διεθνή αγορά περιορίζεται.
- Ένα ολοένα και πιο μικρό μέρος της εθνικής παραγωγής, προορίζεται για εξαγωγή.
- Η εισαγωγική διεξόδου αυξάνεται και οι εξαγωγές αγαθών, καλύπτουν συνεχώς μειούμενο ποσοστό των εισαγωγών.

Η καχεξία των εξαγωγών, δείχνει σοβαρό έλλειμμα ανταγωνιστικότητας, που στα πλαίσια του ιδιαίτερου ανταγωνιστικού περιβάλλοντος της ΟΝΕ, δεν αποτελεί καλή εξέλιξη για την οικονομία με σοβαρές επιπτώσεις. Η επιδείνωση της ανταγωνιστικότητας και η μείωση του ποσοστού των εξαγομένων προϊόντων, οφείλεται σε διάφορους λόγους, τους οποίους επιδεινώνουν:

- Η ύπαρξη διαφόρων αντικινήτρων.
- Ο ανταναπτυξιακός χαρακτήρας του φορολογικού συστήματος.
- Οι συνεχείς μεταβολές του φορολογικού συστήματος που δημιουργούν σύγχυση.
- Το υψηλό κόστος της ενέργειας.
- Το υψηλό κόστος των μεταφορών.
- Διάφορες ελλείψεις υποδομής στις μεταφορές (λιμάνια κ.λπ.), που εκτός των άλλων (καθυστερήσεις κ.λπ.) αυξάνουν το κόστος.

- Οι χρονοβόρες και δαπανηρές διαδικασίες νέων επενδύσεων (π.χ. αρχαιολογικές άδειες, περιβαλλοντικά θέματα, διάφορες άλλες γραφειοκρατικές διαδικασίες κ.λπ.).
- Το πολύ υψηλό, αν και δύσκολο, προσδιοριζόμενο κόστος των υπηρεσιών του δημοσίου, καθώς και των υπηρεσιών που παρέχουν οι επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας.

Για να βελτιωθούν, οι εξαγωγικές επιδόσεις, απαιτείται μια νέα στρατηγική και μια συγκεκριμένη πολιτική της οποίας, οι βασικές κατευθύνσεις πρέπει να είναι:

- Η βελτίωση του γενικότερου μακροοικονομικού περιβάλλοντος, με την αντιμετώπιση μεταξύ άλλων των διαρθρωτικών αδυναμιών και προβλημάτων, ορισμένα από τα οποία αναφέρθηκαν πιο πάνω.
- Η μεγάλη βελτίωση των εξαγωγικών επιδόσεων και η ανάπτυξη του εξαγωγικού τομέα της οικονομίας.
- Η ανάπτυξη των εξαγωγικών μονάδων, με την αναδιάρθρωση της δομής τους και τον εκσυγχρονισμό τους.

Τα βασικά στοιχεία αυτής της στρατηγικής πρέπει να είναι:

- Η επέκταση όχι μόνον της εξαγωγικής, αλλά και της παραγωγικής δραστηριότητας των ελληνικών επιχειρήσεων στο εξωτερικό.
- Η παραγωγή νέων και επώνυμων προϊόντων και άλλες δραστηριότητες για τη βελτίωση και την αλλαγή της σύνθεσης των εξαγόμενων προϊόντων.
- Η βελτίωση της εξαγωγικής υποδομής και η υποστήριξη της εξαγωγικής και επενδυτικής δραστηριότητας.
- Η εκπόνηση ολοκληρωμένων προγραμμάτων, για την προώθηση των εξαγωγών και των επενδύσεων σε επιλεγμένες χώρες και τομείς, καθώς και μεμονωμένων προϊόντων.
- Η ανάπτυξη της εξαγωγικής επιχείρησης και η βελτίωση της δομής της.

Προτείνουμε λοιπόν, στα πλαίσια και των ΚΠΣ:

Άμεση κατάργηση φόρων επί των εξαγωγών. Στις περισσότερες χώρες, τα εξαγόμενα προϊόντα εγκαταλείπουν τα σύνορα μιας χώρας, χωρίς καμιά εσωτερική φορολογική επιβάρυνση. Αντίθετα, στη χώρα μας υπάρχουν πολλές επιβαρύνσεις επί των εξαγωγών που ισοδυναμούν με φόρους και πρέπει να καταργηθούν όπως, η πρόσθετη εισφορά 0,6% του Ν.128/1975, το κρατικό σήμα 0,2% επί της αξίας FOB, τα δικαιώματα εκτέλεσης τελωνειακών εργασιών (ΔΕΤΕ) και τέλος, η κατάργηση των περισσότερων υπέρ τρίτων φόρων, που επιβαρύνουν αδικαιολόγητα το κόστος των εξαγομένων προϊόντων. Με τις παραπάνω εισφορές, οι εξαγωγές επιδοτούν αυτονόητες κρατικές λειτουργίες και υποχρεώσεις εις βάρος της ανταγωνιστικότητας τους.

Προβολή και διαφήμιση για την εγγραφή της Ελλάδος, στον εξαγωγικό χάρτη του κόσμου. Ειδικότερα πρέπει, να επιλεγούν χαρακτηριστικά ελληνικά προϊόντα όπως π.χ. το λάδι ή το κρασί και προϊόντα που δεν είναι δυνατό να τα διαφημίσει και να τα προβάλλει η επιχείρηση που τα εξάγει π.χ. σταφύλια.

Μετά από σχετικές μελέτες, προβολή και προώθηση επιλεγμένων προϊόντων σε επιλεγμένες αγορές. Ειδική ενθάρρυνση για την καθιέρωση και προβολή επώνυμων προϊόντων και συμμετοχή ΜΜΕ στις εξαγωγές.

Πραγματοποίηση οργανωμένων εκδηλώσεων στο εξωτερικό, παράλληλα με πολιτιστικές εκδηλώσεις όπως, εβδομάδες ελληνικών προϊόντων σε μεγάλα καταστήματα π.χ. προϊόντα μεσογειακής δίαιτας (Κρητικής δίαιτας) και συμμετοχή σε επιλεγμένες εκθέσεις και άλλες παρεμφερείς εκδηλώσεις.

Έρευνα και ανάπτυξη για τις εξαγωγές προς επιλογή αγορών – στόχων και προϊόντων – στόχων, ενίσχυση προγραμμάτων για τη δημιουργία νέων και αν είναι δυνατόν επώνυμων προϊόντων, υποστήριξη ερευνών και μελετών για τη γενικότερη ανάπτυξη της τεχνολογίας προώθησης εξαγωγών και υποστήριξη εκπαιδευτικών προγραμμάτων για νέους εξαγωγείς και στελέχη εξαγωγικών επιχειρήσεων.

Υποστήριξη των επιχειρήσεων για τη χρησιμοποίηση υψηλότερης τεχνολογίας στην παραγωγική διαδικασία, καθώς και για την παραγωγή νέων προϊόντων υψηλής τεχνολογίας.

Αναδιοργάνωση σε νέες βάσεις των εμπορικών και οικονομικών υπηρεσιών εξωτερικού λόγω, αδυναμίας τους να εκτελέσουν το έργο που απαιτούν οι περιστάσεις.

Συμμετοχή των φορέων της εξαγωγής στα ΚΠΣ.

Παρακολούθηση της πορείας των εξαγωγών, καταγραφή των υφισταμένων και δημιουργουμένων προβλημάτων και υποβολή προτάσεων από ολιγομελή επιτροπή (task force), στην οποία θα μετέχουν εκπρόσωποι εξαγωγικών φορέων και εμπειρογνώμονες.

4.4.3 Προβλήματα και προοπτικές του τουρισμού

Οι συνθήκες της αγοράς, (εξάρτηση κυρίως, από την ευρωπαϊκή αγορά και από μεγάλους Ευρωπαίους tour operators), τείνουν να προκαλούν συμπίεση των τιμών, όταν οι τελευταίοι δείχνουν απροθυμία ανταπόκρισης στις αρχικά υψηλές προσφερόμενες τιμές των Ελλήνων ξενοδόχων. Τελικά, οι Έλληνες ξενοδόχοι αναγκάζονται να προσφέρουν χαμηλότερες τιμές, με στόχο πλέον την κάλυψη τουλάχιστον του κόστους. Δεδομένου όμως ότι, το κόστος βαίνει αυξανόμενο, οι εξελίξεις αυτές, όπως είναι φυσικό, περιορίζουν σημαντικά την κερδοφορία του τουριστικού τομέα, ο οποίος καταφεύγει σε προσφορές “ολοκληρωμένων πακέτων”. Η τακτική αυτή έχει, επίπτωση στη σχέση ποιότητας και τιμής, επειδή οι Έλληνες ξενοδόχοι αναγκάζονται να προσφέρουν τα προϊόντα τους, σε ολοένα χαμηλότερες τιμές, μειώνοντας το κόστος τους, με προφανείς επιπτώσεις στην ποιότητα των προσφερόμενων υπηρεσιών.

Για την εξέταση των προβλημάτων του τουρισμού, πρέπει να ληφθούν υπόψη τα εξής:

- Η πλειοψηφία των τουριστών έχει μεσαία ή χαμηλά εισοδήματα.
- Το ελληνικό τουριστικό προϊόν παρουσιάζει έντονη εποχικότητα, με έμφαση στην προσφορά του συνδυασμού “ήλιος και θάλασσα”, χωρίς να δίνεται έμφαση στην ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού.
- Υπάρχουν αδυναμίες της τουριστικής υποδομής και έλλειψη εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού. Επίσης, υπάρχουν ελλείψεις στην υποδομή των χερσαίων μεταφορών.

Οι προσπάθειες για αύξηση των ταξιδιωτικών εισπράξεων θα πρέπει, να αποσκοπούν κατά κύριο λόγο, στην αύξηση της δαπάνης ανά ταξίδι. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί, με την παροχή περισσότερων και ανώτερης ποιότητας υπηρεσιών, καθώς και υπηρεσιών για ειδικά ενδιαφέροντα (π.χ. καταδυτικός τουρισμός). Σημαντικά περιθώρια ανάπτυξης, υπάρχουν και στον κλάδο των επαγγελματικών ταξιδιών προς ελληνικούς προορισμούς, ιδίως σε περιόδους εκτός αιχμής (συνεδριακός τουρισμός κ.λπ.). Επίσης, η κατανομή των εισπράξεων ανά χώρα προέλευσης δείχνει ότι, υπάρχουν σημαντικά περιθώρια για περαιτέρω διείσδυση στις νέες αγορές, όπως της Ρωσίας, των νέων χωρών της ΕΕ και πολλών αναδυόμενων χωρών.

Το ελληνικό τουριστικό προϊόν, παρουσιάζει υψηλή ελαστικότητα ζήτησης ως προς τις τιμές, (μια αύξηση των τιμών, στρέφει εύκολα τους τουρίστες προς ανταγωνιστικές αγορές), αλλά και ως προς τα εισοδήματα, (μια δυσμενής οικονομική συγκυρία στις χώρες προέλευσης, επηρεάζει αρνητικά την τουριστική δαπάνη).

4.4.4 Γενικότερες προοπτικές των θαλάσσιων Μεταφορών

Ο περιορισμός της ζήτησης θαλάσσιων μεταφορών και η μεγέθυνση της μεταφορικής ικανότητας του παγκόσμιου στόλου, προοιωνίζονται τη διατήρηση των ναύλων σε χαμηλά επίπεδα. Ωστόσο, οι περαιτέρω ακυρώσεις ναυπήγησης νέων πλοίων και η αναμενόμενη αύξηση της διάλυσης παλαιών, θα περιορίσουν το ρυθμό ανάπτυξης του παγκόσμιου στόλου και θα συμβάλουν στην ταχύτερη αποκατάσταση της ισορροπίας των ναυλαγορών σε υψηλότερα επίπεδα. Επίσης, οι εισπράξεις από θαλάσσιες μεταφορές εκτιμάται ότι, θα υποχωρήσουν λιγότερο από ότι, θα αναμενόταν με βάση την παρατηρούμενη μείωση των ναύλων, λόγω της ύπαρξης μακροχρόνιων ναυλοσύμφωνων, που είχαν συνομολογηθεί σε υψηλότερα επίπεδα τιμών από τα σημερινά. Η κατ’ αρχάς, αναμενόμενη ανάκαμψη της παγκόσμιας οικονομίας το 2010 και η συνακόλουθη αύξηση του όγκου του παγκόσμιου εμπορίου εκτιμάται ότι, θα συντελέσουν σε αύξηση των ναύλων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βιβλία

- 1) Ιωάννης Κ. Χρησιτίδης, «Διεθνείς Οικονομικές Σχέσεις», Εκδόσεις Δ.Κ., Πάτρα 2006
- 2) Δ.Κ. Μαρούλης - Γ.Α. Προβόπουλος, «Το Ισοζύγιο Πληρωμών στο Περιβάλλον της Δραχμής και του Ευρώ», Εκδόσεις Ι.Ο.Β.Ε., Σεπτέμβριος 2003
- 3) Προκόπης Παυλόπουλος, Εγκυκλοπαίδεια ΠΑΠΥΡΟΣ LAROUSSE BRITANNICA, Τόμος 25, «Ισοζύγιο Πληρωμών»
- 4) Θ. Κουλουμπής – Δ. Κώνστας, «Μια συνολική προσέγγιση» Τόμος Β', Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1985

Ιστοσελίδες

- 1) www.bankofgreece.gr/Pages/el/Publications/GovReport.aspx?Filter_By=8, από την οποία πήραμε τις Εκθέσεις του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος 1997-2012
- 2) www.bankofgreece.gr/Pages/el/Statistics/externalsector/balance/basic.aspx, από την οποία πήραμε τα βασικά μεγέθη του Ισοζυγίου Πληρωμών
- 3) <http://el.wikipedia.org/wiki>
- 4) www.indexmundi.com/greece/gdp, από την οποία πήραμε το ΑΕΠ της Ελλάδος σε τρέχουσες τιμές σε \$, την περίοδο 1980-1998
- 5) <http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE>, από την οποία πήραμε το ΑΕΠ της Ελλάδος σε τρέχουσες τιμές σε €, την περίοδο 1999-2010
- 6) www.uadhilecon.gr/UA/files/97315108, Ν. Κωστελέτου «Θεωρία Ισοζυγίου Πληρωμών και Διεθνές Νομισματικό Σύστημα», 22.02.2006
- 7) http://topa.appliedmaths.gr/modules/module_8064/6_isozygio_plhrwmwn_fwts_2008.pdf, από την οποία πήραμε την εξέλιξη των βασικών μεγεθών του Ισοζυγίου Πληρωμών της Ελλάδος, κατά την περίοδο 1980-1998, που είναι περίληψη της Μεταπτυχιακής Διπλωματικής Εργασίας του Π. Φώτου, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Φεβρουάριος 2003
- 8) www.pramnos.net/post468.html, από το 4ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ανάπτυξης Εξαγωγών, (Συμπεράσματα)

